OLAV DUUN

OMIN NEUVOIN

OMIN NEUVOIN

Olav Duunin
romaanisarja:

JUVIKILAISIA

—

UMMESSA SILMIN

—

KAKSOISHÄÄT.

Tekijän luvin
suomensi
Siiri Siegberg.

OLAV DUUN

OMIN NEUVOIN

TEKIJÄN LUVIN SUOMENTANUT

SIIRI SIEGBERG

PORVOO
WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖN
KIRJAPAINOSSA PORVOOSSA 1928

KESÄILTA.

I.

Oli paisteinen kesäilta. Laitumelta kuului karjankellojen kilkettä, hyttyset hyrisivät korvissa, ja ne kaksi kulkijaa, jotka parhaillaan nousivat Kjelvikan rinnettä pohjoiseen, astuivat verkkaan ja juhlallisesti, aivan kuin ilta olisi ollut liian kaunis kulkemiseen, vaan paremminkin houkutellut istumaan ja viettämään pyhää.

Aurinko valoi hohtavia säteitään kaikkialle: metsäaukealle, suolle ja kallionyppylöille. Koivikko tuoksui niin, että rintaa ahdisti, ja nuorten lehtien kiilto hiveli silmää elinvoimaisen leppoisasti. Toisella puolen levisi kukkiva, ruskea, mättäinen suo, jonka lammet ja hetteet siinsivät sinisinä lännen puolella, ikäänkuin siellä vietettäisiin häitä. Mutta kaiken yläpuolella kohosi tunturi; se päilyi sammalruskeana ja kallionharmaana ilta-auringon paisteessa, ja sen hymy levisi yli laakson ja kauas merelle.

Tuossa menee Elen Vennestad poikineen, virkkoivat ihmiset. Ihmisparka! he luultavastikin vielä lisäsivät siihen, tarkoittaen sillä yhtä paljon poikaa kuin äitiäkin. Viimeksimainittu tunsi heidän sanovan näin, samoin kuin hän tunsi kesäisen illan ja kaiken kauniin vallitsevan ympärillään.

Auringonsäteet pitenivät pitenemistään, muuttuen yhä pehmeämmiksi ja hohtavammiksi, ja hyttyset lisäsivät lauluunsa uuden hehkuvan sävelen, joka soi läpitunkevana

aivan korvan juuressa, tuntuen sulautuvan yhteen auringonsäteiden kanssa, niin että kuulosti siltä kuin juuri n ä m ä olisivatkin laulaneet. Tähän·sekottui lampaankellojen kilinä, mutta niiden helke oli ikäänkuin suurempien säteiden sointuja jostakin avaruudesta.

»Mitä sinä tuumit, Odin?» kysyy äiti.

Hän tunsi pienen nykäyksen kädessään; pojan mielestä oli niin tavatonta, että äiti kysyi häneltä jotakin.

»Sitä, että minä olen vasta seitsemän vuoden vanha», vastasi poika vähän ajan kuluttua.

Vastaus tuli herkästi ja reippaasti, mutta se nosti varjon äidin kasvoille. Poika varmaankin huomasi sen, sillä hän suoristautui ja nauroi sekä koetti hälventää äskeisten sanojensa vaikutusta, ikäänkuin tahtoen viitata siihen, että hän nyt on matkalla oikein jäädäkseen ihmisiin. Jopa saavat Kjelvikaan paimenpojan. Selvä siis!

He olivat nyt saapuneet korkeimmalle harjulle, Langbrekkalle, ja taivas levisi heidän edessään niin avarana, että oikein henkeä ahdisti; he kulkivat ja kulkivat, ja pohjoisen puolella olevia maita jatkui loppumattomiin, ja kaiken taustana kaartui vain taivaan sini. Vihdoin viimein alkoi häämöttää tasanko kaukana Follan pohjoispuolella, ja etäällä heidän allansa näkyivät jo vuononkin taivaansiniset kasvot, kuultaen kuin musta peili lähirannan varjossa.

»Katsohan!» huudahti poika. He olivat pysähtyneet. Pojan kasvoilla loisti ilmeinen ihmettely, hänen silmänsä olivat revähtäneet selkoselälleen ja suu oli puoleksi auki; hänen täytyi pari kertaa vetää henkeä. Sitten hän vilkaisi syrjittäin äitiinsä kuin tahtoen sanoa: näetkö sinäkin, äiti? Eikö tuo todellakin ole ihmeellistä?

Hänen äitinsä oli vaaleaverinen ja lempeän näköinen, jollaisena poika muisti aina nähneensä hänet, ja hänen silmänsä liikkuivat levollisesti ja raskaasti, eivätkä näyttäneet

koskaan kiintyvän mihinkään paikkaan kauaksi aikaa; samanlainen oli Håbergin mummokin. — Kyllä näen, vastasi hän vain. Sitten hän tavotteli pojan kättä katsomatta sinnepäin, jäi odottamaan sitä ja löysikin sen.

He kääntyivät länteen vuoren harjuja pitkin. Nyt ei näkynyt enää muunlaista tietä kuin ainoastaan pelkkä polku. — Äiti, eikö täälläpäin ole kellään hevosta? Vastausta hän ei juuri odottanut, sen saanti oli aina hyvin epävarmaa. Hänhän tahtoi tietää tuhat asiaa, eikä äiti kiirehtinyt vastaamaan. — Katso, miten tuolla on kauhean suuria katajia! Ja pikkuruisia laaksoja välissä, jotka ovat ikäänkuin paikkatilkkuja, heh! Ja katso tuonne alhaalle, mitä ne tekevät noin suurella määrällä savea, äiti? — Kyllä minä näen! — Tulehan nyt vain, Odin!

»Tuonne mereenkö ihmiset jäävät, silloin kun heidän kerrotaan hukkuneen? — Katso, katso, äiti, lehmät seisovat vedessä!»

Äiti tunsi hänen kätensä heltiävän, ja sitten poika alkoi astua yhä sukkelammin; tuossa paikassa hän varmaan lähtee juoksemaan. Yhä uudet ihmeet tulivat häntä vastaan ällistyttämään häntä, sanoin selittämättömät ihmeet. Ja äkkiä hän nauroi ääneen itsekseen: Katsohan, lintu putosi mereen! Katso, se vain yhä ui — vai sinä, ethän toki narraa minua!

»Oletko sinä nyt noin iloinen tänään, Odin?»

Poika katsoi äitiinsä vain syrjäsilmäyksin, mutta jäi kuitenkin miettimään. Iloinenko? Siihen hän ei kunnolla kyennyt vastaamaan; mutta joutuisihan hän nyt jonnekin oikein olemaan; hehän olivat juuri matkalla sinne. Sillä häntä ei voitu pitää kotona enää, sen jälkeen kuin äiti oli mennyt naimisiin ja isoisä oli luovuttanut talonsa pois ja ruvennut eläkkeelle. Hän antaa kaiken tämän asiainkulun sujahtaa ajatuksiensa läpi, kasvojensa ilmeiden

alinomaa muuttuessa. Sitten hän sanoo vakaasti kuin vanha mies, ja ääni on kuin uuden Odinin: »Äiti, enkö minä olekin ollut hyvä olemassa? Häh?»

»Mitä sinä olet ollut?»

»Katso, eihän ole niinkään varmaa, että he ovat tehneet tämän kaiken, jotta sinä pääsisit heistä niin helposti.»

Äidin täytyi nauraa, vaikka hänen poskensa kylmenivät.

— Niin, pääsin heistä, huokasi hän.

Mutta emmekö jo pian pääse perille? mietti poika. Hehän olivat varmaan kulkeneet jo kokonaisen penikulman? Tai ainakin virstan? Entä kuka asuu tuolla vuonon toisella puolen? Ja poika tokaisee äkkiä:

»Minua ei yhtään peloita mennä sinne. Saatpa nähdä, äiti!»

»Hyvä on, Odin.»

»Nii-in.»

Nyt heidän sivullaan oli salmi, tällä puolella olevan rinteen ja parin pitkän metsäisen saaren välissä; nyt ei enää ollut jäljellä pitkää matkaa. Odin oli kuullut sen, ja sitäpaitsi hän tunsi sen äitinsä kädestä, joka oli alkanut pitää kovemmin kiinni hänen kädestään. Ja merilinnutkin huusivat ja kirkuivat niin vieraasti. Nyt ei oltu enää kotimailla. Ja rannasta kuului yhtämittaisia huokauksia — meri siellä vatvoi ja kuohusi, kuitenkaan milloinkaan saamatta työtään valmiiksi. Poika tarttui vähän lujemmin äitinsä käteen.

Tuo tuolla oli varmaan Kjelvikan lahti, josta hän oli kuullut puhuttavan: siinä oli pelkkää kiveä ja hiekkaa poikki koko salmen saareen asti. Vieras haju tunkeutui heitä vastaan; se oli varmaan jostakin talosta leviävää savua. Mutta nyt he äkkiä seisahtuivat kuuntelemaan: saaren takaa huusi joku yli salmen. — Gurianna! huudettiin sieltä, ja tältä puolen kukkulan vastasi naisen ääni. — Nyt huudet-

tiin sieltä uudelleen, vielä kovemmin, ja nainen puolestaan vastasi taas. Odinkin oli vähällä yhtyä huutoon. Se kuului vielä kolmannenkin kerran, niin että laakso raikui:

»Guri-anna!» ja sen jälkeen he kuulivat miehen sanovan itsekseen: »Kyllä sinä olet minulle todellakin aikamoinen risti!»

»Se on itse Bendek, joka on vähän huonokuuloinen», — virkkoi Elen, — »ja nainen, joka hänelle vastasi, on hänen vaimonsa; hän on kai menossa veneellä salmen yli noutamaan miestään.»

Mutta poika oli nyt kovasti vilkastunut:

»Siitä miehestä vasta lähti ääntä!» huudahti hän.

He kulkivat kukkulan yli ja saapuivat torpalle, joka oli meren ja parin pienen kukkulan välissä; sen ympärillä oli kiviaita, joten se näytti melkein tarhalta. Siinä näkyi kaksi pientä, harmaata, turvekattoista tupaa, ja koko paikka oli niin piilossa, että tuntui kuin he vasta nyt olisivat sen löytäneet. Navetta oli kuin satulaselkäinen hevonen: kohokohta kummallakin puolella ja syvä notkelma keskellä ... Ja rannassa oli jokin rakennus — se oli varmaan heidän nuottakotansa! Ja nyt kiiti vene esiin kodan takaa tyynelle selälle päin. Airoissa istui nainen, ja vesi kohisi perässä kiiltävänä kolmiona; haahka poikineen kurkotti kaulaansa ja ui loitommas — ja jokainen aironveto muodosti veteen aina oman kolmionsa.

Elen ja Odin seisoivat käsi kädessä. Aurinko tuntui paistavan aivan harjun yllä; se paistoi kukkasille, jotka olivat kuin yhtä valkoista ja sinikirjavaa peltoa; se oli kuin loihdittu kukkamaa, jollaisesta Odin oli joskus nähnyt unta. Ja aivan kukkien keskitse juoksi puro pitäen omaa porlotustaan. Pieniä heinänkorsia kohosi vedessä polviin asti, nyökkäillen ja huojuen, ja västäräkki lentää leksotti rantaan pesek-

simään; se oli samanlainen kuin västäräkki siellä kotonakin, mutta pääskysiä ei näkynyt missään. Odin kysyi, miksi ei täällä ole yhtään pääskystä. Niitä ei varmaankaan asu tälläpäin, vastasi äiti. Mutta näetkö, Odin, miten paljon täällä on merilintuja? Eivätkö ne ole todellakin kauniita? — Kyllä, kun niillä vain ei olisi niin kimeä ääni. Mutta sitten hän nauroi ja osoitti sormellaan: — Voi ihmettä, tuolla on varpunen, jolla on punaiset jalat! — Se on rantaharakka, huomautti Elen; saatpa nähdä, että jonakin päivänä löydät sen munia rannalta.

Mutta nyt palasi vene takaisin; siinä oli kaksi henkeä. Tällä kertaa souti Bendek, joka oli iso ja pyöreäselkäinen. Ei siis ollut mikään ihme, että hänestä lähti ääntä. Ja vaikka hän tuskin liikutti käsiään, lensi vene kuin ilmassa. Koira istui perätuhdolla ihan kuin ihminen. Gurianna viittasi kädellään, ja vene totteli häntä kohoten teloille. He nousevat jo mäkeä ylöspäin — nyt he huomaavat hänet!

»Hyvää päivää!» tervehti Bendek.

Nyt ei ollut mikään asia mennä tervehtimään häntä eikä Guriannaakaan, mutta Odin veti sentään kätensä hyvin nopeasti takaisin ja turvautui äitiinsä: Gurianna oli niin musta ja oudonnäköinen. Bendek läähätti mäkeä noustessaan.

Vai olivat he saaneet vieraita! Ja tuollaisen ison pojan! Nytpä saataisiin nähdä, että Kjelvikassakin oli renki. Odinista puheltiin paljon, ja niin mentiin sisään. Silloin Elen huomasi, että pojan mieli oli vähän raskas. Sama tunne valtasi hänetkin: Täällä oli kaikki niin uutta, niin pientä ja vierasta; täällä tuoksui niin oudolta; ja kaikki äänetkin kuulostivat niin omituisilta. Hän ei ollut huomannut sitä ennen. Se pani pienen ihmisen pahasti arastelemaan; mutta takaisin Vennestadiin oli monen penikulman matka.

Tupa oli kuitenkin sievä ja viihtyisä. Katto oli matalalla ja ikkunat pienet ja himmeät; mutta lattia oli valkoinen

ja hiekoitettu, ja joka paikka hohti puhtautta ja kodikkuutta. Sisällä oli hella ja sänky, ja seinillä astiahyllyjä, ja lisäksi oli vielä kaappikello sekä joitakin muita maalatuita, leikkauksin koristeltuja kapineita. Ja ikkunalla oli kukkia. Odin oli pian voittanut pahimman oudostelunsa, ja hän alkoi taas ihmettelemistään ihmetellä kaikkea. Ja Bendek puhui yksinomaan *hänen* kanssaan. Oliko hän ollut mukana nuotanvedossa? Vai ei vielä. Mutta kyllä kai hän sentään osasi soutaa? Ja tahtoi oppia yhä taitavammaksi? Vai niin. Täällä ei ole puutetta oppimisesta. Mutta entäpä, jos kala vie sinut mennessään, heh!

Odin nauraa kikattaa vallattomasti ja silmät säihkyen: »Eikä vie», hän huudahti.

Bendek yhtyi hänen nauruunsa täydestä sydämestään; hän nauroi niin, että koko tupa hytkyi. Hänen kasvojaan ympäröi harmaa parta kuin seppele, ja hänen nauraessaan hävisivät hänen silmänsä näkyvistä miltei kokonaan. Hän oli istuessaan iso kuin tunturi, mutta seisomaan noustessaan noin vain keskikokoinen. Gurianna pysyi yhtä mustapintaisena, katselipa häntä kuinka kauan tahansa, ja häntä katsellessa tuntui kuin viluttavan; hän muistutti erästä lappalaisakkaa, joka kerran oli käynyt Vennestadissa — kunpa vain ei Guriannakin polttaisi piippua! Muuten mahtanee hänelle pian kasvaa partakin. — Ei sinun sentään tarvitse häntä pelätä, kuiskasi Odin äidilleen heidän jäädessään tuokioksi kahden kesken. — Mitäpä minä pelkäisin, hänhän on niin kiltti. — Niinpä, älä siis ole huolissasi hänestä!

Mutta kello käydänikutti eikä Elenillä suinkaan ollut liikaa aikaa; hänen täytyi pian palata kotiin. — Tämäpä kelpo mies! sanoi Bendek. Lähtee jo tuossa iässä maailmalle ansaitsemaan; siihen ei joka poika pystykään. Odin vei kätensä selkänsä taa. Kukaan ei ollut koskaan tätä ennen kehunut häntä. Hän rykäisi mahtavasti:

»Ei ollut muutakaan neuvoa. Minua ei voitu pitää kotona, sillä — —»

Poika vaikeni äkkiä punastuen. Äiti katsoi alas.

Kai hän oli ollut mukana ajamassa? kysyi Bendek.

»Minähän se ajoin suurimman osan viime aikoina.»

»Ole jo!» nauroi äiti. »Sinun pitää puhua totta, Odin.»

»Kukapa tässä nyt tahtoisi olla aivan mitätön mies», sovitteli Bendek.

Niin, sepä se, ja oliko siinä sitten jotakin liikaa? Muuten hän kyllä aikoi puhua *totta*.

Sitten he lähtivät kaikki, Elenkin mukana, ulos kävelemään. Odin asteli katsellen äitiään, joka oli niin kaunis tuossa Guriannan rinnalla. Elenillä oli paksu, vaalea tukka, ja hänen suunsa oli hyväntahtoisessa hymyssä. Odin tiesi, miksi äiti nyt oli hieman surullisen näköinen; hän näet pelkäsi, että Odin tarrautuisi häneen eronhetkellä.

»Ei kotiin sentään ole varsin pitkä matka!» hän lohdutti äitiään heidän sanoessaan toisilleen jäähyväiset. Niin. Ja äiti lupasi tulla pian katsomaan Odinia.

Sitten Elen riensi kiireesti kukkulan toiselle puolen, aivan kuin peläten, että Odin seuraisi häntä. Siellä etäällä Odin näki hänen huivinsa nurkan viimeisen kerran. Sen jälkeen he palasivat mäkeä alas. Odin pysytteli Bendekin ulommaisella puolella.

Luoteessa kallistui aurinko jo mailleen hehkuvan punaisena, ja meren värivivahtelut vaihtuivat yhtämittaa; oli suorastaan vaikea sanoa, minkä väriseltä se oikeastaan yleensä näytti. Saarien takaa kuului airojen ääntä, ja veneitä näkyi siellä täällä selällä; ja kaukaisimmat saaret näyttivät ikäänkuin riippuvan ilmassa. Merilinnut kirkuivat lakkaamatta. Ne olivat tiiroja, ja niillä on hyvin kaunis ääni, selitti Bendek. Odin oli vähällä tarttua hänen käteensä. — Huomisiltana me soudamme seitikalaan, virkkoi Bendek, ja se tieto tuntui

paremmalta kuin käteen tarttuminen. Nyt ei siis ollut mikään konsti mennä sisään.

Hän sai maata penkillä vastapäätä heidän sänkyään.

»Nyt nukkumaan, sanoi morsian». — Bendek katsoi häneen veitikkamaisesti.

»Miksi sanot niin?»

»Sitä me emme tiedä kumpikaan.»

Ja ellei olisi ollut kelloa, niin nukkuminen olisi hyvin käynyt laatuun penkillä; mutta kello piti pahempaa ääntä kuin merilinnut. Kjel-vik! Kjel-vik! Mokomaa pärinää ei äitikään olisi jaksanut kuunnella. Äiti on ehkä tällä hetkellä kallionharjalla ja kääntyy juuri katsomaan taakseen.

— — — Elen istui kivellä Langbrekkan laella. Hän ei katsonut taakseen. Hän katsoi enimmäkseen alas, tai sitten eteenpäin Vennestadiin. Siellä oli aurinko lakannut paistamasta noin tunti sitten. Kotituvan ovi antoi tälle suunnalle suota ja aivan kohti tunturia; sieltä käsin ei näkynytkään muuta kuin suota ja kallioita sekä vähän aikaa kesäiltoina aurinko, kun se painui juuri tänne harjun taa. Sitä saattoi katsella niin, että melkein tuli sairaaksi. Mutta se kävi helpommaksi vuosi vuodelta, ja tämä vuosi oli nyt yhdeksäs.

Hän painoi otsansa kämmentä vasten ja sulki silmänsä. Nyt hän näki Vennestadin vielä paremmin, kaikki siellä olevat rakennukset niin ulkoa kuin sisältä, niityt ja pellot aina lähitaloon asti, etelässä harjuihin asti ja lännessä aina niin pitkälle kuin vain viitsi tähyillä yli metsikköjen ja laaksojen Håbergiin saakka. Nyt hän katsahti ylös luomet vähän kankeina, sillä hän ei ollut pitkiin aikoihin muistanut, että hänkin oli talon tyttäriä. Hän oli Vennestadista, ja sillä hyvä. Hän katsoi sinne taas. Seinät olivat vallan harmaat, sillä maali oli kulunut pois, mutta nythän niitä aiotaankin ruveta maalaamaan uudestaan ja yleensä panemaan kaikki kuntoon; niin oli Iver kertonut. Hän nousi paikaltaan ja

lähti jälleen astumaan, sillä kotona varmaan ihmeteltiin, minne hän oli jäänyt, kun ei häntä jo alkanut kuulua. Hänen huulensa liikkuivat, aivan kuin hän olisi puhunut itsekseen kävellessään. Hänen silmänsä upposi utuiseen yöhön.

Mutta miten oli Odinin ollut niin helppoa erota hänestä? Niin, niin. Jumala oli siis kuullut hänen rukouksensa. Täytyyhän jonkun aavistaa, mitä hän oli toimittanut tänä iltana. *Täytyy*, toisti hän itsekseen — käsitäthän sinä, Iver, ettei se käynyt itsestään. Ja ellet käsitä, olet sokeampi kuin osasin pelätäkään. Jos se olisi ollut joku muu lapsi...

Nyt hän pani juoksuksi alamäessä, ja kyynelet tulvahtivat kuumina hänen silmiinsä.

Sitten hän jälleen hiljensi vauhtia, ja hänen nuoret kasvonsa kalpenivat tuskasta: Oliko tämä väärin? Kuka sanoo, että se oli väärin? — — Olkoon sitten, Jumalan nimessä, miten tahansa! Mutta sinä tahdoit niin, Iver! Etkö sinä luule minun huomanneen sitä? Muuta keinoa ei ollut.

Siniutuinen yö ympäröi häntä nyt joka puolella. Kaikki, mihin hän katsoi, nukkui.

Varmaan Odinkin jo kohta oli unen helmoissa!

Miksi ei tuon toisen pitänyt kärsiä rangaistusta hänen kanssaan? Sinun täytyy, Odin. Muuta keinoa ei ollut.

II.

Vennestad sijaitsi vähän syrjässä tiestä, joka kulkee laakson halki itäänpäin Håbergiin. Siihen kuului kaksi taloa, Etutupa ja Takatupa. Etutupa eli Eilertintalo, jolla nimellä sitä nykyjään nimitettiin, oli ollut pitäjän komeimpia. Vieläkin siellä pidettiin kahdeksan, jopa yhdeksän lehmää, ja ennen, sen parhaimpina aikoina, oli niitä ollut kaksi vertaa enemmän. Sillä sekä Eilert että hänen talonsa olivat luisuneet alaspäin. Ensin hän meni takaukseen veljensä puolesta,

joka harjoitti suurkalastusta merellä, ja siihen olivat huvenneet suuret rahat. Sitten tuli onnettomuus toisensa jälkeen, kohdaten sekä ihmisiä että eläimiä, ja palvelusväki lähti pois, ja talo kutistui kokoon ja tuotti aina yhä vähemmän. Mutta Eilert ei tahtonut käydä köyhästä miehestä eikä elää kitustellen. Tämä kaikki oli kostoa, sanoivat ihmiset, sillä siinä talossa oli harjoitettu vääryyttä. Silloin kun toimitettiin pesänjako, oli Eilertin isä saanut kahmia itselleen kaikki parhaimmat maat ja laitumet. Etutupa sai hiekkamaat ja lehtimetsän, kun taas Takatupa sai tyytyä vain alamaihin ja rämeikköön, missä vilja ei koskaan viihtynyt. Tämä oli maksanut hänelle paljon, arveltiin pitäjällä, sillä kruunun miehet ovat kalliita. Mutta sillä kertaa hän vaurastui, toisen jäädessä istumaan vetisille mailleen jyrsimään puolivalmista kauraa ja huokailemaan kuin torppari — kunnes möi talonsa ja lähti Amerikkaan. Eilertin suvun miehet olivat näet olleet arat kunniastaan miesmuistoisista ajoista asti; heistä tiedettiin monta kaskua. Ukkovaari tai, kuten jotkut väittivät, tämän isä, oli ollut eräässä maksuasiassa niin tiukka, että sai selkäsaunan. Sitten hän haastoi tuon syntisen oikeuteen ja kiskoi häneltä vallan liikaa rahoja. Toiset tiesivät kertoa Kjelvikan ennen muinoin kuuluneen Nessen taloon, mutta Nessen isäntä oli syyttänyt varkaudesta Etutuvan isäntää, voimatta kuitenkaan näyttää syytöstään toteen, jolloin hänen oli täytynyt luovuttaa torppansa sakoiksi ja rangaistukseksi. Nyt olivat molemmat kuolleet, ja mennyttä oli myös varallisuus.

Nykyjään oli Takatupa eli Mikkalintupa näistä kahdesta parempi. Sen maat antoivat hyvän sadon, olipa vuosi millainen tahansa, kun he vain saivat johdetuksi pois liian veden, toisen talon maiden kärsiessä kuivuudesta ja eläessä aina sadekesää toivoen.

Eilertillä oli ollut kaksi poikaa; toinen oli jäänyt merelle,

toinen lähtenyt Amerikkaan, jossa hän kuului kuolleen. Lienee saanut *tapaturmaisen* kuoleman. Hänen vaimonsakin kuoli samalla kertaa. Silloin Eilert oli ottanut taloon Elen Håbergin emännyyttä pitämään. Ihmiset eivät voineet kyllin ihmetellä häntä, eivätkä olleet lakanneet ihmettelemästä vieläkään. Hän oli kulkenut kotonaan lauhkeana kuin lammas, kunnes äkkiä muutti Vennestadiin vastoin äitinsä tahtoa ja koko pitäjän ihmeeksi — vaikka äitiä vastikään oli kohdannut sellainenkin suru, että hänen ainoa poikansa oli kuollut. Oli tultu siihen päätökseen, että hän itse oli tarjoutunut sinne. Pitäjän nuorista hän ei piitannut vähääkään. Hänen luhtinsa ovi pysyi suljettuna, sen oli moni nuori mies saanut kokea, sillä hän oli jo varttunut kauniiksi neidoksi ja tullut oikeaksi kilpariiastelun esineeksi. Vähän pitkänläntä hän tosin oli, mutta mitään muuta vikaa ei hänessä ollut, ei pienintäkään. Ja hänen hiuksensa ja ihonsa olivat kuin silkkiä. Jos hän jolloinkin hymyili, tuntui kuin päivä olisi paistanut. Mutta luhdin ovi pysyi vain lukossa, ja jos hänet jonakin iltana oli saatu houkutelluksi tanssiin tai johonkin muuhun huvitukseen, ei hän kuitenkaan tuntunut sielläkään elävän muiden mukana. Työtä hän teki ahkerasti, ja hän tuli Eilertin taloon kuin Jumalan lähettämänä, asettaen tolalleen asian toisensa perästä sanoivat ihmiset. Pitäjän nuoret miehet katsoivat häneen silmänsä sokeiksi yksi toisensa jälkeen, niin että oikein säälitti, mutta Elen ei vilkaissutkaan heihin.

Näihin aikoihin Eilert rehenteli viimeistä kertaa; hän laitatti tupansa ja kamarinsa vallan uuteen uskoon, niinkuin oli Håbergissa ja muissa isoissa taloissa. Mutta rahat, jotka hän tätä varten lainasi, olivat ihmisten tietämän mukaan viimeiset. — Sitten he ottivat taloon nikkarin. Hänen nimensä oli Otte Setran, ja hän oli vuonon toiselta puolen. Hän oli talollisen poika, ja hänellä oli ollut perintötila; ja hän kuului

olevan kaukaista sukua juvikilaisille. Mutta hänen vanhempansa olivat kuolleet, ja hän oli myynyt talonsa, ja sen jälkeen hän oli kiertänyt taloissa nikkaroiden kuin mikäkin koditon kulkuri. Hänet muistettiin vallan hyvin: hän oli ollut niin mustaverinen ja vallan erilainen kuin muut, eikä hän milloinkaan ryhtynyt kunnolla puheisiin kenenkään kanssa, joten hänestä ei päästy selville, mikä hän oikeastaan oli miehiään. Näytti vain siltä kuin hän olisi aina kulkenut omissa ajatuksissaan ja tahtonut pitää ne omana salaisuutenaan. Mutta pohjaltaan hän oli iloinen vekkuli tänne tullessaan, lauleli työtä tehdessään ja oli mielellään mukana tansseissa ja kaikenlaisissa muissa ilonpidoissa. Hänellä oli ruskeat silmät. Tytöt sanoivat häntä rumaksi, mutta vanhemmat hymyilivät; heillä oli siitä asiasta vallan toinen ajatus.

Häntä ja Eleniä ei milloinkaan nähty yhdessä, ei tansseissa enempää kuin kirkossakaan. Mutta iltaisin saattoi joku joskus huomata heidän kohtaavan toisensa joko Elenin palatessa tarhasta ja nikkarin istuessa mäen rinteellä tupakoimassa tai viimeksimainitun istuessa tuvan portailla Elenin kulkiessa ohi, jolloin hän pysähtyi siihen hiukaksi aikaa. Se näytti tapahtuvan sattumalta, mutta niin ei kylläkään ollut. Välistä ruokapöydässä muut saattoivat vilkaista heihin, ikäänkuin arvellen, että heidän välillään oli jotakin, ja silloin nämä katsoivat toisiinsa niin kumman vakavasti, aivan kuin olisivat puhuneet keskenään. Ja Eilert sanoi perästäpäin, että hänestä tuntui oikein painostavalta, kun nämä molemmat olivat tuvassa yht'aikaa. Elen ei ollut koskaan puhunut paljon, mutta nyt hän muuttui kerrassaan sanattomaksi; toiset eivät kuitenkaan tahtoneet vielä sanoa hänelle mitään siitä asiasta. Mutta kerran palvelustyttö näki Elenin hymyilevän nikkarille kovin vilkkaasti ja iloisesti. Hän asteli silloin pihan yli kantaen jotakin raskasta taakkaa, ja nikkari tuli häntä auttamaan. Eräänä iltana loppusyksyllä, Otte Setranin

ollessa käymässä kauppiaalla, nousi äkkiä semmoinen myrsky ja lumituisku, ettei kukaan tahtonut voida pitää silmiään auki. Ja aika kului, eikä häntä kuulunut takaisin. Kukaan ei virkkanut mitään. Elen ei ollut kaltaisensa. Hän vain kuunteli myrskyn ulvahteluja kerta toisensa jälkeen, ja kaikista tuntui kuin rajuilma olisi kiskonut seinätkin irti. Tuulen pahiten riehuessa hän katsoi yhdestä toiseen. Miehet istuivat odotellen puoleen yöhön asti, mutta viimein heitä jo halutti laskeutua levolle; sillä mitä tämä valvominen toimitti? Poikahan oli selvällä mantereella, kai hän löysi johonkin taloon katon alle. »Nyt hän tulee!» huudahtaa Elen äkkiä, lehahtaen tulipunaiseksi kuin orjantappuranmarja. »Lähettikö hän sanan?» kysyi eräs rengeistä pilaillen, ja sen jälkeen koko tuvassa tuntui keveämmältä. — »Eivät vanhat kuole nuorina», höpisi joku, jatkaen: »Ei hirtetty mies kävele.» Elen ei kuunnellut heidän puhettaan. Hän istui vain tuijottaen oveen ja oli sen näköinen, kuin hän olisi tehnyt jonkin suuren päätöksen; toiset muistivat tämän jälkeenpäin. Ja siinä tuo odotettu sitten olikin hyvin pian sen jälkeen niin lumisena ja kohmettuneena, ettei häntä ollut tuntea.

Tämän jälkeen luultiin heidän nyt selvittävän välinsä, mutta ainoa, mikä voitiin panna merkille, oli, että Elen pari kertaa nauroi huiman iloisesti. Jouluksi nikkarintyöt joutuivat valmiiksi, mutta Otte Setran jäi taloon pyhien yli. Ja täytyi sanoa, että hän oli tehnyt työnsä hyvin: hidas hän oli ollut, mutta hänen käsistään lähti valmista, ja hän muistutti vaarivanhuksia siinä, että kaikki oli, kuten olla piti. Se näkyy vielä tänäkin päivänä. — Hän on tehnyt aimo työn tässä talossa, sanoi Eilert Elenille. Toinen nauroi itsekseen merkillisen syvää naurua; ja ennenkuin vuosi oli kulunut umpeen, nauroi Eilertkin. Otte matkusti Amerikkaan siihen aikaan, jolloin miehet lähtivät merikalan pyyntiin. Ne, jotka kertoivat tämän uutisen Elenille, eivät huomanneet hänessä mitään

erityistä; näytti melkein siltä, kuin hän olisi tiennyt sen ennestään. Mutta niin ei ollut. — No niin, kai hän palaa takaisin, sanoi uutisentuoja. — Ehkä palaa, ehkä ei, vastasi siihen Elen, kääntyen omiin hommiinsa. Mutta kun toiset sitten vilkaisivat häneen, huomasivat he hänen leukansa vapisevan. Toisinaan nähtiin hänen hymyilevän itsekseen, ja se hymy oli niin surkeata, että teki oikein pahaa sitä katsella. Ellei hän olisi ollut niin koppava, olisi jokainen säälinyt häntä.

Syksypuolella syntyi poika. Niin odottamatta ei sillä seudulla ollut miesmuistiin syntynyt ainoatakaan lasta. Sille tapahtumalle naurettiin, mutta silti kaikista tuntui, että hän oli pitänyt heitä kaikkia narrinaan. Hän nauroi lapsivuoteessa maatessaankin. — Se on kaunis poika, sanoi Åsel Håberg, hänen äitinsä. — Hän teki *hyvää* työtä! Emmekä me kumpikaan olleet hutiluksia! — Ja ainoalle nuoruudenystävälleen hän sanoi, tämän istuessa sängynlaidalla hänen luonaan: Yhden ainoan yön hän oli minun luonani, ei enempää! — Eikö hän käynyt sitten useammin? — Ei, sillä minä suljin oveni. Mutta eihän enempää tarvittukaan, että oli käyvä näin.

Sitten saatiin tietää erään nuoren miehen puhelleen hänen kanssaan ennen lähtöään Amerikkaan. Tämä oli tiedustanut, eikö hän aikonut käydä Vennestadissa, ennenkuin lähti matkalle. — Ei. Elen ei välittänyt minusta; hän jätti minut oven taa. Enkä minä juuri muuta odottanutkaan. Olin silloin jokseenkin vahvasti humalassa ja puhun suoraan. — Mutta sitä teidän ei tarvitse luulla, että minä hänet unohtaisin. Eikä hänkään unohda minua. Ja hyvä niin. Ja nyt minä pyörähdän vähän maailmalle — siksi minä luovutin talonkin pois; semmoiseksi minä olen luotu, senkin hölmö! Sittenpähän nähdään, minkälaiselta s i e l l ä näyttää. Ja samalla saamme myös nähdä, miten elämä on ajatellut järjestää meidän asiamme. Ymmärrätkö, hä? Et, mutta menet sinä sentään

mukiin sellaisenakin. — Ehkä sinä vielä kiitätkin häntä, joka sulki ovensa? — Kiitän kyllä, älä ollenkaan siinä irvistele!

Kävi niin, että Iver sai hänet. Sillä Eilert kirjoitti sellaisen testamentin, että hän oli saava talon ja kaiken, mitä hän jälkeensä jätti — ei sitä ollut kovinkaan paljon — ja siihen hän sitten jäi. Hän oli häväissyt itsensä perinpohjin. Håbergissa hän ei käynyt enää milloinkaan, eikä Åselkaan kuluttanut liikaa ihmisten kynnyksiä; eikä kellään muullakaan ollut tekemistä siellä. Kukaan ei olisi voinut sanoa hänen kärsivän siitä; hän oli melkein iloisempi kuin ennen, ja hän nauroikin, silloin kun oli naurunaihetta. Ehkä hän odotti — kirjettä Amerikasta. Sieltä ei kuitenkaan kuulunut mitään. Pojan hän antoi ristiä Odiniksi, ja itse hän kantoi lapsen kasteelle. Se oli terve ja vankka poika, raju, mutta hyvänsisuinen, sanoi Eilert. Ja hän antoi pojan nimittää itseään isoisäksi, ja poika kieppui hänen kintereillään joka siunaama hetki.

Sitten tuli Iver. Hän oli Eilertin veljenpoika. Hän oli ollut laivurina jonkin aikaa, ja sen jälkeen hän oli vaeltanut ympäri tehden karjakauppoja. Hän ei ollut enää mikään nuori mies, varmaan jo neljissäkymmenissä, eikä Luoja suinkaan ollut suonut hänelle kauneuden lahjaa. Hänellä oli jo harva tukka, eivätkä hänen silmänsä olleet lempeät; mutta hän oli mies, joka tiesi, mitä tahtoi, ja nyt hän oli tullut tänne tahtomaan itselleen taloa ja hänet. Muuten arveltiin, että hän jo oli säästänyt kokoon rahaa aika paljon. Hän tahtoi ostaa talon pankkitakuuta vastaan ja lisäksi maksaa Eilertin velat ja antaa tälle kunnollisen eläkkeen. Sillä juuri tämän talon hän tahtoi, ja lisäksi Elenin! Tehkööt miten halusivat, hänen mielestään kannatti sentään ajatella asiaa. Ja toiset ajattelivatkin.

Ja niin sitten kävi, että Elen otti hänet. Joku tiesi hänen sanoneen, että huokeastapa meni, mutta täytyihän hänen

ajatella vähän Eilertiäkin. Ja tekihän Iver sellaisen tarjouksen, ettei häntä voitu moittia; hän tarjosi enemmän kuin kukaan taisi odottaakaan.

Viime keväänä heidät vihittiin, ja sen jälkeen hän oli vienyt poikansa Kjelvikaan. Sillä poika ei kuulunut kontrahtiin, sanoivat ihmiset, eikä Iver kuulunut voivan sietää häntä. Hän ei tosin sanonut mitään, hän ei ollut niitä miehiä, mutta tuvassa tuntui niin kolealta, kun hän katseli ympärilleen, eikä hän näyttänyt viihtyvän siellä. Hän oli oikein ajatteleva mies, muuta ei voitu sanoa, ja Elenille hän oli hyvä; hän olisi varmaan astunut aimo taipaleen hänen tähtensä. Ei siis ollut liikaa, että Elen kulki tämän pienen taipaleen hänen tähtensä.

Ei ollut, tuumi hän itsekseen. Sen verran täytyy sentään aina jokaisen tehdä toistensa hyväksi. Varsinkin kun hän ei maininnut siitä sanaakaan. Jos hän olisi puhunut jotakin, ei siitä olisi tullut mitään. Eikä Elen ollut ajatellutkaan sitä alussa, se ei ollut juolahtanut hänen mieleensäkään. Mutta hän näki talossa olevan varjon, ja sitä ei Iver ollut ansainnut. Sillä hän oli parempi mies kuin Elen oli luullutkaan. Eikä hänen itsensäkään ollut niin helppoa pitää poikaa luonansa, se kävi viikko viikolta vaikeammaksi, sillä poikahan ei kuulunut tänne. Hän oli aivan kuin päättänyt antaa hänet pois, ja hänen täytyi se päätöksensä pitää. Ja Håbergiin hän ei tahtonut häntä lähettää; tuntui kuin jokainen olisi siinä asiassa ollut samaa mieltä hänen kanssaan.

Nyt se oli tehty, ja nyt näytti kaikki toiselta. Niin on joka asia tässä maailmassa, lohdutti hän itseään. Hän ei katunut sitä, mitä oli tehnyt, valvoi vain öisin muistellen sitä, ja hänestä tuntui, että varjo oli kukaties vielä kylmempi nyt kuin pojan ollessa talossa. Se varmaankin johtui siitä, ettei hän ollut se, joksi hän oli itseään luullut. Hänellä oli sentään ollut tuo poika. Ja Iver oli arkatuntoisempi ja her-

kempi kuin kukaan olisi uskonutkaan — siksi hän saattoikin katsoa niin tiukasti eteensä ja kulkea vaiti pitkät ajat. Jospa Elen puolestaan olisi osannut puhua! Sillä Iver oli niin armottoman sokea, kuten yleensä kaikki miehet — kuten Ottekin, hän tuumi. Se raukka meni matkaansa eikä tullut milloinkaan takaisin. Häntä, joka näkee kaikki ja ymmärtää — häntä ihminen ei saa omakseen. Ei liene hyväksi häntä saadakaan.

Eilertin olo kävi sentään laatuun. Hän eleli omassa tuvassa, ja hänellä oli runsas muona. Ja vaikka Elenistä puhuttiin eri lailla, täytyi kuitenkin jokaisen tunnustaa, että hän oli menetellyt kauniisti *häntä* kohtaan; eikä Iverkään ollut mikään kitupiikki. Hän tiesi, ottaessaan tämän, mikä mies hän oli.

Elen siisti aina itse ukon kamarin ja valmisti hänen vuoteensa; ja vaikka hänellä olisi ollut kuinka kiire, huolehti hän hänen vaatteistaan, keitti ja kantoi ruoan hänelle. Väliin Elen istui sisällä hetkisen parsien hänen sukkiaan tai paikaten hänen vaatteitaan. Joskus saattoi käydä niinkin, että hän jäi istumaan sinne aivan ilman aikojaan.

Niin Elen teki myös seuraavana iltana Kjelvikassa käyntinsä jälkeen. Ukko makasi penkillä katsellen kelloa, joka oli semmoinen laiskuri, ettei se tahtonut säännöllisesti siirtää viisarejaan. Mutta heti kun se yritti seisahtua, ukko kurkotti kätensä sitä kohti ja tökkäsi koko laitosta kylkeen, jolloin sen taas täytyi ruveta naksuttamaan. Sillä välin hän yski ja röhi ja hengitti vaikeasti. Koivunoksat, jotka Elen oli tuonut muassaan, täyttivät koko tuvan tuoksullaan; ja jos hänelle, Elenille, jäisi aikaa, kävisi hän vielä noutamassa katajiakin ja ripottaisi niitä lattialle. Sitten hän otti esiin ukon rukouskirjan ja silmälasit ja kysyi, mitä tämä tuumisi pienestä kahvitilkasta, lähtien sen jälkeen ovelle. Sieltä hän vielä hymyili hänelle.

»Minusta näyttää kuin te viihtyisitte tuvassanne.»

»Höh, höh!» köhi ukko vastaan.

»Ja pojalle on vain hyödyksi se, että hän joutui ihmisten pariin, eikö totta?»

Nyt ukko katsoi ylös, ja hänen silmänsä olivat lempeämmät kuin pitkiin aikoihin. Hän katsoi Eleniä kauan suoraan silmiin, niin että tämä lehahti aivan punaiseksi ja teki heti asiaa tarhaan.

Ja Iver lähti kantamaan juomasankoa hänen kanssaan. Hän ei virkkanut mitään, lähtihän vain mukaan ja kantoi sangon perille asti, kääntyen heti pois kiitosta kuuntelematta ja meni tiehensä. Hän ei ollut niitä miehiä, jotka juoksevat apuun joka päivä, joten tapaus saattoi nyt olla tarkoitettu jonkinlaiseksi pieneksi kiitokseksi jostakin.

SEIKKAILUISSA.

I.

Odinin täytyi aamusella oikein kauan hieroa silmiään, ennenkuin hän käsitti, missä hän oli. Katto oli melkein hänen päänsä päällä, ja seinät katsoivat häneen perin vieraasti hymyillen. Ne tunsivat hänet, mutta hän ei tuntenut niitä. Ja mikä oli se taukoamaton ääni, joka kuului ulkoa; siinä oli huutoa ja kirkunaa, ja siihen sekottui kaikenlaista melua? Ai niin, tämähän oli Kjelvika, ja merilinnuthan ne pitivät mokomaa ääntä. Siellähän hän oli, nyt hän kuuli kellon käynninkin; se ei kuulunut niin pahalta kuin eilen illalla; nyt oli päivä. Ja sitten vain vaatteet ylle sukkelaan, sillä hänhän oli nyt paimenpoika ja vieraassa paikassa.

Pukeutuessaan hän harkitsi sitä ajatusta vähän tarkemmin. Asiahan oli niin, ettei häntä tarvittu kotona, sillä heidän omaa karjalaiduntansa ympäröivät joka puolella aidat ja jyrkänteet. Ja äiti oli eilen niin iloinen, kun hän, Odin, uskalsi olla täällä. Äiti oli varmaankin kertonut siitä toisille, ja nämä olivat olleet samaa mieltä, että hän oli reipas seitsenvuotias. Äiti ehkä ajatteli sitä juuri nyt, ihan tällä hetkellä. Odin katsoi ympärilleen äärettömästi ihmeissään. Niin, niin äiti kai nyt teki, seisoen keittiöpenkin luona ja muistellen häntä! Mutta Odinilla ei enää ollut aikaa ihmetellä sitä seikkaa, sillä missä mahtoi olla talonväki? Ja miksi eivät nämä olleet herättäneet häntä, että hän olisi joutunut ajoissa pai-

meneen? Gurianna oli varmaan tarhassa ja oli jo valmis, sillä heillä ei ollut kuin kaksi lypsävää lehmää ja vuohi; he olivat torpanväkeä. Aamulla ei ollut muuta tekemistä kuin paimentaa karjaa; hämärissä kylläkin oli vähän kiireellisempää, oli Bendek sanonut.

Keittiössä hän tapaa Guriannan, joka kantaa sisään maitoruukkua. Hän on yhtä musta kuin eilen; Odin ottaa askeleen taapäin.

»Minä jäin nukkumaan», sanoo hän vähän aralla äänellä.

»Älä hätäile!» Gurianna katsoo häneen nauravin silmin, ja Odin peräytyy vielä askeleen. »Emme tahtoneet ajaa sinua päätäpahkaa vuohipaimeneen. Tahdotko sinä tilkan makoista maitoa?

»Kiitos», pusertautui Odinin suusta. Hän olisi tahtonut sanoa, ettei Guriannan suinkaan pitänyt ruveta kestitsemään häntä, mutta se unohtui, ja seuraavassa tuokiossa hän kysyi täynnä ihmetystä:

»Makoista maitoa — mitä se on?»

Nyt Gurianna taas hymyili hänelle, pitäen häntä varmaan hyvin hassuna. Mutta ei hän kuitenkaan tainnut olla sitä lajia, että olisi kenellekään *tehnyt* mitään. Odin sai käsiinsä ison kulhollisen vastalypsettyä maitoa, ja sitä seurasi kehoitus: juo! Eikä siihen ollut vastaansanomista. Siinä Odin nyt seisoi tietäen, mitä makoinen maito merkitsi, ja nyt siis oli myös käynyt ilmi, minkälaisen paimenen he olivat saaneet; sillä lämmintä maitoa Odin ei saanut alas suustaan; häntä aivan etoi tuntiessaan sen hajunkin. Hänestä tuntui kuin hän olisi seisonut siinä ihmisiän, vaikka ei ollut kulunut kuin pieni hetki. Sitten hän kuitenkin keksi keinon, hyvän keinon. Aina hän keksi jotakin, kun pulma oli suurin. — Minä lähden porraskivelle istumaan, sanoi hän, jotta voin oikein nauttia, sanoi hän, sillä niin oli isoisäkin sanonut toisinaan. Hän ryyppäsi suullisen, että voi sanoa juoneensa, värisi

inhosta ja tyhjensi loput kanankuppiin, joka oli portaiden vieressä ja jossa oli maitoa jo ennestäänkin. — Kas niin, Odin, nyt sinä selvisit pinteestä!

Ja päivä kului yhtämittaisessa ihmettelyssä; hänen eteensä ilmestyi yhä uutta, josta oli otettava selvä tai joka pyrki hieromaan tuttavuutta hänen kanssaan. Ensimmäinen ihme olivat kaikki nuo merkilliset puuttomat kukkulat katajineen ja kanervineen sekä yläpuolella oleva tunturi, missä vuohet kiipeilivät pilvenkorkeuksissa mäkättäen hänelle; ja sitten alhaalla aukeneva ranta ruohikkoineen ja levineen ja valkeine hiekkoineen, mistä löytyi niin paljon kaikenlaista hauskaa hänen juostessaan siellä; kerrankin hän löysi kalanluita. Hän lennätti ne kotiin heti paikalla, sillä hänen täytyi saada kysyä, mitä ne olivat. Eiväthän ne tietystikään olleet haikalan luita, sen hän kyllä ymmärsi, mutta hän pisti kädet taskuihin ja asteli takaisin rantaan hyvin arvokkaasti. Sillä Bendek ja Gurianna olivat niin omituisia, etteivät he lainkaan nauraneet hänelle, kun hän saapui tiedustamaan heiltä jotakin hassua; ja jos hän kysyi jotakin, niin he vastasivat hänelle kuin aikamiehelle ainakin. Mutta hänhän olikin nyt paimenpoika, ja myöhemmin hänestä tulisi *mies*, niin oli Bendek sanonut. Hän paransi vauhtia, aivan kuin ihmetys olisi vetänyt häntä perässään. Olikos kukaan nähnyt *tällaista?*

Sillä täällä oli kaikki sellaista, josta hän oli kuullut jo Vennestadissa. Tämä oli satujen maa! Ja nyt hän todellakin oli täällä, ja muisto kodista ja entisestä ajasta oli enää vain kuin kaukainen ääni. Hän oli pysähtynyt ja seisoi nyt hievahtamatta miettien kaikkea tätä. Ja samassa hän näkee uuden, hirvittävän ihmeen merellä: koko salmi välkkyi ja sätki ja hyppi, kunnes kaikki jälleen hävisi pois; siinä oli ollut kultakalaa ja hopeakalaa ja kaikenlaatuista muuta kalaa; koko meri ikäänkuin eli. Hän ei ihmetellyt, sillä mereltä voi

odottaa mitä tahansa, ja siellä hän vielä voi joutua kokemaan paljon, välähti äkkiä hänen mielessään. Hän astui hitaasti kuin aikamies ylös taloon, niinkuin Bendekkin olisi tullut, jos *hän* olisi nähnyt jotakin näin aavistamatonta. Katso ulos! sanoo hän. — Mitä siellä on? — Meri on täynnä kaloja, niitä on niin, että vesi vallan kiehuu.

Bendek tulikin, mutta ei älynnyt mitään. — Mitä nyt sitten?

Odin teki leveän liikkeen kädellään osoittaen salmea, missä auringon värit välkkyivät vedenpinnalla.

Bendek veti suunsa nauruun. Sitten hän kertoi, miten asia todella oli. — Odin tutki salmea uudestaan, toinen silmä raollaan. Niinpä taisikin olla, siellä ei ollutkaan kaloja, mutta kyllä niitäkin sentään oli vaikka kuinka paljon, sen hän tunsi itsessään.

»Meri on kai kovin syvä?»

»On se yli sinun pääsi», hörähteli Bendek, lisäten samaan menoon: »Sinusta täällä taitaa olla paljon ihmeellistä?»

Odin hätkähti. Miten oli mahdollista, että aikuiset saattoivat tietää, mitä hän ajatteli, ja lisäksi osasivat sanoa sen hänelle; hän jäi seisomaan suu auki, vastaamatta sanaakaan.

Päivemmällä hän joutui kerrassaan ymmälle. Oli näet tuhansia uusia asioita, joista hän ei kuitenkaan osannut kertoa kotona. Hänen täytyi ehkä sittenkin ruveta nimittämään heitä isäksi ja äidiksi, kuten oli ollut puhe. Siitä he varmaankin tulisivat hyvilleen. Mutta ei yksikään lehmistä mennyt suohon, että hän olisi voinut juosta kotiin apua hakemaan. Tai jos mereltä olisi kuulunut outoa ääntä, ja sieltä olisi ryöminyt esiin merihirviö, joka aikoi syödä heidät — — niin olisi Odin saanut hyökätä esiin ja viekoitellut pedon perässään pois, — ihan kuten metsäkana oli tehnyt tässä tuonoin; ja sitten hän, Odin, olisi lyönyt sitä niin, että se olisi haljennut — ja he kaikki olisivat pelastuneet. Mutta eihän tässä ollut

kiirettä; vielä hän ennätti tehdä heille jotakin hyvää, josta oli *hyötyä!*

Kotiin tullessaan hän kertoi heille toinen toistaan ihmeellisempiä asioita, kuten äärettömän suuresta lakkamaasta, jonka hän oli löytänyt kahden harjun välistä, kynsikkäiden eläinten jäljistä ja viimeksi jostakin, minkä koira oli keksinyt tunturilla — se oli varmaan jotakin kauheata, sillä se oli nostanut vuorella karvansa pystyyn — ehkä siellä oli karhu taikka vuorenpeikko? Olikohan parasta tuoda karja kotiin? — Ei, sanoi Bendek. Koira on semmoinen otus, joka näkee aina monenmoista sellaista, mitä ihmiset eivät huomaa; ei siitä tarvinnut välittää.

Nyt Odinin selkää alkoi karmia, sillä hän ei olisi ikipäivinä luullut, että nämä ihmiset uskoisivat todeksi kaikkea, mitä hän heille kertoi; vai näkikö koira todellakin — —? Hänen suunsa kävi lakkaamatta, ja piti vähältä, ettei se jäänyt auki, niin uhoissaan hän oli. — Minä näin itsekin vilauksen siitä, se oli puoleksi akka, puoleksi eläin, ja se aikoi tulla esiin erään ison kiven alta, mutta sitten se huomasi minut — se oli vain joku sentapainen olio, joka asuu vuoressa ja vastaa, kun sille huutaa, lisäsi Odin, sillä hän ei tahtonut peloittaa heitä.

Bendek nauraa muhoili itsekseen, kun Odin katsoi häneen.

»Taidatpa olla pieni kerskuri!» hän virkkoi.

Odin hymyili, katsoi alas ja kaivoi maata kenkänsä kärjellä. Tämä tuntui nyt yhtä nololta kuin ihmisten puhe siitä, että hän muka oli kaunis poika. Hän oli nyt ehkä hieman erehtynyt; hänelle näet oli sanottu, ja itsekin hän tiesi sen hyvin, että hänen tuli aina puhua totta. Mutta ei tämä kai nyt ollut niin vaarallista, varmaankin hän siitä selviäisi aikanaan.

»Älä sentään laskettele leikkiä semmoisesta, mitä me emme ole nähneet», virkkoi Bendek vakavasti.

»Äläkä sinä puolestasi peloittele lasta!» sanoi Gurianna, joka parhaillaan pesi astioita.

Olivatko nämä nyt ne puukengät, jotka hänen piti saada? Odin tempasi ne käteensä siinä silmänräpäyksessä ja pisti ne jalkoihinsa. Ne olivat uuden uutukaiset puukengät, jotka Bendek oli tehnyt. Niissä oli vain puupohjat ja nahkahihna oli yli jalkarinnan. Bendek kysyi, miltä ne tuntuivat jaloissa? — Nämä ovat kerrassaan mainiot kapineet, virkkoi Odin nauraen, lohjustaen ympäri tupaa.

Hän juoksi ja kompasteli yhtämittaa metsässä ajaessaan iltaisin karjaa kotiin, nämä puukengät olivat pahat siitä, että ne tahtoivat nuljahdella sinne ja tänne. Ja miten ihmeen hiljaista täällä metsässä oli, kun oikein rupesi kuuntelemaan, ja miten täällä oli paljon siroja kiviä, jotka katsoivat hänen jälkeensä joka puolelta! Oli hyvä, että eläimet ja koira olivat lähellä. — Hän katsoi siihen aivan kuin turvaa hakien; tuskin vuorenpeikot ja muut näkymättömät olennot sentään välittivät koirasta? Etkö sinä voi edes haukkua! huusi poika sille.

Ehtoopuolella hän kuuli yhtämittaa saman laulun: »Illallisen jälkeen lähdemme soutelemaan.»

Odin nauroi tuntiessaan veneen liikkuvan allaan, nauroi niin, että salmi kaikui. Hän istui etutuhdolla meloen airollaan. Kieli pyrki pistämään esiin toisesta suupielestä, ja otsanahka oli kireällä, sillä täytyi varoa, ettei krapu vienyt airoa, kuten Bendek sanoi. Vähän väliä se kävi koettamassa sitä, mutta ei ottanut sitä sittenkään pois, Odinin mieliksi. Hiki pusertautui esiin, mutta kylläpä vesi juoksikin heidän ohitseen kuin rasvattu, ja meren pohjassa vilisi leväkimppuja ja hiekkaa ja jättiläiskiviä ja ihan mustia paikkoja. Hei, nyt vei krapu todellakin hänen aironsa! Bendek sekaantui soututahdistaan.

»Nyt se päästi sen taas!» huusi Odin. »Mutta kyllä se oli iso.»

Tuolla näkyi Gurianna tuvan nurkalla, varjostaen kädellään silmiään ja katsoen heihin. Niin, hän ei päässyt mukaan tällä kertaa. Kuinka hän olisi voinut otaksuakaan, että heitä olisi mahtunut veneeseen kolme henkeä? Samassa Odin muisti omaa äitiään — hänkään ei ollut mukana tänä iltana.

Kas niin, nyt heillä oli koukut vedessä, nyt saattoi nykäistä millä hetkellä tahansa. Odinista tuntui kuin lakki olisi kohonnut hänen päästään. Hän ei melonut enää airollaan, hän tunsi, että nyt he soutivat kalojen yläpuolella. Samassa tuntui veneessä pieni sysäys, ja Bendek päästi kirouksen. Vasemmanpuoleisessa ongessa oli ollut seiti, mutta se oli päässyt irti; selvittyään hämmästyksestään Odin sanoi vakavasti:

»Ei saa kirota.»

Bendekin täytyi katsoa olkansa taa. — Vai niin, virkkoi hän. Ja alettuaan taas soutaa uudelleen hän mutisi: — Ei tosiaankaan, kun ollaan maalla, mutta vesillä on kalastajilla hieman toiset tavat.

»Tuolla, tuolla!» huusi Odin. Siellä oli vapa taipunut kaarelle, ja kohta kala tappeli Bendekin kanssa niin, että Odin kiljui ääneen. Koukkuun oli tarttunut komea turska, ja samassa kun Bendek veti sen veneeseen, syöksyi Odin suinpäin perään ja tarttui siihen molemmin kourin.

Hän tuskin huomasi, että joku tarttui häntä niskaan ja nosti hänet keulapuolelle, mutta kun Bendek kääntyi häneen päin, ryömi hän kasaan kuin koira ja toivoi olevansa kaukana täältä.

»Lappalainen!» peloitti häntä Bendek, mutta seuraavassa tuokiossa hän jo nauraa hörötti, ja tuo ääni oli Odinista kauneinta, mitä hän tiesi. Kun ei vain kestäisi kauan siihen, kun Bendek putoisi mereen ja olisi vähällä hukkua ja Odin sitten pelastaisi hänet!

Mutta nyt oli kala joka ongessa, ensin yhdessä, sitten

kaikissa kolmessa, ja nyt vesi aivan kiehui heidän ympärillään.

»Hitto vieköön», pääsi Odinilta.

»Ei saa kirota!» varoitti Bendek.

»Niin, ei maalla — mutta joutukaa pian *tuonne!*»

Tätä kesti vähän aikaa, mutta sitten kala yhtäkkiä lakkasi syömästä. Odin istui kuin tulisilla hiilillä, sillä hän tunsi, että tuolla saaren takana oli kaloja. Mutta Bendek tiesi sen myös, sillä nyt hän alkoi soutaa juuri sinnepäin, ja sitten taas melkein heti alkoi kala nykiä.

Odin ei ihmetellyt, että kala oli siellä, missä hän arveli sen olevan. Hän näet tavallisesti löysi mitä etsi siten, että meni ensin sille paikalle, missä jokin esine oli ollut, ja siitä sitten jatkoi matkaa sinne, minne se oli joutunut. Mutta nyt hän sai etsiä elävää riistaa. Oli niin ihmeellistä, ettei tämä kaikki ollut unta eikä siis kadonnut unen kera.

Ja tämän ihmemaailman keskellä kirkuivat lokit ja tiirat, lokit ja tiirat. Ja rantaan lyövillä laineilla oli samanlainen ääni; ja myöskin tunturin sini lauloi siten. Se oli kuitenkin olematonta.

Paluumatkalla Odin kupsahti alas tuhdolta itse huomaamattaan. Hän nukkui pää reunalautaa vasten kotirantaan asti. Silloin aurinko paistoi jo häntä vastaan yli vedenpinnan, suuri, punainen aurinko. Ja taas tuntui siltä kuin ei sitäkään olisi ollut olemassa; rantapenkere ja niitty hymyilivät niin vieraasti ja unisesti auringolle, kuminankukille, sinikelloille ja leiniköille; Odin oli ensimmäinen, joka ne keksi. Samoin oli laita tunturinhuippujen. Ja meri muuttui aivan silmissä; se oli milloin punaisenkiiltävä, milloin maidonvalkea ja vaikka minkä värinen. Tuntui kuin kaikki päivät olisivat huvenneet pois.

Hän ei ollut vielä nukkunut Bendekin ja Guriannan puuhatessa maata menoa. — Poika nukkuu, sanoi Gurianna.

— E-hei siltä nä-näytä, haukotteli Bendek. Siitä tulee reima poika! — Niin tulee; hänestä voi tulla vaikka pappi tai merirosvo tai mikä hyvänsä.

Odin kääntyi, niin että penkki ratisi, osoittaakseen olevansa valveilla. Tuohan oli liian selvää, jotta sitä olisi viitsinyt kuunnella, eikä hän sitäpaitsi tahtonut urkkia heidän puheitaan. Tämän jälkeen hän vajosi horteeseen ja vaipui pian kokonaan unien maailmaan.

Äkkiä hän heräsi, mieli täynnä unikuvia, ja katseli ympärilleen. Olisi pitänyt olla keskiyö, mutta olikin valoisata kuin päivällä; ja kello osoitti viittä. Hän makasi hiljaa katsellen eteensä. Sillä joku vieras *oli* sisällä. Se oli merenneito. Kun Odin viimeksi näki hänet, oli tämä silloin pieni tyttö, mutta nyt hän oli jo aikuinen ja tuli uiden häntä vastaan, niin että hopeasuomut välkkyivät. Hänellä oli kuitenkin samanlaiset kasvot ja silmät kuin ennenkin, ja hän hymyili Odinille kertoen asuvansa täällä; ja he kaksi, he — — —

Sängystä kuului Bendekin ja Guriannan raskas, tasainen hengitys.

II.

Jokainen päivä oli lajiaan kuin uusi seikkailu. Täällä oli enemmän ihmettelemistä kuin hän ehti sulattaakaan; hänellä oli tarpeeksi tekemistä tajutessaan kaiken, mitä tapahtui merellä ja metsässä ja minne hän vain päänsä käänsikin. Kiviin ja pensaisiin kätkeytyi kaikenlaista tuntematonta, ja hän oli ainoa täällä asuvista, joka tiesi kaikki ja oli selvillä kaikista asioista. Hänen sydämensä aivan hyppeli levottomuudesta.

Entä isä Bendek ja Gurianna! He tiesivät myöskin jotakin. Mutta heiltä ei sopinut kysellä aina. Hän kyseli heiltä alinomaa, mutta ei koskaan siitä, mikä olisi ollut tärkeintä.

Kuten siitäkin, miksi hän kiroili vähän väliä, vaikka tiesi, kuinka vaarallista se oli. Tai siitä, että hän luki Isämeidän illalla eikä aamulla; olikohan hänelle tapahtunut yöllä jotakin? Ja miksi Gurianna oli sen näköinen, kuin hän olisi varastanut? Niin, ja kuka oikeastaan asui tyhjissä rakennuksissa? Siellä oli joitakin olentoja, ihan varmasti siellä oli, varsinkin alhaalla venekodassa. Mutta sittenkään hän ei juossut. Se ei käynyt laatuun.

Äidillä Vennestadissa oli Jumala puolellaan. Jumala oli sen puolella, joka ei hairahtunut, valhetellut eikä kironnut, ja sellaiseksi hänkin tahtoi tulla — sitten joskus.

Kerran kesällä, pari kuukautta myöhemmin, oli Odin lännenpuolisilla mailla lampaita etsimässä. Hän hyppeli mättäältä mättäälle poimien lakanraakileita rajattoman ihmetyksen vallassa, sillä tässä niitä nyt oli, kuten isä oli kertonut; pian hänellä oli niitä lakki täynnä. Kylläpä kotiväki nyt ihmettelee. Mutta niitä oli liian paljon, se ei mitenkään voinut olla luonnollista. Mutta oli miten oli, Guriannalle hän ne sentään antaisi; eihän tämä voinut mitään sille, että oli niin musta ja kolkon näköinen. Ja eräänä päivänä hän oli pelästyä vallan kuoliaaksi nähdessään hänen istuvan polttelemassa tupakkaa hänen juostessaan sisään. Piippu oli kuin pois puhallettu, eikä hän päässyt paikaltaan oven suusta pitkään aikaan. Partaansa hän ajeli myös, siitäkin Odin oli päässyt selville. Mutta nyt Gurianna saisi lakkoja! Niitä oli kuin puuroa, ne nauroivat ja punoittivat hänen edessään joka puolella, ja lampaiden olisi pitänyt olla kotona kauan aikaa sitten!

»Hohoi!» huusi hän äkkiä, sillä jostakin oli huudettu hänen nimeään. Se kuului tunturin takaa tai ilmasta, ja ääni oli aivan vieras. Kas niin, nyt se kuului uudelleen. Hän seisoo katsellen ympärilleen, ja silloin ilmestyy kallion takaa poika ja hetken kuluttua toiselta suunnalta toinen, sulkien

häneltä paluutien. Nyt huusi toinen heistä, ja toinen vastasi — ja sitten kuului ääniä joka puolelta kukkulain lomista. Ne huusivat hänelle, ja nyt hän oli heidän käsissään, sillä hän oli poiminut heidän marjojaan. Heitä oli kaikkiaan neljä, ja kaikki he huusivat yhtä pahalla äänellä: »Alio-alio-alio-ei!» Ja jokaisella heistä oli päässään karvalakki sekä yllään punaiset paidat ja siniset liivit. Näytti aivan siltä kuin he olisivat kasvaneet esiin maasta.

Hän etsi käsiinsä pitkän seipään ja jäi seisomaan paikalleen.

»Mitä te tahdotte?» huusi hän.

»Lakkavaras!» rääkyivät pojat vastaan ja alkoivat jälleen hoilottaa.

Sitten he saapuivat kohdalle, tunkeutuivat hänen ympärilleen joka puolelta, ja kaksi heistä oli häntä koko lailla suurempaa. Mutta oikeita ihmisiä ne silti olivat, ja silloin täytyi olla oikeus käyttää keppiä.

»Lakkavaras!»

Odinin korvia alkoi kuumottaa, ja hän tyhjensi lakin heidän eteensä — siitä saivat! Varastaminen oli kaikista ruminta maailmassa.

Mutta toisten silmät säihkyivät yhtä vihaisesti, ja silloin hän ymmärsi, että häntä nyt odotti selkäsauna. Hyvä, mutta silloin olisi hänelläkin oikeus lyödä. Hän sivalsi seipäällä ensimmäistä, hyökkäsi sitten suurinta kohti, tarttui häneen syliksi ja vieri nurin tämän kanssa. Samassa toiset kaksi olivat hänen kimpussaan, ja nytkös alkoi sadella tuiskuna nyrkiniskuja ja potkuja. Odin mukiloi yhtä toisensa jälkeen, ja hänestä tuntui kuin hän olisi selvinnyt tappelusta sangen hyvin. Hän iski ja löi, niin kauan kuin eteensä näki.

Vihdoin hän jäi yksin. Toiset olivat kadonneet yhtä nopeasti kuin olivat ilmestyneetkin — joku oli varmaan huutanut heitä.

Kesti vähän aikaa, ennenkuin hän sai nenästään syntyneen verenvuodon taukoamaan, eikä silmistä juuri ollut paljon puhumista, mutta hän sai sentään viedyksi lampaat kotiin. Olisipa nyt äiti ollut näkemässä, kuinka hän oli verissään, — hän, joka pyörtyi, kun vain ajattelikin verta. Ja vähän väliä häntä nauratti: — Ja minä vain seisoin ja katsoin heitä silmästä silmään, heh! Näin hauskaa minulla ei ole ollut koskaan.

Mutta hänen kertoessaan tästä tapauksesta kotona Kjelvikassa, vetäytyi toisten otsa ryppyihin. — Ei hän saisi tapella, sanoi Gurianna, ja samoin sanoi Bendekkin. Silloin Odin jäi tuijottamaan heihin silmät pyöreinä:

»Minä luulin, että — että minun *täytyi?*»

»Älä sinä milloinkaan ryhdy tappeluun montaa, toisin sanoen, ylivoimaa vastaan!» Tämän sanoi Bendek. — »Jörnstrandin pojat ovat oikeita ilkimyksiä», lisäsi hän.

»Vai niitä ne vain olivatkin? Olisiko minun sitten pitänyt lähteä *karkuun?*»

Toiset selittivät hänelle, että tappeleminen oli sekä rumaa että vaarallista; kunnon ihmiset karttoivat sellaista ja pysyivät sellaisesta kauniisti syrjässä. Jörnstrandin torppa oli kauempana lännessä, aivan niemen nokassa, ja sieltä hänen oli pysyttävä kaukana. Odin oli sen näköinen, kuin hän olisi koettanut kuunnella voimiensa takaa, mutta yht'äkkiä hänen suustaan pääsivät sanat: »Mitenkähän käynee ensi kerralla?» Sen jälkeen hän heti punastui ja häpesi ja kiiruhti pois sanoen mennessään: »Ei, ei, kyllä minä juoksen tieheni — enköhän minä osaa.»

»Niin, juokse, juokse, hitto vieköön!»

»Ainakin minä koetan», sanoi Odin. Mutta mahtoi siitä koitua vaikea yritys.

Myöhemmin päivällä hän kysyi Bendekiltä, oliko t ä m ä koskaan juossut ketään karkuun? — Mitä sinä tarkoitat?

— Oletko sinä kääntänyt heille selkäsi ja juossut heitä karkuun? Tähän Bendek jupisi vain: hum, hum.

Silloin Odin ymmärsi, että nyt olisi pidättäytyminen hänelle peräti vaikeata. Ja kun hän tapasi nuo pojat seuraavan kerran, oli tappelu valmis samana hetkenä. Hän sai selkäänsä vielä pahemmin kuin ensimmäisellä kerralla, mutta lohduttautui sillä, että hänkin nyt oli puolestaan antanut takaisin paremmin kuin aikaisemmin, eikä kotona tiedettäisi siitä mitään, kun hän pesisi hyvin naamansa.

Gurianna tiedusti sentään asian laitaa, mutta Odin kielsi. Ei se ollut sen rumempaa kuin piilottaa piippu ihmisten silmiltä. Heti sen jälkeen Bendek kysyi samaa. Silloin hän myönsi heti. »Kyllä todellakin kävi taas niin hullusti», vastasi hän, eikä Bendek voinut olla nauramatta.

»Mutta kylläpä nyt saivat kerrakseen, jumal'auta!»

»Senkin kerskuri!» Samassa Bendek lähti pois hänen luotaan.

Odinia itketti. Hänhän oli päättänyt, ettei hän enää milloinkaan valehtelisi. Paholaista, josta äiti oli kertonut, hän ei kylläkään paljon pelännyt, mutta hänestä tuntui siltä, kuin hän olisi juossut päin puuta. Eikö hän oppisi sitä milloinkaan? No, täytyi keksiä jokin keino. Ja sittenhän heidän oli määrä lähteä kalaan.

Eräänä iltana käski Gurianna häntä laittautumaan siistiksi, sillä hän pääsi *vieraisiin.* Odin katsoi Bendekiin; oli mainio kalailma. Mutta Gurianna sanoi, että Vennestadissa oli ompeluseura, ja silloin Odinilta unohtui sekä kalalle meno että koko Kjelvika.

Vennestad oli kasvanut hänen poissaollessaan. Rakennus ja kaikki oli muuttanut muotoa. Mutta hän ei viihtynyt siellä; joka paikassa oli niin tyhjää. Eikä äiti saanut puhutuksi montakaan sanaa hänen kanssaan. Hän tuli Eilertin tupaan Odinin katsellessa siellä ympäri. — Eikö sinulla ole muka-

nasi koiraakaan? kysyi Odin. — Koiraa? — Niin, meillä on koira, ja se on vasta veikeä; se näkee kaikki nekin, joita ei ole olemassa, ja muutakin. Ettekä te taida käydä kalallakaan öisin? — Äidin täytyi hymyillä, samoin Eilertin, sillä poika puhui aivan kuin Bendek.

»Sinä taidat viihtyä Kjelvikassa?»

»Kyllä, piru vieköön, siellä — —»

»No, mutta Odin, ei saa kiroilla!»

»Ei, ei, minä sanoin väärin, minun piti sanoa: piru vieköön.»

Äidin kasvot jäykistyivät, ja hän katsoi Eilertiin. Odin oli jo ulkona. — Pojassa taitaa olla pieni annos juvikilaista, hymyili Eilert. — Sitä minä kaikista vähimmin olisin voinut odottaa, huokasi Elen. Mutta siihen kai täytyy tottua,.koska hän kerran joutui erämaahan.

Odin lähti juoksemaan edeltä, Guriannan tehdessä lähtöä kotiin. Äiti huusi häntä heittämään hyvästiä, ja hän palasi ja antoi kättä. Silloin hänen kasvoilleen levisi hetkeksi niin lapsellinen ja avuton ilme, että äidin täytyi lausua jäähyväiset nopeasti. Mutta pian sen jälkeen Odin taas oli kokonaan Bendek: työnsi ulos kyynärpäänsä, puristi kädet nyrkkiin ja viittasi oikealla peukalollaan ilmaan sanoen:

»Eläkää nyt sitten vain terveinä!»

— — — Muuanna kesäpäivänä vähän tämän jälkeen Odin kuljeskeli pitkin rantoja länteenpäin ja joutui aivan oudoille paikoille. Aina väliin hän kuunteli, sillä Jörnstrandin poikien kanssa hän ei tahtonut joutua tekemisiin enää tästä lähin, hänestä kun nyt oli tulossa kunnon mies. Näin tuumien hän laskeutui alas kukkulan rinnettä katsomaan, minkälaista oli alhaalla; hänestä tuntui kuin siellä olisi pitänyt olla jotakin ihmeellistä. Ehkä meri oli heittänyt rantaan joitakin merkillisiä esineitä. — Siellä oli sievä lahti. Meri teki kaarroksen mantereeseen, ja pitkin rantaa paistoi valkoinen hiekka

pienine kivineen ja näkinkuorineen; ylempänä oli hieno ruohopenger. Ja hiekalla istui pieni tyttö leikitellen. Odinin sydän alkoi sykkiä tavallista nopeammin, sillä eihän tämä voinut olla totta; eikä käynyt päinsä kääntyäkään, vaan hänen täytyi mennä tytön luo.

Tyttönen ei pelästynyt, katsoi vain Odiniin. Mikään merenneito hän ei ollut, mutta hänellä oli yllään somasti kudotut liivit ja jaloissa punaiset sukat; päässään hänellä ei ollut mitään. Tukka oli tummanlainen.

»Ovatko nuo sinun lehmiäsi?» kysyi Odin, osoittaen hänen vierellään olevia näkinkuoria.

»Ovatpa niinkin! Mutta kuka sinä sitten olet ja mistä kaukaa?» — tiedusteli tyttö puolestaan.

»Minä olen — minä olen Kjelvikan paimenpoika.»

»Vai *niin.*» Tyttö vilkaisi häneen suu hiukan hymyssä, ja silloin Odinista taas tuntui, kuin tyttö olisi ollut hänen merenneitonsa. Sitten tyttö nousi ja karisti roskat helmastaan, sanoen nauraen:

»Tässä hiekassa taitaa saada kirppuja. — — Mutta sinä et saa käydä meidän marjapaikassamme», lisäsi hän. »Pojat voivat pieksää sinut kuoliaaksi!»

Odin katsoi häneen aika lailla hämmästyneenä. Oliko tämä tyttö heidän sisarensa? Hänen nimensä oli Karen-Anna! Hän oli hyvin herttainen. Ikävää, ettei hänellä ollut mitään annettavaa hänelle. Mutta jos tyttö tahtoi, vuolisi hän hänelle puisen lehmän, joka osasi juosta ja ammua. Mitä hän sanoi siihen? Tytön kasvot alkoivat loistaa; mutta pian niille kuitenkin levisi vallan toisenlainen ilme, ja hän sanoi epäillen:

»Ihanko totta?»

»Ei vainenkaan. Mutta tahtoisin antaa, jos vain voisin.»

»Olisitko todellakin antanut?»

»Epäile-mättä!» Näin sanoi Bendekkin, kun hän oli oikein varma jostakin asiasta.

He lähtivät nyt molemmat astumaan omaa tietään, mutta kumpikin katsoi taakseen tuon tuostakin. Ja tyttö juoksi aina väliin; hän oli niin iloinen ja vallaton, ja nyt hän katosi kukkulan taa.

— — — Myöhemmin Odin tapasi hänet siellä monta kertaa. Veljet saivat kerran vihiä siitä, ja sen päivän jälkeen heidän oli vaikeampi tavata, sillä Odin ei tahtonut tapella enää, ei ainakaan tämän tytön nähden. He siirtyivät paikasta paikkaan, mutta pojat tulivat aina perästä kiusaten heitä, ja viimein heidän täytyi siirtyä aina Kjelvikan rantakotaan. Ja sitä hauskemmalta tuntui, kun he joskus saivat olla oikein rauhassa.

Yksin ollessaan Odinista tuntui, kuin hän olisi joskus nähnyt sellaista unta, että tyttö olisi ollut merenneito, mutta heti kun hän taas näki hänet, oli kaikki pelkkää hullutusta, sillä sellaista seikkaa ei ollut, jota hän ei olisi huomannut. Odin ihmetteli väliin, ettei hän ollut itse keksinyt joka asiassa olevan jotakin hauskaa. Olihan hän tiennyt, että kaikessa piili jotakin. Nyt muuttui joka kivi taloksi ja joka kanto ihmiseksi ja sitä mukaa kuin hän leikki, muuttui hän itsekin aivan toiseksi; ei tarvittu muuta kuin verkonkaistale, kun tyttö jo oli Herran enkeli siipineen päivineen.

Mutta sitten Odin vuorostaan röyhisteli: Tiesikö Karen-Anna, että hän oli nähnyt kamalia asioita täällä kodassa ja mäellä? Ellei merenneito olisi tullut auttamaan minua tässä eräänäkin iltana, niin —

»Merenneito! Höpsis, höpsis!» Tyttö töykkäsi Odinia, niin että tämä kaatui, ja nauroi sitten haljetakseen. Mutta heti perästä tyttö pyysi oikein kauniisti: Etkö voisi keksiä jotakin muuta? Ei mitään kummituksia, vaan —

Kun tuli syksy ja kylmä, saivat he tulla Kjelvikaan leikkimään. Karen-Annasta piti tulla hänen vaimonsa. Niin hän ilmoitti Guriannalle; ja se oli totta. Kunhan kuluu tar-

peeksi aikaa, sanoi Odin. Karen-Anna oli häntä vuotta vanhempi ja alkoi jo käydä koulua; silloin Odin sai olla yksin pitkät ajat, eikä hän edes aina muistanut, minkä näköinen tyttö oli. Mutta ilman häntä Odin ei olisi jaksanut elää sitä talvea Kjelvikassa.

III.

Ensin kesti myrskyä ja merenkäyntiä hyvin kauan. Silloin saattoi sattua iltaisin, että Bendek istahti penkille kertomaan satuja. Niissä saduissa ei ollut mitään peloittavaa, niissä oli päivänpaistetta ja enkeleitä, ja jos niissä joskus esiintyikin joku ilkeä ihminen, joutui hän aina satimeen ja sai ansaitun palkkansa. Päivisin he kävivät ulkona hakemassa hylkypuita, eikä kukaan silloin tiennyt, mitä he *löysivät*. — Lumen tultua Bendek teki hänelle sukset, niin että päivät kyllä aina sai kulumaan. Toisin oli iltojen laita. Silloin hän katsoi taivasta ja pelkäsi. Hän ei tiennyt, mitä pahaa hän oli tehnyt, mutta iltaista taivasta hän ei voinut katsoa suoraan kohti. Väliin se oli tummansininen ja ihan pään päällä, niin että kuului selvästi tähtien uhkaava kuiske; toisin illoin se oli kelmeänkeltainen ja tavattoman korkealla tunturin huippujen yläpuolella. Silloin se saattoi aivan kuin singota tulenkarvaisia lieskoja yli läntisten saarien, tuijottaen suoraan tänne. Ja joskus oli usvaista ja pimeätä, ja silloin koira seisoi karvat pystyssä katsoen rantaan päin. Tällöin ei Bendekkään ollut paljon muuta kuin poikapahanen. Mutta useimmiten raivosi myrsky. Eikä sitäkään ollut hauska kuunnella, kun se kierteli maita ja rantoja ja ulvoi ja piti hirveätä ääntä, kenenkään voimatta ymmärtää, mitä se tahtoi. Mutta joka tapauksessa se oli vanha tuttava.

Sitten tuli kevät jälleen, ja sen jälkeen kesä, ja Odin oli taas herra omassa valtakunnassaan, kuten ennen. Nyt hän

tunsi jälleen elävänsä. Tuli taas samanlainen kesä kuin ennen, mutta se meni ohi pian, ennenkuin saattoi arvatakaan.

Myöhemmin syksyllä nousi silli salmeen. Se tuli kuin taikaiskuna. Odin jäi seisomaan ja tuijottamaan ilmaan: se oli yllättänyt hänet aivan huomaamattaan. — Hän oli mukana laskemassa verkkoja illalla ja nostamassa niitä aamulla ennen päivän valkenemista, ja sitten hän seisoi rannalla noppimassa sillejä pois verkoista ihan kuin aikamies; elukoista saivat huolehtia muut. Aamu oli aina hauskin. Silloin Bendek tuli herättämään häntä pilkkosen pimeässä: — No, aiotko todella mukaan? . Ja samassa Odin oli pukeissa ja ulkona, ja niin sitä lähdettiin tyhjin vatsoin, kaikkien toisten vielä nukkuessa. Vain uusikuu näkyi taivaalla kuin jonkinlaisena merkkinä, ja huurre välkkyi maassa tehden rantapenkereen aivan vieraan näköiseksi. Vesi välkähteli airojen vedoissa, ja joka puolelta sukelsi veneitä esiin suunnaten matkansa omille verkoilleen. Pimeässä Odinia aivan huikaisi jännityksestä Bendekin vetäessä ylös painon ja nuoran rutistessa perälaitaa vasten. Sillejä, sillejä! Oli kuin Bendek olisi lappanut veneeseen hopeaa, elävää, välkkyvää hopeaa. Hän oli tulossa rikkaaksi! Kun se loppui, tuntui Odinista kuin hän olisi herännyt unesta ja tarvinnut aikaa pudistaakseen itsensä hereille.

Jos häneltä kysyttiin, miten kalastus menestyi, oli hän ensin jonkin aikaa ääneti, sylkäisi sitten ja vastasi: kiitoksia kysymästä, ei varsin huonosti. Mutta sitten, toisten seistessä vielä siinä ja hänen jo ollessaan lähdössä pois, sanoi hän leveästi ja painolla:

»Kalaa on tullut ihan rutosti!»

Hän oli kuullut Bendekin sanovan niin, ja sellainen sanonta kuulosti hänestä vanhalta ja arvokkaalta.

Mutta joskus hän heräsi siihen, että oli jo täysi päivä. Silloin Bendek oli lähtenyt yksin. — Sinun täytyi saada nukkua edes yhtenä aamuna, sanoi Gurianna. Niinä päi-

vinä oli Bendek saanut puolta enemmän sillejä, sen pani Odin merkille, ja ihmeellisintä oli, että niitä sillejä hän ei saanut nähdä; Bendek oli sulkenut ne rantakotaan.

Silli hävisi yhtä odottamatta kuin se oli tullutkin. Vasta silloin hän muisti Karen-Annan — tunsi sisimmässään tämän odottaneen häntä jo monta päivää. Ja hän löysikin hänet heidän lahdestaan, ja he samosivat metsissä ristiin rastiin.

Ilma välkehti kirkkaana kuin jää taivaasta maahan, ja jäätyneet tunturipurot kiilsivät valkoisina juovina kallioseinillä, ja koko maailma oli harmaanruskea ja puhdas ja kaunis kuin se olisi ollut parhaassa juhla-asussaan. Ja samanlainen oli Karen-Annakin. — Uskotko, että minusta tulee rikas? — Ihanko totta? kysyi toinen. — Tulee, se on päätetty asia. Minä en välitä siitä, että astun linttaan sisäänpäin, sillä juuri se on merkki rikastumisesta, kysy vaikka Bendekiltä — joskin minä tiedän sen itsekin, sanoi Odin.

»Bendekiltä...» toisti tyttö pitkään ajatuksissaan. »Sinun ei pitäisi olla Kjelvikassa, Odin! Bendek näet kiroilee», hän lisäsi.

»Niin, mutta hän osaa silti lukea Isämeidän.»

»Ja lisäksi hän varastaa. Hän varastaa sillejä toisten verkoista.»

Ensin Odin jäi mykäksi ällistyksestä, mutta sitten hän tointui ja sanoi:

»Nyt sinä valehtelet niin, että silmäsi vilkkuvat!»

»Kyllä sen kaikki tietävät», huomautti tyttö puoliääneen.

»Mutta se on vale, sanon minä, hän ei edes ollut kotona siihen aikaan, hän oli kaupungissa!»

»Nyt sinä valehtelet.» Tyttö katsoi häneen kauhistuneena, sillä hän ei milloinkaan valehdellut, sen Odin kyllä tiesi. Ei hän ollut sellainen, hän teki niin vain joskus kuin leikillä. Ja nytkö muka?

»Sinä valehtelet, ja nyt sinä saat selkääsi!» Odin katkaisi

itselleen vitsan ja tuli tyttöä kohti. Hän tahtoi painaa tytön poveaan vasten, mutta tämä ei tahtonut, ja molemmat olivat yhtä väkevät. He taistelivat ankarasti sanaakaan sanomatta pitkän aikaa, kunnes Odin huutaa ääni paksuna:

»Etkö sinä onneton tyttö voi pysyä paikallasi, että minä saan pieksää sinua.»

Toinen herpaantui ja lyhistyi kokoon hänen käsissään, mutta Odinilta ei tullut lyödyksi.

»Olkoon nyt tällä kertaa! Mutta *sen* minä sanon, että —»

He jäivät istumaan kanervikkoon. Tytöllä oli kyynelet silmissä, ja hän nyhti nurmea ja sammalta. Ja silloin Odin päätti mielessään, että hän olisi aina hyvä hänelle heidän tultuaan suuriksi. — Etkö sinä sitten milloinkaan valehtele? — En minä. — Niin, kun sinä olet tyttö. Minä olen *aika lörppö*, mutta koetan tottua siitä pois, ei sinun tarvitse olla huolissasi minusta.

Hän näki edessään Bendekin, näki hänet yksin kalassa pimeänä aamuna ja sen jälkeen kodassa suolaamassa, näki hänen rientävän kotiin hylkytavaran kera ja piiloittavan sen ylös ullakolle. — Kyllä hän varastaa, totta vie! mutisi Odin itsekseen. Tyttö hätkähti ja katsoi ylös. Sitten Odin nousi maasta ja oli mielestään aikamiehen korkuinen sanoessaan:

»Jospa minä *puhuisin* hänelle, heh?»

Tyttö oli pelkkänä ihailuna. Hänen silmänsä aivan kuin sulivat hänen katsellessaan Odinia; ne olivat väriltään harmaat, mutta väliin ne olivat aivan siniset, eikä kellään toisella ollut sellaisia silmiä. — Niin, nyt täytyi sitten lähteä kotiin.

Tyttö uskoi, mitä hän sanoi. Muuta neuvoa ei ollut. Ja Odin päätti tehdä sen, jos päivä paistaisi tuvanseinään hänen saapuessaan kotiin.

Ja päivä paistoi siihen. Se paistoi häntä vastaan Jörnstrandin tunturin takaa, heti kuin hän kapusi kiviaidan yli.

— Missä isä on? hän tiedusteli. — Ylhäällä mäellä nyhtämässä katajia.

Odin löysi Bendekin ja alkoi hänkin nyhtää katajia, mutta ne eivät tahtoneet irtaantua maasta. Palatessaan alamäkeä he kumpikin kantoivat kimppuaan, ja Odin kulki aivan Bendekin kintereillä. Pihalla he sitten puistelivat päältään sammalta ja aikoivat mennä sisään. Päivä alkoi jo hämärtyä. Joka puolella heidän ympärillään oli niin oudon hiljaista, ja saaret näyttivät niin synkiltä.

»Tahdotko sanoa jotakin?» kysyi Bendek kulmakarvat koholla.

»Ihmiset kertovat, että te varastatte sillejä, että käytte toisten verkoilla — ja se on vale, sanoin minä!»

»Sanoitko?»

»Sanoin, sillä se on vale, kuuletteko! Mutta ettekö sittenkin voisi olla tekemättä sitä? Muuten minä lähden tieheni.»

Bendek on aivan kuin jossakin kaukana, ja hän hymyili seisaaltaan; hän ei ollut milloinkaan ollut sen näköinen. Odinin täytyy ottaa varpu ja ruveta pureksimaan sitä. Bendek istuutuu sahapölkylle.

»Vai niin sinä arvelet, Odin», jupisi hän. »Vai niin, että sinä lähdet pois — olipas se miehen sana. Nimen Kjelvika ihmiset kyllä tietävät; mutta mitään muuta he eivät siitä tiedäkään. Mies on luonut Kjelvikan. Ja Kjelvika on luonut miehen. Se on minun uskoni. Hyvä niiden, joilla ei ole sen kanssa mitään tekemistä.»

Odin tuijotti ilmaan. Bendek oli tuossa — ja muut olivat niin pikkuruisia hänen rinnallaan. Olivatko *he* istuneet sahapölkyllä tuumimassa sitä? Ja väliin hän istui rantakivellä ajatellen samaa. Siitä ei kukaan tiennyt mitään, se oli totta.

»Mikä sinusta mahtaa tulla? Mitä luulet itse? Vaikka en minä pelkää sinun puolestasi, Odin. Jos sinussa vain on

miestä. Jollekin muulle se saattaisi olla liian myöhäistä.» Ja Bendek huokasi raskaasti kuin tunturi.

Niin hän jäi istumaan itseään huojutellen ja mumisten itsekseen. — Sinun äidistäsi ei ole paljon sanottavaa. Kunnon sukua kylläkin. Mutta nyt ei ole heidän aikansa. Mutta isän on täytynyt olla jostakin kotoisin. Ei tästä pojasta ole pelkoa, *sen* minä näen.

Bendek nousi ja katsoi Odinia kiireestä kantapäähän.

»Ihmisajatus on paha syntymästä saakka — ovatko ne sanat sinun kirjassasi?»

»Eivät.»

»Eivät. Sen uskon. Tule nyt sisään, Odin, niin syödään juhla-ateria. Saamme rehellistä puuroa, siitä voit olla varma.» Hän hörähteli kuin tyytyväinen hevonen.

Odin makasi siinä asennossa, että puolikuu katsoi häneen ikkunasta. Tänä iltana hän katsoi sitä vasten naamaa. Tosin se hieman puistatti häntä, mutta sehän kuului asiaan, sillä hänhän ei ollut tehnyt mitään väärää. Ja Bendek ja hänen asiansa oli jäänyt jo kuin varjoon. Kaikki, mitä hän teki, oli oikein. Hän oli sitä maata.

Mutta olikohan äiti tiennyt tästä? — Ehkä hyvinkin. Ja sitäpaitsi h ä n e n k i n piti kerran tulla iloiseksi! — Odin, Odin! sanoisi hän silloin.

Jonkin päivän perästä Odin lähetettiin kouluun. Siellä oli hauska käydä. Koko talo oli täynnä lapsia, ja minkälaisia lapsia! Kun opettajatar oli poissa, ei siinä joukossa kuullut edes omaa ääntään. Itse hän ei paljonkaan siellä merkinnyt, sen Odin älysi heti, mutta sen hän muisti vain ensimmäisenä päivänä, ja sitäpaitsi hänellä oli kotona aivan omat asiansa, joista muut eivät tienneet mitään. Hän oli toisenlaisesta maaperästä kuin he. Ja miten paljon siellä sai kuulla, niin ulkona kuin sisällä. Hänen oli kovin vaikeata istua paikallaan tunneilla; hän olisi mieluummin tahtonut juosta jonne-

kin kertomaan tietojaan, sillä äiti ei vielä ollut kuullut kaikesta tästä, eivätkä kjelvikalaisetkaan.

Kotimatkan hän kulki mieluimmin yksin Vennestadin kautta, sillä Jörnstrandin lapset halusivat kulkea oikotietä mäkien yli. Silloin saattoi sattua, että äiti tuli ulos puhelemaan hänen kanssaan hieman. »Hyvää päivää!» tervehti Odin sipaisten lakkiaan. Sitten hän odotti kärsivällisesti, mitä äidillä oli kyselemistä, ja heti kun tämä oli lopettanut, alkoi Odin kertoa. Mutta sitten yht'äkkiä hän saattoi vaieta kesken kaiken, ja pari kertaa hän peruuttikin, mitä oli kertonut. Goljat ja tämä paimenpoika eivät olleet tästä maasta, kun hän oikein ajatteli, eivätkä viikingit sentään olleet syöneet ihmisiä.

»Mitä te nykyisin hääräätte tässä talossa?» saattoi hän kysyä. »Ja minun isäni, hänpä oli jostakin kotoisin; ja minussa on miestä», toimitti poika eräänä iltana, viitaten taas peukalollaan niinkuin Bendek.

Elen säpsähti. Odinista tuntui kuin hänen silmänsä olisivat revähtäneet selkoselälleen. Mutta hän työnsi vain kirjapakan paremmin kainaloonsa, sanoi hyvää yötä ja meni matkaansa.

Kerran hänen täytyi jäädä kouluun jälki-istunnolle siitä syystä, että hän oli nauranut opettajalle tämän lukiessa Isämeidän-rukousta. Oli jo melkein pimeä, silloin kuin hän ehti kotiin Vennestadiin. Äitiä hän ei halunnut nähdä sinä iltana; hän ei viitsinyt selittää hänelle, miten asia oli. Silloin hän kuuli liikettä sekä naurunhihitystä lanttumaasta. Siellä oli laakson nuoria lanttuvarkaissa. Nyt hän jo kuuli narskettakin, kun he pureksivat lanttuja. Samassa kulki Elen pihan poikki. Silloin harppaa yksi varkaista nelinkontin tallinnurkan taitse viljapeltoon; hänellä on yllään harmaat pumpulivaatteet, ja hän ammuu kuin vasikka. Elen luulee unohtaneensa ulos vasikan, seisahtuu ja alkaa maanitella: »Ptrui,

ptrui, vaskain!» Nyt kuuluu naurun hohotusta kolmelta, neljältä taholta pimeästä. Odinin täytyi purra huultaan, ettei olisi alkanut itkeä. Mutta sitten hän puristi kätensä nyrkkiin ja kirosi niin, että se kuului varmaan taivaaseen asti. Äidin piti saada hyvitystä kerran!

Ensiksikin hän päätti olla kiltti koulussa. Ja parin päivän kuluttua sanoi Karen-Anna: Sinä et saa nauraa enää toistamiseen koulussa, Odin! Muuten saat vitsaa. — No, vitsaa ei Odin kylläkään pelännyt. Mutta sentään! Hän tahtoi sittenkin oppia olemaan ihmisiksi. Hän oli alkanut kaivata jotakin semmoista oloa.

Eräänä päivänä seuraavalla viikolla hän sai vitsaa. Luokka seisoi laulamassa virren loppusäettä, ja kaikki veisasivat yhdessä täysin voimin hänen ympärillään. — Kylläpä tämä kuuluu mahtavalta, ajatteli hän. Mutta sitten häntä alkoi nykiä nauru, ja kun hän katsoi opettajaan, niin se vain yltyi siitä. — Jospa minä olisin suurempi pelkuri, tuumi hän itsekseen, niin siinä tapauksessa ehkä vielä tästä selviytyisin. Mutta sitten se räjähti; se räikyi laulun läpi. Opettaja vei hänet kanssaan ulos. — Hänellekö Odin oli nauranut? — Niin. — Häh? — Niin, sillä sinä olit niin kauhean tuiman näköinen laulaessasi! — Ja samassa Odin alkoi nauraa uudestaan.

Hän sai vitsaa paljaalle iholle. Ja hän muisti myöhemmin, että selkäsaunan kestäessä he kumpikin olivat purreet hammasta. Odin ei ollut milloinkaan ennen saanut selkäänsä. Hän muisti koko talven, miten kipeää se oli tehnyt, ja yhtä mahdotonta hänen oli käsittää sen loputtua, että niin oli tapahtunut hänelle.

Toiset lapset tanssivat hänen ympärillään ulkona, mutta hän yhtyi heidän nauruunsa:

»Kylläpä se oli kyytiä! Jos ei minusta nyt tule ihmistä, niin ei tule kestään.»

Silloin toisten into lauhtui, ja joku sanoi semmoistakin,

että jos opettaja vain uskaltaisi koskea häneen toisen kerran, niin — —.

Nuo sanat paisuttivat Odinin rintaa. Ja heti sen perästä tuli Astri Håberg hänen luokseen ja sanoi:

»Tiedätkö sinä, Odin, että me olemme serkukset?»

Siitä ei Odin ollut kuullut mitään, ja sitäpaitsi Astri oli liian hienoa tekoa. Mutta hyvältähän semmoinen puhe tuntui tällä hetkellä.

Ja kaipa aika keinon keksii.

Hän kertoi tämän tapauksen äidilleen ensi kerran hänet tavatessaan. Mutta tämä ei näkynyt panevan suurta arvoa siihen. Hänen ei olisi tarvinnut saada kuulla koko asiata.

Mutta Bendekistä lähti vallan toisenlainen ääni. Hän nauroi niin, että koko tupa raikui:

»Vie opettajallesi semmoiset terveiset, että hän on ansainnut naulan voita kurituksestaan, sillä sinä olet aika veijari!»

ISÄ.

I.

Sinä talvena palasi Otte Setran Amerikasta. Muuan hänen sisaristaan oli naimisissa Holmenilla vuonon etelärannalla, ja sinne hän asettui. Mies ei ollut juuri paljonkaan muuttunut entisestään, vaikka olikin ollut poissa noin kahdeksan tai yhdeksän vuotta. Ihmisten mielestä hänessä ei näkynyt paljon jälkiä Amerikasta. Hän oli pitänyt partansa; se oli niin vaaleanruskea ja pehmyt. Hänen katseensa oli yhtä voimakas kuin ennen, ja hän näki mitä tahtoi. — Rahaa hänellä ei suinkaan ollut varsin paljon, arvelivat ihmiset.

Eräänä päivänä hän kävi katsomassa Setrania, isäinsä taloa, vaihtoi pari sanaa tuttavien kanssa, jotka tapasi matkalla, ja palasi takaisin Holmeniin.

Siellä hän maleksi koko lopputalven pääsemättä käsiksi mihinkään. — Häneltä on taidettu nyppiä höyhenet pois Amerikassa, puhuivat ihmiset. He kyselivät Linalta, hänen sisareltaan, mitä Ottelle oikein kuului, mutta tämä ei tiennyt paljon enempää kuin muutkaan. Hän vastasi vain, ettei hän ollut päässyt puheisiin veljensä kanssa: asiat eivät olleet enää niinkuin ennen.

Sillä ennen oli tämä sisar ollut Ottelle kuin äiti; he kaksi olivat ikäänkuin kuuluneet yhteen lapsesta asti. Käyskennelköön nyt täällä tuppisuuna, sanoi sisko. Mutta mitä enemmän hän koetti häätää sitä ajatusta mielestään, sitä

raskaammalta se tuntui kantaa, ja lopulta hän ei enää kestänyt sitä. Täytyi koettaa puhua hänelle. Sillä muuten puhuisi hänelle joku toinen, ja sitä hän ei halunnut. Hän tahtoi saada puheen alkuun; sitten se kyllä itsestään kääntyisi Vennestadinkin asioihin; ja niin sisar saisi ainakin kuulla, tiesikö Otte mitään perillisestään.

Mutta kävikin niin, että kun hän pääsi asiaan, kysyikin hän heti aivan suoraan, tiesikö veli itsellään olevan pojan Vennestadissa?

Toinen nosti katseensa kirjastaan. Näytti siltä kuin veli olisi ihmetellyt, kuka sisar oikein oli.

Niin, mutta tiesikö hän siitä seikasta? Ja oliko hän kuullut, että Elen oli naimisissa ja niin edespäin?

Viimeinkin hän sai veljensä avaamaan suunsa. Nyt ei hänessä ollut enää yhtään amerikkalaista.

Kyllä, hän oli kuullut siitä Amerikassa; pojasta nimittäin; Jens Håbergilta. Hän istui vähän aikaa hiljaa selaillen kirjaa. — Ja sitten minä aivan kuin aavistin, että hän oli naimisissa. Palattuani. — — — Etkö ennen? — En.

Sisar seisoi hetkisen punniten sanojaan.

»Mutta miksi sinä hänet jätit, Otte?»

»Niin, sanopa se? Niin minä joka tapauksessa tein.»

»Etkö sinä edes kirjoittanut hänelle?»

»En.»

»Etkö sinä edes koskaan muistanut häntä? Etkö ajatellut, että se oli vääryyttä häntä kohtaan?»

Tähän ei veli vastannut mitään, istui vain katsellen sisartaan; eikä tämä tiennyt oikein miten olla. — Ettekö te sitten olleet kihlautuneet? kysyi hän jotakin sanoakseen. Mutta nyt hän huomasi joutuvansa yhä kauemmas veljestään; tämä näytti aivan kuin havahtuvan unesta. — Siihen en voi vastata, virkkoi hän. Sen asian laita oli niin kuin oli. Sitten hän toisti halveksivasti: »Kihlautuneet!» Hän mutisi

sen vielä pari kertaa itsekseen ja lähti sitten ikkunan luo, johon hän jäi seisomaan ja katselemaan ulos niitylle ja vuonolle.

Niin, Elen on nyt naimisissa, kertasi Lina. Iverin, hevoshuijarin kanssa, kuten häntä nimitetään. Ja poika on vieraissa elättinä, vai miten lienee tapana sanoa.

Mutta Otte seisoi vain selin häneen. — Seisokoon, tuumi sisko. Mutta kuitenkaan häneltä ei tullut lähdetyksi pois huoneesta. — Katonräystäs tippui yhtämittaa, tippui ja tippui. Sisarta alkoi suututtaa se, että hän seisoi siinä, sillä veli piti koko ajan ikäänkuin silmällä häntä. Viimein hän rykäisi, juuri kuin toinen oli pujahtamassa ulos.

»Se, mitä Elenin ja minun välillä on ollut, se ei kuulu muihin. Ette te sitä kuitenkaan ymmärrä.»

»Emme suinkaan», sanoi sisar. Hän aukaisi oven ja lähti ulos. Veljestä ei siis saanut irti mitään.

Poikana hän oli ollut iloinen ja vallaton ja mukana kaikessa, niin hyvässä kuin pahassa, ja mihin hän vain puuttuikin, niin aina oli yhtä hauskaa. Ja kun hän sitten joutui kiikkiin, pakeni hän siskon turviin. Sitten kuolivat vanhemmat melkein samaan aikaan. Se ei koskenut häneen enemmän kuin kehenkään vieraaseen tahansa. Hän oli silloin seitsentoistavuotias ja oli tehnyt talon työt jo kaksi vuotta. Talon oli määrä joutua hänelle, ja sisaren piti hoitaa emännyyttä. — Ja sitten tämä menee myymään talon siskon tietämättä, olematta edes täysi-ikäinen, ja holhooja tulee kysymään siitä asiasta sisarelta. Hän oli niin haluton, ettei välittänyt mistään. Mutta kun Otte huomasi hänen itkeskelevän, muuttui hän miettiväksi. Hän istahti hiljaa penkille ja kertoi, miten asia oli. Hän oli puuseppä, eikä mikään muu, se oli hänessä kuin tauti; ja sitäpaitsi maailma oli niin suuri ja täynnä ihmeitä, ettei hän jaksanut juurtua yhteen paikkaan. Sisar luuli siihen aikaan ymmärtävänsä häntä, ja se oli ollut hänen

elämänsä paras hetki. — Mutta kyllä hän nyt puhui totta, emme me sittenkään ymmärrä häntä, tuumi hän itsekseen hymyillen. Emmekä ymmärtäneet silloinkaan. Kun hän puhui, olivat hänen ajatuksensa jossakin kaukana. Hän muisti niin hyvin veljensä sanat: »Kaikessa, mitä minä teen, on elämää. Ensin se tuntuu minun sisälläni, ja se kiusaa minua usein. Ja viimein se tulee esiin. Ja sitten se ei kuitenkaan ole samaa, mitä minä olen ajatellut... Eikä siitä ole iloa kenellekään. — Minä lähden matkaani», saattoi hän mutista. Ja väliin hän taas saattoi heittäytyä rentustelemaan, ja teki sen silloin perinpohjin. Sisar oli taluttanut hänet kotiin useammin kuin kerran. *Hänen* täytyi mennä naimisiin niin pian kuin suinkin, jotta hän saisi kodin heille kummallekin; se ei tosin ollut varsin viekoittelevaa. Eikä Otte ymmärtänyt sitä, vaikka hän olisi selittänyt sitä asiaa kuinka moneen kertaan. — Sinä olet niin raskasmielinen, Otte, sanoi hän veljelleen kerran; sillä sellainen hän jo todellakin oli. — Minäkö? Voiko kukaan olla iloisempi kuin minä? Joka päivä paistaa Jumalan aurinko, ja maailma on niin suuri ja kaunis — minä kyllä selviydyn. Minusta on vain tuntunut, että täällä olisi pitänyt olla kaikki toisinpäin — koko paikkakunta. Nyt menee kaikki päin mäntyä. Siitä tulee lysti leikki!

Siihen aikaan, jolloin hän oli ollut Vennestadissa, huomasi sisar hänen miettineen jotakin; hän oli mahtanut kohdata itse onnen. Tuon näköinen hän varmaan oli, kun se osui hänen kohdalleen. Väliin hänestä tuntui, kuin joku vieras olisi vallannut hänen mielensä. Se oli Elen; nyt hän sen tiesi. Eräänä iltana veli tuli alas navettaan ja istui siellä hänen lypsäessään. Äkkiä hän naurahti. Ei se ole varma, onko juuri minut luotu kääntämään maailma ylösalasin. — Niin, ei suinkaan. — Ei, virkkoi hän sitten nauraen ja vihelteli. Ja hän oli ihan kuin lapsi. Nikkaroikoot muut niin paljon

kuin tahtovat ja käykööt kirkoissaan minun puolestani!
— Käykööt kirkoissaan? toisti sisar ihmetellen. — Niinhän nyt tuli sanotuksi. Minä nimittäin näen niin paljon sellaista, mitä minä en saa sanoin ilmaistuksi. Mutta minä lähden tieheni. Noustessaan lähteäkseen hän oli tuiki avuttoman näköinen. Tuo on taas Amerikan-kuumetta, ajatteli sisar silloin; mutta ei se ollut ihan sitäkään. Hän aikoi jättää onnensa; sen sisko käsitti nyt.

Illalla, toisten mentyä levolle, nousi Lina päästämään ulos kissaa. Päivänvalo väikkyi vielä vuonon selällä ja räystäistä tippuvat pisarat välkkyivät kuin hopea ikkunalasin takana. Ja nyt ne vastailivat toisilleen joka puolelta tuvan ympärillä. Lehdosta kuului rastaan laulu ja raksutus, ja Lina tunsi kasvoillaan kumman, lauhkean henkäyksen. Samassa ilmestyi Otte, palaten nurkalta, ja sisar jäi seisomaan hiljaa paikalleen, sillä noin muuttuneen näköisenä hän ei ollut nähnyt veljeään koskaan. Hän ei voinut sille mitään. Molemmat seisoivat ääneti.

»Niin», virkkoi Otte viimein tuikeasti — ikäänkuin olisi tahtonut lyödä häntä ja kaikkia ihmisiä — »ehkä täällä vielä saadaan kokea outoja asioita».

»Eihän, eihän!» rukoili sisar. »*Otte!*»

»Tapahtuu, mitä *täytyy tapahtua.*»

Hän lähti menemään nurkan ohi ylös mäkeä, tuttua tietään.

Sisar valvoi pitkään. Viimein hän kuuli veljen kompuroivan sisään ja paneutuvan levolle.

II.

Seuraavana aamuna Otte oli ylhäällä jo ennen auringon nousua. Hän ei maleksinut, kuten tavallisesti, vaan teki keittiöön tulen ja pani kahvipannun kuumenemaan. Kahvi

oli valmista Linan noustessa jalkeille. — Minun täytyi jo nousta makuulta, sanoi Otte. Nyt on kerrassaan kaunis ilma, eikö olekin? — Onpa niinkin. — Aion lähteä soutelemaan. Saanko lainata venettä?

Huomen nousi suurten, kalpeiden kasvojen tavoin itäisen tunturin takaa; ne olivat vanhat ja valvoneet kasvot, jotka tarkastivat seutua ja ottivat sen omakseen. Ottivat sen huostaansa talo talolta. Niissä nukuttiin, ja se antoi niiden nukkua. Vielä ei ollut niiden aika. Entä vuono? Otte käväisi ikkunassa vähän väliä. Niin, se lepäsi välkkyvän tyynenä hienon udun peitossa. Näytti kuin ei sitä olisi ollut olemassakaan. — Kas niin, kuului hän sanovan melkein iloisesti, — tänään sitä lähdetään. — Aivanhan sinä pelästytät minut, sanoi sisko. Poikaako sinä aiot lähteä katsomaan? Hän on Kjelvikassa. — Poika? Hän räpytti silmiään kooten ajatuksiaan. — Olet oikeassa, poikaa minä juuri ajattelinkin. Minusta tuntui aivan kuin joku olisi kutsunut minua.

Lina nauroi kuivan, kirkkaan arkinaurun: — Kun päästään kesään, niin varmaankin kuulet ruohonkin kasvavan. — Kyllä sen pitäisi kuuluakin, vastasi siihen veli.

Vuono kiilsi punasinisenä päivän noustessa, kalveten vähitellen kuin nukkuvat kasvot vaalenevan taivaan alla. Ja Otte lähti. Lina näki, miten hänen veneensä mateli vuononpintaa pitkin auringonpaisteessa, jättäen jälkeensä kiiltomustan juovan. — Luoja tiesi, minne tuo polku johtaa, tuumi hän itsekseen.

Tultuaan esiin koivuhaasta ja nähdessään edessään Vennestadin, täytyi Otten istuutua kivelle.

Tavantakaa kävi koivunlatvoissa suhahdus; ne heräsivät eloon hänen päänsä päällä; sitten ne jälleen nukahtivat ja vaipuivat odotukseen. Kevätaurinko paistoi sammalikolle ja lumipälville, ja kevätitikat surisivat inisten hänen edessään tehden suuria kaarteita ilmassa. Mutta tie kulki suoraan Vennestadia kohti.

»Minä tulen, minä tulen!» sanoi Otte. Hän nousi istualtaan, ja hänestä tuntui kuin päivä olisi kalvennut ja palellut hänen ympärillään; se ei varmaankaan ollut odottanut näin kylmää tekoa. Mutta aurinko hehkui ihan hänen päänsä päällä, niin että hänen oli kuivattava hikeä tavantakaa. Tuota tietä hän oli samonnut kerran eräänä myrsky-yönä, sinne tänne harhaillen, päästen tielle, eksyen jälleen ja löytäen sen uudestaan, siksi että Elen istui kotona odottaen. Ja jos hän olisi sama kuin ennen, odottaisi hän vieläkin.

Mutta tultuaan lehdon laidassa olevaan mutkaan hän hidastutti kulkuaan eikä lähtenytkään taloon, vaan meni Håbergiin.

Åsel Håbergia hän ei ollut nähnyt ennen, oli vain kuullut puhuttavan hänestä ja tiesi hänen olevan Elenin äidin. Hän arvasikin heti, kuka tämä oli, Åselin kääntyessä häneen päin. Hänen silmänsä katsoivat tulijaa levollisesti, eivätkä hellittäneet otettaan. Myöhemmin Otte muisteli hänen olleen laihanlaisen, ei kovin pitkän, mutta suoran, vaaleaverisen ja punaposkisen, ja hänellä oli ollut pieni, kaunis, lujapiirteinen suu. Mutta silmät olivat vaaleansiniset. Ne katsoivat häneen lempeästi ja rävähtämättä, eikä niitä päässyt pakoon. — Elenin silmät olivat yhtä vaaleansiniset ja yhtä suorakatseiset, mutta kummankin silmät puhuivat omaa kieltään, eikä niillä ollut toistensa kanssa mitään yhteyttä.

Hän ei ollut ajatellut istuutua, eikä ollut odottanut olevansa erityisen tervetullutkaan, mutta kun toinen osoitti tuolia, niin hän istuutui, muistamatta edes heti ilmoittaa, kuka oli. Sanottuaan sen hän huomasi Åselin jo tienneenkin sen.

Hän oli tullut tuomaan terveisiä heidän väeltään Amerikasta, sekä Jensiltä että Gjartrulta; hän oli tavannut heidät monta kertaa, ja nämä olivat käskeneet hänen viedä terveisiä Håbergiin; häneltä vain ei ollut tullut käydyksi täällä varemmin. Heille kuului pelkkää hyvää, ja he tekivät ahkerasti työtä.

Åsel vilkaisi palvelijaan, joka oli sisällä. Tämä punastui ja lähti ulos. Ottesta tuntui kuin hänetkin olisi talutettu ulos. Åsel oli istuutunut vastapäätä häntä. Sitten hän meni ulos ja sanoi jotakin keittiön puolelle; käski kai tuomaan kahvia. Tämän jälkeen hän tuli uudelleen istumaan, ja hänen silmissään näkyi aivan kuin pelon väre.

»Niin, tuota», sanoi Otte, »minä olin ajatellut käydä Vennestadissa tänään.»

Toinen vain nyökkäsi. Vasta nyt hän huomasi aukaisseensa hänelle sydämensä.

»Minä en näe mitään muuta keinoa. Minun täytyy käydä siellä. Maailmassa ei tapahdu muuta kuin mitä pitää tapahtua.»

»Niin kai», sanoi Åsel.

»Elen saa sitten tuomita minut. Ja myöskin tehdä niinkuin tahtoo. Ei suinkaan se haittaa mitään, vaikka säikyttääkin ihmisiä jonkin kerran? Hän ei kylläkään siihen suostu — en minä saa häntä mukaani, mutta — — —»

Åsel laski toisen kätensä painavasti hänen olalleen sanoen: »Sen tietää yksin Herra, eikä kukaan muu. Hänellä on yhtä onneton luonteenlaatu kuin sinullakin.» Sitten hän istui vielä hetken vaiti, kunnes nosti katseensa, lausuen: »Mutta ethän sentään tee sitä, Otte?»

Tuvassa tuli yhä hiljaisempaa, ja Ottesta tuntui, että oli jo ilta, kun hän viimein vastasi:

»Niin, ehk'en minä sitä tee.»

»En tahdo sanoa mitään. Mutta minä olen liian heikko, tunnen sen.»

Hänen kasvonsa nytkivät ja värähtelivät, ja nyt Otte näki, ettei Åsel ollut nuori ihminen, kuten hän oli luullut.

— Sinun olisi pitänyt pysyä Amerikassa, sanoi hän sitten. Minä tiesin, että hän teki hullusti mennessään naimisiin, tiesin sen vallan hyvin. Tuo raukka luuli tekevänsä hyvän työn. Ja minä puolestani olin liian saamaton.

— Mutta kuka sitten ohjaa maailmaa? kysyi toinen, punan levitessä hänen hiusrajaansa asti. — Jumala sitä ohjaa, vastasi Åsel levollisesti. Ja silloin Otte tyyntyi. — Uskotteko te niin? Minä olen tutkinut sitä seikkaa ja huomannut, ettei niin ole. Voisiko siis odottaa apua Jumalalta? — Kyllä vain, siitä saattaisin kertoa yhtä ja toista, itse kokemiani asioita. Minä kulutin itseni loppuun tuumiessani sitä. Mikä on tapahtuva, se tapahtuu, siinä olet aivan oikeassa. Ja Elen — — —?

»Hän pyysi viimeisenä iltana, etten minä lähtisi *kauas.*»

»Ja sinä *aioit* juuri kauas?»

»Niin. Mutta minä en päässyt minnekään. Tie oli suljettu. Elenhän oli pyytänyt minua — — —»

Hän oli noussut ja aikoi lähteä. — Käyn vain kysymässä, antaako hän anteeksi, mutisi hän. — Sitä hän ei tee koskaan, sanoi Åsel näyttäen olevan suuren pelon vallassa. Voi tapahtua vaikka mitä muuta tahansa, mutta ei sitä — älä mene sinne!

»Sitten te saatte antaa anteeksi minulle!»

Sanat tulivat väsyneesti ja haparoiden, ja hänestä tuntui kuin hän olisi hoippunut Åselin silmiä kohti. Mutta ne ottivat hänet vastaan kuten lasiruutu kärpäsen.

»Minäkö?» Ehei, minulla ei ole mitään tekemistä sen asian kanssa. Muuten minä kyllä tekisin sen.»

Otte istuutui uudelleen. Hänestä tuntui, että toinen oli pyytänyt häntä tekemään niin. — »Minä en tunne Eleniä», sanoi hän melkein kuin itsekseen. »Täällä ollessaan hän oli pelkkä lapsi, ja sitten hän jätti minut ja muuttui minulle aivan vieraaksi. Mutta sen minä tiedän, että jos syy on sinun, niin ei ole hätää. Vääryyttä on helppo kestää — ainakin hänen.

Nyt tuotiin kahvi sisään. Andrea, joka oli talon pojan leski, kantoi sen pöydälle. Hänen kintereillään tuli pikku-

tyttö, joka tahtoi mennä isoäidin luo. Åsel silitti hänen hiuksiaan istuessaan siinä ajatuksissaan, katsoen suoraan eteensä.

Andrea oli mustiin puettu ja kasvoiltaan kalpea, muuta Otte tuskin ehti panna merkille. Hänessäkin oli tuota samaa hiljaisuutta, joka tuntui yleensä vallitsevan Håbergissa. Hän ei ollut tuntenut missään muualla niin suurta hiljaisuutta. Se ei ollut surua eikä alakuloisuutta, vaan elämä itse puhui siellä sillä äänellä. — Andrea katsoi häneen ulos mennessään. Hänellä oli ruskeat silmät, ja hän tunsi ne.

Andrean mentyä Otte tuli katselleeksi ympärilleen tuvassa. Ehkä täällä sisällä piilevä hiljaisuus liittyi kaikkiin tämän talon ihmisiin. Hän tuli katsahtaneeksi seiniin. Ne olivat tummanvihreät, ja niissä oli aivan oma värinsä, jollaista hän ei ollut nähnyt muualla, ja laudoituksen reunauurteet olivat vaaleanpunertavat, piirtyen pitkin seinää niin rauhallisesti, kuin sillä olisi ollut oma tarkoituksensa. Katto oli sinertävä, siinä näkyi sinisiä pilviä vaalealla pohjalla. Sen värinen oli ollut onni hänen mielestään hänen lapsuudessaan. Ja penkeissä ja tuoleissa ja kellokaapissa oli sama raskas ja onnekas viihtyisyys; sama mies oli pannut ne paikoilleen. Vain iso nurkkakaappi ei oikein sopinut paikalleen. Se oli leveä ja paksumahainen ja ruskeankiiltävä; siinä olisi ollut hänen kaappinsa paikka, hänen kaappinsa, joka ei koskaan valmistunut.

»Niin, kaappi», virkkoi Åsel hymyillen. »Se on semmoinen kuin on. Mutta se on seissyt siinä, ja muutenhan Andrean soittokone olisi kovin orpo. Ne ovat tulleet taloon hänen mukanaan.»

Piano seisoi vastakkaisella seinällä. Se oli saman värinen ja sulautui hyvin tuvan muuhun sisustukseen. Mutta ehkei se olisikaan yksin pitänyt puoliaan.

Otte tuli levottomaksi, ja hänen ajatuksensa pyörivät hänen aivoissaan siten kuin aina silloin, kun hänellä oli jota-

kin *tehtävää;* hän nousi ja astui kaappia kohden, katseli sitä ja tupaa kauttaaltaan kulmakarvat rypyssä ja purren alahuultaan suupielen kohdalta.

»Se saa seistä siinä kuitenkin», sanoi Åsel hymyillen, »merkkinä siitä, että täällä ollaan vanhoja. Vaikka eipä silti: vielä täällä Håbergissa voi koittaa toinenkin aika. Siitä uskosta minä en luovu milloinkaan.»

Mutta saisipa hän aikaan sen kaapin, jota h ä n suunnitteli, ja sitten se astuisi esiin paikalleen kuin kiinni juotettuna ja saisi oikean värin!

Åsel räpytti silmiään ja silitti tytön päätä äskeistä nopeammin. — Minä olen niin tottunut odottamaan. Ei minulla enää ole paljon toivottavaa; ihminen maatuu ja vanhenee. Mutta sinun poikasi, Odin, hän kuuluu olevan Kjelvikassa. Elen ei kyennyt tuomaan häntä tänne. Ja jotakin hyötyä siitäkin saattaa olla, etkö luule? Hän vilkutti silmiään nopeasti ja nuorekkaasti, aivan kuten vuono oli tehnyt Ottelle tänään.

»Niin, minä olin ajatellut mennä sinne», virkkoi Otte sukkelasti. Hän ei tahtonut kohdata Åselin katsetta, mutta hänen täytyi tehdä se sittenkin. Ja silloin hän heittäytyi armoille ja tunnusti: »Minusta tuntui vain kuin ohimennen, että olisin voinut hukuttautua. Poikaa minä en muistanut. Mutta nyt voitte olla huoletta.»

Ja samalla hän jo oli ajatuksissaan matkalla pohjoista kohti Kjelvikaan. Mutta minne hän panisi tuon pojan? Sitä oli kuitenkin vielä aikaa tuumia.

Siellä istuttiin parhaillaan pöydässä hänen astuessaan sisään. Hän ilmoitti, kuka oli, eikä siihen vastattu mitään. Gurianna nosti vain hänelle tuolin, ja Bendek söi edelleen kaikessa rauhassa. — Taisi olla kaunis matkailma, virkkoi hän ainoastaan. Odin katseli häntä uteliaasti kuin ainakin vierasta, jopa siinä määrin, että läiskytti lientä pöydälle. Silloin

Bendek kopautti veitsenvarrellaan pöytään hiljaa ja rauhallisesti, jolloin poika jälleen havahtui huolehtimaan ruoastaan.

»Onko tuo Odin?»

»Onpa niinkin», vastasi Bendek, vilkaisten ensin poikaan, sitten isään. »Se veitikka on tämän talon tallirenki ja karjakapteeni ja laivanpäällikkö ja vähän joka lajia. Hänestä on tullut mies.»

Odin veti suutaan nauruun — kyllähän hän ymmärsi leikin.

»Ja minä olen sitten niinkuin hänen isänsä», lausahti Otte.

»Niinpä niin. Tervetuloa kotiin Amerikasta!»

Otten täytyi sekä syödä että juoda kahvit, ja Gurianna kantoi kaapista esille niin paljon kaikenlaista hyvää, että hän vallan ihmetteli. Bendek ja hän joutuivat pian puheisiin, ja Otte kertoi hänelle enemmän Amerikan asioita kuin hän oli kertonut kaikille muille yhteensä. — Mutta sielläkin lienee ollut pakko vaeltaa »kivistä tietä», sanoi Bendek katsoen häneen suupielet levällään; hän oli varma asiastaan. Olipa kylläkin, myönsi Otte. Ja jos tässä maailmassa joka puolella pitää olla samanlainen järjestys, niin pimeältä näyttää. Silloin olisi parempi istua hiljaa paikallaan kädet ristissä, ainakin minun mielestäni. Sillä eihän tässä maailmassa jaksaisi elää, jos sitä menoa pitäisi mennä. Toinen tahtoo vain polkea alleen toisen; siitä ei voi olla seurauksena muuta kuin onnettomuutta. Otte seisoi vähän aikaa katse alas luotuna; sitten hän kuitenkin katsahti Bendekiin virkkaen: »Tänne tullessani muistui mieleeni eräs raamatun paikka: 'Älkää vastustako pahaa.' Ja tuo paha on se ihmisten kovuus, etteivät he tahdo väistyä toistensa tieltä. Håbergin Åsel kirkasti minulle sen asian.»

Bendek kohotti kulmakarvansa lähelle hiusrajaa, toisti sanat itsekseen ja nyökkäsi sitten painokkaasti: »Niin se

lause kuuluu». Sitten hän nauroi silmät terävinä siristäen: »Sepä vasta temppu!» Mutta hetken kuluttua hänelle selvisi koko asia, ja hän nyökkäsi uudestaan: »Sinä olet oikeassa! Hoh-hoh sentään! Kylläpä silloin olisi toinen ääni kellossa. Meistäkin jokaisesta olisi voinut tulla kunnon ihmisiä. Niinpä niin. Eläminen on mutkikas juttu. Vai tuumasi Åsel niin!» Hän hymyili itsekseen.

»Ja nyt sinun on käsketty ottaa poika pois meiltä?»

Otte änkytti. — Jos poika tahtoo, ja jos *te* tahdotte.

Bendek katsoi Odiniin, joka istui puulaatikolla kädet taskuissa. Toiset kaksi katsoivat häneen. Pojan silmissä näkyi pieni arka vilahdus. Se muistutti hituisen Åselia.

»Niin, tämä on nyt sinun isäsi, kuten ymmärrät.»

Odin katsoi isäänsä kiinteästi ja suoraan silmiin. Ensin Ottesta tuntui kuin hän olisi nähnyt edessään Elenin, ihmisen, joka ymmärsi hänet perinpohjin hänen tarvitsematta sanoa sanaakaan, mutta sitten tuo tunne katosi, ja ventovieraat silmät katsoivat häntä kiireestä kantapäähän; ne olivat uteliaat ja ylpeät silmät, ja ne tuijottivat häneen puolittain vihamielisesti.

Tahtoiko hän lähteä mukaan? Hän saisi isän ja kodin ja paljon muuta hyvää? Bendek puheli näin. Otte ei saanut auki suutaan. Hänestä tuntui kuin hän olisi riippunut köyden varassa kallion reunalla. Hän oli ylt'yleensä hiessä.

»En», kuului lyhyt ja reipas vastaus.

Kukaan ei sanonut enempää, ja kohta tämän jälkeen Otte lähti. — Puhutaan asiasta myöhemmin, sanoi Bendek. Mutta se meidän täytyy sanoa, niin eukkoni kuin minun, että kovin ikävältä meistä tuntuisi sen pojan lähteminen meiltä. Hän etsi Otten katsetta, ja hänen leveät kasvonsa loistivat, kun hän sanoi: »Älkää vastustako pahuutta!»

Otte heitti hyvästit ja lähti. Päivänpaiste ympäröi kuin sadun hohde koko Kjelvikaa, aina korkeimman tunturin

huipulta yli pienempien kukkuloiden alas vuonon pitkäviivaiseen rantaan asti; ja sininen auer väreili erikoisen herkästi. Ei ollut ihme, että Odin tahtoi jäädä tänne erämaahan. Hänessä täytyi jo olla sielun alkua.

Otte meni suorinta tietä Vennestadiin. Hänen sisällään ja ympärillään oli niin tyhjää, että oli samantekevää, minne hän meni.

Hän tapasi tuvassa Elenin miehineen. Samassa kuin Elen katsahti ylös ja tunsi tulijan, tuntui kuin kylmä viima olisi puhaltanut läpi tuvan; niin pahoillaan Elen oli hänen tulostaan. Hän oli luullut, että Ottessa olisi ollut enemmän miestä; hän muisti, millainen tämä oli ollut *heidän päivinään.* Iver pyysi vierasta istumaan. Hänen kasvonsa olivat elottomat, ikäänkuin ne olisivat olleet puuta. Hän mutisi jotakin hevosista, katsoi kelloaan ja lähti ulos.

Otte ei istuutunut, eikä Elenkään virkkanut sanaakaan.

»Minä tulen Kjelvikasta», sanoi Otte. »Odin ei tahtonut tietää minusta mitään. Ja sitten minä tulin käväisemään tännekin. Minusta tuntui, että sinulla olisi minulle jotakin asiaa, että sinä tahtoisit antaa pojan minulle?»

Elen katsoi häneen silmät suurina:

»Miten sinä voit tietää sen? — — — Enhän minä ole lähettänyt sinulle mitään sanaa», riensi hän lisäämään, ja sitten hän kääntyi poispäin.

»Ei, ei, Elen. Mutta voitko sinä käsittää, kuinka minä silloin saatoin jättää sinut?»

Hänen äänensä sointu oli vieras heille molemmille.

»Etkö sinä siis huoli pojasta?»

Nyt hänen poskiltaan pakeni väri kokonaan, mutta hän ei enää katsonut ylös.

»Hyvästi sitten, Elen!»

Hän ei saanut vastausta, eikä sitä odottanutkaan.

»Kuinka minä tulinkaan menneeksi sinne sisään?» sanoi Otte itsekseen päästyään ovesta ulos.

— — — Sinä iltana meni Elen Håbergiin. Åsel vei hänet mukanaan itäiseen tupaan, ja siellä he viipyivät kahden niin kauan, että toiset jo olivat käyneet levolle. Ja Åsel lähti saattamaan häntä Vennestadiin asti. Heidän kulkiessaan Lauvsetin ohi, nähtiin siellä Elenin itkevän. Ja sen jälkeen puhuttiin pitäjällä, että Elen oli aikonut karata entisen sulhasensa kanssa Amerikkaan, mutta että Åsel oli saanut hänet luopumaan siitä.

Tämän tapahtuman jälkeen Åsel kävi usein Vennestadissa. Mutta Elenistä ei saattanut huomata mitään.

III.

Ajan mittaan ihmiset pyrkivät useammin puheisiin Otten kanssa. Eikä hän enää ajatellut Amerikkaa. Mitä vielä, saattoihan hän asettua tännekin olemaan. Hän oli tainnut tuolla pitkällä matkallaan oppia paljon uutta. Amerikassa asuvissa ihmisissä oli yritteliäisyyttä, niin oli kuultu kerrottavan. — Minä opin siellä erään seikan, oli Otten tapana sanoa, ja se on se, että ihminen kykenee elämään joka paikassa, minne hän joutuukin; yksi on tyytyväinen ja kymmenen tyytymätöntä. Niin siellä kuin täällä. Ja lisäksi opin vielä erään toisenkin seikan, saattoi hän joskus sanoa. — No, minkä sitten? — Ei siitä sentään kannatakaan puhua, hän kuitenkin virkkoi heti jälkeen, eikä häntä saatu kertomaan sitä.

Hän oli luonteeltaan syvempi kuin miltä tahtoi hän näyttää. Olisi ollut mukava tietää, mikä hän oikein oli miehiään. Mutta kylmäkiskoinen hän joka tapauksessa oli, sillä muuten

hän olisi lähtenyt takaisin Amerikkaan nyt, kun Elen oli naimisissa eikä tahtonut karata hänen kanssaan.

Kesän pitkään hän alkoi työskennellä. Hän rakensi itselleen nikkarinverstaan tapaisen tuvan Holmeniin, hankki työkaluja ja valmisti joitakin töitä. Suuria hän ei saanut aikaan, eipä tosiaankaan, enimmän ajan hän käytti tuumiakseen, miten hän minkin asian suorittaisi, vaikka se olisi ollut pelkkä tuoli, eikä se tahtonut valmistua hänen käsistään. — Hän on taiteilija, sanoi lukkari, Ola Håberg, ja kaipa hän sen tiesi, koska oli käynyt seminaarit ja muut. Ja kummia hän saikin aikaan, se kyllä täytyi myöntää. Yksikin tuoli oli niin kömpelö ja vanhanaikuinen, että ihan itketti; sen jalatkin olivat kuin villieläimen käpälät. Sen tuolin osti eläinlääkäri. Ihmiset naureskelivat salaa, eikä *sitä* ihmetellyt kukaan. Ja nyt hän valmisti kaappia, ja sen puhuttiin tulevan Håbergiin, mutta näytti siltä, kuin olisi ollut onni Håbergille, ettei Otte saanut sitä valmiiksi milloinkaan. Näiden rinnalla hän teki kaikenlaisia pienempiä töitä, ja kaikista syntyi yhtä mahdottomia. — Hänen täytyi aina *lahjoittaa* ne jollekin.

Mutta itse hän näytti aarteitaan iloisena kuin lapsi: hän oli mielestään onnistunut hyvin! Toiset katselivat niitä leuat jäykkinä, sisimmässään naureskellen. Ja joku häpesikin hänen puolestaan. Hän kysyi Linalta, oliko tämä nähnyt niitä? — Oli kyllä. Veli kuuli, miten vihainen hän oli. Hän ei tiedä, ajatteli veli, että hän on enin vihoissaan minulle.

Joku saattoi nauraa ja sanoa hänelle vasten naamaa, että hän veisti kuin nauta.

Myöhemmin kesällä oli seudulla suuret hautajaiset. Toisella puolen vuonoa oli kuollut muuan vanha leskivaimo, joka oli sukua puolelle pitäjälle. Hän oli jättänyt jälkeensä paksun pankkikirjan, ja hänellä oli suuri joukko sukulaisia, niin että nyt sitä vasta pidettäisiinkin hautajaiset. Silloin joku keksi,

että Holmenin amerikkalainenkin kutsuttaisiin mukaan, hän kun oli ollut usein nikkaroimassa vanhuksen luona, ja jos oikein tarkkaan muisteltiin, taisi hän olla tälle vähän sukuakin. Ehkäpä hän siinä tilaisuudessa tulisi avomieliseksi. Vennestadilaiset kutsuttiin myöskin — heitä ei voinut jättää kutsumatta.

Mutta näytti siltä kuin vaivat olisivat menneet hukkaan. Otte kulki kättelemässä kaikkia ja vaihtoi jonkin sanan jokaisen kanssa. Iver Vennestadin ja Elenin kanssa hän myöskin puheli vähän, lausuen: »Eukko-raiska teki oikein kuollessaan ennen elonleikkuuta — hän sai nyt sitä suuremman hautajaissaaton!» — »Hän on liukas kuin jää vastasataneen lumen alla», sanoi joku Ottesta. — »Se mies on ollut ennenkin pappia kyydissä», tuumi siihen toinen. — »Pyh», murahti kolmas halveksivasti, »mitä luulet yhden kihlauksen ja kakaran merkitsevän suuressa maailmassa?» — Ja kaikki muut olivat samaa mieltä hänen kanssaan. Toisenlaiset tuulet siellä taisivat puhaltaa.

Yöhön päästyä joutui pari tuttavaa vähän lähempään kosketukseen Otten kanssa. Vieraiden paljous ja hyvä tuuli tekivät tehtävänsä, eikä punssikaan ollut tekemättä vaikutusta, vaikka hän ei ollutkaan erityisesti punssin ystävä.

— Ettäkö Amerikka! sanoa tokaisi hän, laskien lasinsa piirongille. Kattolamppu valaisi selvästi hänen kasvojaan, jotka olivat käännetyt vieraisiin päin; ne olivat kalpeat ja rauhalliset, mutta saattoi huomata, että niiden takana piili jotakin; hän piti katseensa enimmäkseen maahan luotuna, mutta vilkaisi aina väliin ylös, milloin yhteen, milloin toiseen henkilöön. Toiset seisoivat puoliympyrässä hänen edessään; siinä oli nuorta ja vanhaa väkeä, enimmäkseen miehiä. — Niin, ettäkö Amerikka! Olinhan minä siellä. Mutta tulin takaisin. Niin oikein, siellä on kaikki suureen tapaan, mutta

mitä varten ihmiset sinne oikeastaan menevät, sitä minä en ymmärrä.

Hän katsoi ympäri piiriä ja hymyili. Hän näytti olevan monitietoinen mies. — Rahaako ansaitsemaan? Niinpä kylläkin. Mutta te tässä maassa ette vielä ole koettaneet sitä. Kukaan teistä ei ole koettanut oikein ansaita. Suurin rikkaus, mikä täällä tunnetaan, on hyvänpuoleinen kalansaalis jonakin vuonna, eikö totta? Niin, rahaa te ette tunne — ja se on teidän onnenne.

Toiset tulivat hieman ymmälle ja huokasivat; jotkut liikuttivat leukojaan kuin vuohet, jääden tuumimaan kuulemaansa.

Sitten hän tarttui lasiinsa sanoen: »Minun täytyy taas lähteä maailmalle etsimään. Ja elämään!»

Jälleen hän laski lasin kädestään unohtaen kuitenkin kohta sekä sen että koko joukon. Se synnytti vieraissa levottomuutta. Puoli tupaa oli kuunnellut häntä. Elen istui aivan toisella puolen, mutta hänenkin oli huomattu kuuntelevan. Nyt Otte tarttui taas lasiinsa ja joi pari kulausta verkkaan ja tyynesti, eikä näyttänyt aikovan enää sanoa enempää.

— Mutta eihän siellä pitäisi nikkareilla olla huonot olot! puuttui nyt lukkari puheeseen. — Sielläkö? Ei siellä tarvittu nikkareita; kaikkea muuta. Siellä minun täytyi nikkaroida rahan edestä ja oikein aika tavalla — ja laittelinhan minä heille kaikenlaista roskaa. Ja kohta täälläkin on samanlaista. Siinä suhteessa seuraamme hyvin mukana. Ja jos täällä ruvetaan penkomaan pohjamutia, syntyy täällä pian yhtä hyvät olot kuin Amerikassa, saattepa nähdä. Hän nauroi juodessaan, saaden senvuoksi niellyksi vain puoli kulausta. — Sekö sitten on elämää? Eikö mitä; se ei ole muuta kuin kuolemanhyppyä — unissakävelyä. 'Kova kovaa vastaan', tunnetteko sen sananparren?»

»Aivan kohdalleen!» kuului joku joukosta lausuvan.

»Sitä juuri tarvitaan. 'Silmä silmästä', niin sitä ennen sanottiin.»

Otte ei kuunnellut. Hän seisoi katsoen alas permantoon.

»Minun mielessäni liikkuu väliin muuan ajatus.»

»Mikä se on?»

»Samapa tuo.»

Hänen katseensa kulki jälleen heidän ylitseen; oli kuin hän olisi punninnut heitä kädessään ja laskenut heidät taas pois. Sitten se liukui Eleniin päin ja kiintyi seinään, aivan kuin lukien siitä jotakin. Sen jälkeen hän siveli partaansa ja punastui hiusmartoa myöten.

»*Älkää vastustako pahaa!*» sanoi hän.

Nyt syntyi äänettömyys. Joku joukosta rykäisee, rykäiseepä jo useampikin. — Tuo on raamatusta, mutisee joku. Niin, se on kaunis lause. — Ripustaa itsensä kaulastaan. — Jälleen syntyi joukossa hiljaisuus. Huoneessa ei olisi voinut olla hiljaisempaa, vaikka se olisi ollut typötyhjä. Jotkut nuorista näyttivät levottomilta; he häpesivät hänen puolestaan.

Otte toisti sanansa hiljaa itsekseen kuin ihmetellen niitä.

Yksi toisensa jälkeen höristi korviaan kuunnellen, ja viimein eräs vanhus kääntyi, katsoi joka puolelle pelonsekainen ilme vanhoissa, vaalenneissa silmissään ja sanoi:

»Niin on, hyvät ihmiset. Sepä juuri oli oikea sana.»

Nyt hengitti jokainen vapaammin. Se kulki miehestä mieheen ympäri tuvan ja se tunnettiin ja ymmärrettiin paljon syvemmin kuin tuo vieras mies oli arvannutkaan; noihin sanoihin sisältyi paljon. Se oli kuin aalto, joka velloi edestakaisin joukossa, kasvaen yhä suuremmaksi. Se lämmitti ja herätti levottomuutta.

Nyt se saapui Otten kohdalle. Hän katsoi heihin oudoksuen: U s k o i v a t k o he häntä? — Niin, se sana pitää paikkansa kaikkiin ihmisiin nähden, huomaan minä nyt. Sitä

olenkin ajatellut; tunsin sen vain omalta kohdaltani. Minusta on tuntunut kaiken ikäni, että se tapahtuu, mikä on tapahtuva. Enkä minä ole yrittänyt vastustaa sitä. Nyt minä ymmärrän, että se on tosi koko maailmaan nähden. Sen on käännyttävä sinnepäin, jos mieli pyöriä oikein. Meidän täytyy tarttua siihen kiinni, niin vanha kuin se onkin. Muuten täällä syntyy sota, ja Amerikka on joka puolella, se uhkaa uhkaamistaan, tunnettehan sen tekin? Se uhkaa kuin rajuilma kaikkialla, eikä sitä pääse karkuun erämaahan, niinkuin entisinä aikoina. Toinen tallaa maahan toisensa ja niin yhä edelleen. Täytyy oppia väistymään syrjään vastustajansa tieltä. Täytyy kääntää maailma oikealle tolalle, niinkuin minä jo sanoin!

»Ja nyt sitä ryypätään!» kuului ääni joukosta. Jokainen otti lasinsa ja tyhjensi sen.

Otte seisoi katse alas luotuna koskematta omaansa. Hän näytti avuttomalta ja tyytymättömältä. Kun hän viimein kohotti katseensa, kohtasi hän Elenin katseen toiselta puolen tupaa yli väkijoukon. Hetkeksi vain, sitten kumpikin katsoi muuanne.

Nyt kuului lukkarin ääni oven luota — se kuului sieltä ikäänkuin hän olisi juuri tullut sisään:

»Mikä ihmeen otus tuo on?»

Elenin kasvot vavahtivat, mutta hän ei katsonut ylös enää.

»Älkää huoliko minusta!» sanoi Otte. »Minä en ole tullut tänne saarnatakseni teille. Kääntymiseen minä en usko, totta puhuen. Minä olen vain puhunut sellaista, mitä olen kokenut itse, tarttunut siihen kuin pelastuslautaan. Tulkoon, mitä on tuleva; minä en sitä vastusta.»

Hän istuutui. Hän ei tahtonut puhua enää kenenkään kanssa.

Silloin tuli lukkari istumaan hänen viereensä. — Tuon

minä olen lukenut jostakin lehdestä äskettäin, hän sanoi. Ne lienevät jonkun venäläisen ajatuksia, mikä hänen nimensä nyt olikaan? Hän on suuri runoilija ja luulee olevansa profeetta — aivan oikein, Tolstoi hänen nimensä olikin. Oletteko kuullut hänestä?

Otte katsoi puhujaan vähän ihmeissään: Sanooko hän samoin? — Ihan samaa. — Minä luulin sen olevan raamatun oppia? — Niin kai; ei se ole sen uudempaa. Ola hymyili. huoahtaen.

Ihmiset kurottautuivat kuulemaan. Heistä tuntui kuin *he* nyt olisivat päässeet pälkähästä. — Niin, kuulivat he Otten sanovan, ei se ole mitään uutta, eikä niin ollut tarkoituskaan. Mutta minulle se on uutta. Ja — hän lysähti kokoon tuolille — minä uskon siihen! Muuta ei ihminen voi tehdä.

Istuttuaan hiljaa vähän aikaa hän oikaisihe itsensä ja katsoi lukkariin. Vieraiden mielestä hän oli kummallisen, hämmentyneen ja kohmeloisen näköinen; hänen silmänsäkin katsoivat suoraan eteen kuin aaveita tuijottaen.

»Ihmiset ovat kuin lampaat ilman paimenta. Eikö teistäkin tunnu siltä?»

»Heillä on semmoinen paimen, jonka he ansaitsevat. Heillähän on minut. He kutsuvat minua Kuolinlukkariksi.»

»Ansaitsevatko?»

»Senhän jo sanoin. Ja sen sinä ymmärrät, niin totta kuin olet n o r j a l a i n e n. Nuo sinun sanasi saattavat kyllä sopia toisille, vaikka en minä tiedä, onko kukaan koettanut niiden pitävyyttä. Paitsi minä itse», lisäsi hän, katsoen ympärilleen. »Minunlaiselleni miehelle ne ovat kuin hunajaa ja rieskaa, ymmärrättekö?»

Niin, tuo lukkari oli lukenut tavattoman paljon. Ja sen he kyllä uskoivat, ettei kaikki ulkolainenkaan ollut puhdasta kultaa. Ja sitten he taas ryyppäsivät. Ja kohta

oli tupa ja kamari ja porstuakin taas yhtenä puheen sorinana.

Silloin astui kaksi naisihmistä joukon läpi Otten luo. Toinen heistä oli Andrea Håberg. Otte katsoi häntä silmiin — ne olivat niin suuret ja kirkkaat. — Suuret kiitokset! sanoi hän. Otte oli aivan kauhuissaan. — En käsitä, miten tulin puhuneeksi sellaista. Sitten Otte mutisi sormiensa lomasta: »Kaipa sitä löytyy kaikenlaista, kun rupeaa penkomaan romukoppaa!»

Toinen naisista oli Åsel. Hän seisoi Andrean takana räpyttäen nopeasti silmiään muutaman kerran. — Niin, sinun puhettasi oli hauska kuunnella. Niin on aina, kun kuulee jotakin mahdotonta; se on kaikkein hauskinta. Muusta saa aina pian tarpeekseen. Mutta en minä ole sittenkään kaikessa ihan samaa mieltä sinun kanssasi, kaukana siitä. Sillä muuten Norjasta tulisi tasainen maa — ja silloin olisi kaikki samantekevää! Ei, sanon minä. — Hän hymyili ja ravisti päätään. Sitten hän katsoi ihmisjoukkoon ja hymyili uudelleen.

»Mutta olipa sentään hauskaa nähdä, että sait ihmiset heräämään!»

Nyt on Elen jo lähtenyt kotiin, tunsi Otte sisimmässään. Aivan oikein. Tupa oli tyhjä ja viihtyisä, ja nyt hän tahtoi tyhjentää lasin oman itsensä kanssa.

HARMAA PÄSSI JA HYLJEPYSSY.

I.

Odin ei puhunut sanaakaan isästään, kunnes Gurianna eräänä päivänä, heidän ollessaan kahdenkesken tuvassa, tokaisi: Vai et sinä halunnut lähteä isäsi kanssa! — Odin vain katsoi häneen. — Kylläpä sinä olet hupsu poika! Sinun sijassasi moni varmaan olisi ollut hyvin iloinen ja lähtenyt heti paikalla. — Totta kai.

Hän lähti Guriannan luota. Oli se sentään vähän ihmeellistä, kun hän nyt lähemmin ajatteli sitä. Toiset olisivat lähteneet isänsä kanssa siinä samassa, mutta hän jäi tänne. Hetkisen hän seisoi paikallaan eteensä tuijottaen. Näin tyhjältä varmaan tuntuisi, jos hän lähtisi pois Kjelvikasta ja jättäisi kaiken, mitä täällä oli; kun seisoisi Langbrekkalla ja katsoisi taakseen. Siitä saattoi erota pienellä nykäisyllä ja mennä sitten kylään kaikkien toisten joukkoon. Poika pisti kädet syvälle taskuihin ja työnsi kyynärpäät ulos.

»Kyllä minä olisin selvinnyt siitäkin, uskokaa pois! Mutta minä en halunnut, sillä — —»

Hän ei päässyt kunnolla perille, mitä tämä kaikki oikeastaan tahtoi sanoa, mutta jotakin sellaista se kait oli, että hän kuului tänne siihen asti kuin hänen hetkensä tulisi; ja se hetki oli jossakin siniharmaassa etäisyydessä. Hän näki joka puolelle, vaikka hän katsoikin vain suoraan ilmaan, kukkulat pensaineen ja kivineen ja kaikki rannat nurmineen

ja kivisine lahtineen; ja tuolla ulapalla olivat saaret ja luodot, missä kalat puikkelehtivat levien keskellä odottaen häntä, niin että oikein vatsaa kurni. Kjelvika oli se paikka, missä aurinko paistoi ja tuuli suhisi päivät pitkäänsä; hänen oli vaikeampi lähteä sieltä kuin muiden, jotka eivät asuneet siellä. Mutta vielä hän oppisi kerran senkin. Vennestadista hän oli lähtenyt aivan arvelematta; hän ei ollut räpäyttänyt silmääkään. Mutta siitä oli jo niin kauan, ja hän oli silloin ollut niin pieni.

Nyt hänellä oli isä, semmoinen poika hän oli!

Hän kertoi tästä asiasta Karen-Annalle heidän samotessaan kanervakankaita variksenmarjoja etsien vähän myöhemmin kesällä. — Nyt minullakin on isä, hän sanoi. — Onko todellakin? — Kyllä. Ja oikein aikamies. Ja arvaapa, mistä minä olen hänet saanut? Amerikasta. Hänen nimensä on Otte; hän kävi täällä kerran keväällä ja tahtoi minut mukaansa. Mutta minä en lähtenyt — en tahtonut mennä. Kuule, Karen-Anna, tiedätkö sinä, että minua kutsutaan äpäräksi? — Tiedän, mutta älä ole siitä tietävänäsikään! — Joutavia! Ketä muuta he sitten kutsuisivat sillä nimellä? Ja minähän *olen* sellainen, eikö totta? Ja jos se en olisi minä, vaan joku muu, niin mitähän hän mahtaisi tehdä? Juoksisi varmaan piiloon, eikä tulisi esille milloinkaan. Mutta jos joku uskaltaa sanoa minua valehtelijaksi tai Bendekiä varasheittiöksi, niin silloin minä lyön!

Karen-Anna pysytteli hänen takanaan ja poimi jäljelläolevat marjat. Odin katsahti häneen syrjäsilmin repiessään kouransa täyteen marjoja.

»Eikö olekin ihmeellistä, että meistä tulee rikkaita?»

»Rikkaita? Niinkö luulet?» Tyttö jäi aivan kuin maistelemaan noiden sanojen makeutta. Sitten hän huiskautti hiukset kasvoiltaan ja osoitti isoa mätästä: »Katso, Odin, tuolla on vielä isompia ja mustempia marjoja!»

Odin oli siellä samassa silmänräpäyksessä, viskautui keskelle parasta paikkaa ja alkoi mättää marjoja suuhunsa.

»Niin, rikkaita! Sitten astumme toisten joukkoon ja alamme ponnistaa eteenpäin.»

Pohjoistuuli suhisi heidän päänsä päällä, ja varjot hyppelivät selällä ja tunturin rinteillä kilpaa auringon kanssa. Maailma oli vuoroon tumman ja vaalean vihreä, ja marjoja oli mustanaan kaikilla mättäillä.

Samaa menoa jatkui sitten pitkin kesää. Odin ja Karen-Anna kulkivat polkujaan melkein joka päivä. Ja kun Odin muisteli sitä perästäpäin, oli se aivan kuin unta. Hän ei vaivautunut koskaan ajattelemaan sitä sen tarkemmin. Sillä välin hän kävi kalalla. Kerta toisensa jälkeen sattui niin, että hän osasi hyvälle kalapaikalle siksi, että oli tuntenut kalan olevan siellä, eikä missään muualla. Bendek ihmetteli sitä, mutta Odin ei koskaan.

Mutta nyt tuli sateinen syksy, ja karja liikuskeli milloin missäkin, aivan kuin sillit vedessä. Ei ole mikään huvi olla paimenessa sadesyksynä, kun lampaat hakevat sieniä. Odin juoksi niiden perässä kaiket päivät huudellen äänensä käheäksi. Mutta koko ajan hän ajatteli mielessään, että pian tulee taas parempi aika, ei ole kysymystäkään muusta. Ja vihdoinkin oli sato korjattu, ja karja laskettiin äpäreelle. Silloin hänellä ei ollut huolta muista kuin lampaista, jotka oli tuotava kotiin iltaisin.

Ja parempi aika tuli, niinkuin hän oli tiennyt, vaikka ei osannut odottaa — tuli kauniit, pakkaskirkkaat lokakuunpäivät, jolloin tunturit seisovat aivan kuin uudenuutukaisen taivaan alla, kääntävät kasvonsa aurinkoa kohti ja hymyilevät kauas merelle. Puolukat punoittavat niin, että on aamuisin kiire nousta sängystä, ja päivä paistaa suoraan silmiin.

Kerran hän kohtasi Jörnstrandin pojat Kjelvikan mailla. Hän katkaisi oksan aikoen piestä heitä ja sitten ajaa heidät

pois, mutta silloin nämä alkoivat mielistellä häntä ja ehdottivat, että he poimisivat marjoja yhdessä. Heistä tuli hyvät ystävät, ja se oli aivan outo tapaus Odinin elämässä. Hän ei osannut arvatakaan, ennenkuin jo oli ilta käsissä. Lampaita ei näkynyt missään, ne olivat varmaankin menneet kotiin yksinään.

Pimeä saapui uskomattoman nopeasti. Päivä painui länteen saarien taa, tunturin kyljet näyttivät mahdottoman suurilta ja karvaisilta, ja idän taivas oli kuin itse saapuva yö. Nyt hän tunsi, etteivät lampaat olleet kotona, ja hän lähti juoksemaan. Aitauksen luona tuli Bendek häntä vastaan. Odin hiljensi kulkuaan. Hän näki Bendekin kasvot; ne olivat synkät ja syvissä rypyissä. Odinia sekä vilutti että kuumotti.

»Missä sinä olet ollut, hä?»

»Minä unohduin poimimaan marjoja — katso!» Poika näytti koria, joka oli aivan täynnä.

»Entä lampaat?»

»Ne ovat ihan tarhan takana, minä juoksen katsomaan!»

»Kyllä maar! Minä olen ajanut ne pois niityltä pari kolme kertaa, ja nyt ne ovat lähteneet kiipeämään tunturille — *tule tänne*, sanon minä!»

Odin oli pysytellyt vähän kauempana, mutta nyt hän huomasi Bendekin pitävän jotakin selkänsä takana; hän koetti kurkistaa sinne.

»Mikä teillä on siellä takananne?»

»Koetapa arvata?» Bendek otti esiin vitsan.

Odinin posket vaalenivat, mutta hän laski korin kädestään ja alkoi aukaista housujaan.

Silloin Bendek tuli miettiväiseksi. — »Odotahan nyt vähän», hän sanoi.

»Etkö sinä lyökään paljaalle pempulle?»

Bendek mietti vielä muutaman silmänräpäyksen, sitten hän purskahti nauramaan.

»Oletko sinä veijari, vai oletko sinä hupsu, nulikka?»

Sitten hän heitti vitsan menemään. — Lähde kiireesti metsään lampaita etsimään! Mutta sen minä sanon, että jos sinä tulet kotiin ilman niitä, niin — — —.»

Odinin kääntyessä tunturia kohti oli yö jo ihan pikimusta. Hän lähti kuitenkin matkaan lehmitietä pitkin ylös tunturipolulle ja sitten umpimähkään pimeyteen. Lampaiden täytyi olla tässä ihan hänen lähellään, muuta hän ei rohjennut uskoa, sillä silloin hän olisi jäänyt ypöyksin tunturin juurelle pimeyteen. Kun hän ei ollut saanut mukaansa edes koiraakaan. Ei ollut pitkältä Ura-rotkolle; sieltä hän oli löytänyt ne kerran aikaisemmin. Mutta se oli hieman peloittava paikka, sillä siellä oli ukkonen kerran iskenyt kuoliaaksi koko Kjelvikan lammaskarjan; tuntui siltä kuin niiden raadot olisivat olleet siellä vielä nyt.

Ja yht'äkkiä hänelle selvisi selkää karmien, etteivät lampaat olleet sielläkään — täällä oli nyt vain hän ja peikot, eikä yhtään ainoata muuta elävää olentoa. Eikä kestänyt kauan, ennenkuin hän jälleen oli karjatarhan luona.

Kuu paistoi nyt Jörnstrandin kukkuloille, mutta sinne oli pitkä matka; siellä oli kuin täysi päivä, mutta täällä oli pimeys niin synkkä, että se seisoi vieressä kuin jättiläinen. Jospa Bendek edes olisi ollut lähimailla! Hän muisti muutamia viimetalvisia iltoja: kuu oli paistanut niin kaameasti, ja oli kuin kuolema ja maailmanloppu ja kaikki pahuus olisivat ympäröineet häntä; mutta heti kun Bendek oli ilmestynyt näkyviin, muuttui kaikki. Silloin oli vuono kuin hopeaharson peitossa, ja tunturit näyttivät niin kaukaisilta, ikäänkuin ne olisivat kuuluneet toiseen maahan — ehkä hän pääsisi sinnekin vielä joskus? Mutta nyt ei Bendek ollut täällä.

»Tällaiselta siis tuntuu tulla kotiin ilman lampaita», tuumi hän mielessään. »Nyt sinä sen tiedät. Ja tästä on selvittävä. Mutta isäni ei koskaan saa tietää tästä mitään.»

Näin hän aina löysi lohdutuksen jostakin; niin oli asia.

»Eipähän!» sanoi hän sitten kulkiessaan, »valehtelemaan en rupea, sen tavan olen lopettanut jo kauan sitten. Sillä se, joka kertoo peikoista ja maahisista, joutuu varmasti joskus myöhemmin niiden kynsiin.»

Odin pysähtyi hetkiseksi. Kuu paistoi minkä jaksoi lännen kukkuloille niinkuin ei sitä olisi liikuttanut mikään, ja pensaiden välissä välähteli pieniä kuuranpeittämiä ruoholäikkiä. Nyt se paistoi vuonollekin, joka käänsi esiin kiiltävimmän puolensa antaen sen kutittaa itseään välkkyvillä hopeapuikoilla.

»Ja nyt sinä saat selkääsi», myhähti hän itsekseen ja hymyili. »Ellet sinä olisi Odin, niin lähtisit käpälämäkeen.»

Jalat eivät olisi halunneet astella edemmäs. Sormet eivät tahtoneet tarttua ovenripaan.

Bendek oli niin vihaisen näköinen tarttuessaan häneen, että Odinia hävetti, kun oli tehnyt hänet sellaiseksi. Hän antoi selkään vankalla kädellä. Odin painoi kasvonsa hänen housujaan vasten, ja se auttoi uskomattomasti. Mutta kyynelille hän ei mahtanut mitään.

Bendek hengähti pitkään työnsä tehtyään ja huokasi Hän oli suorittanut suurteon. Mutta mikä koski Odiniin eniten, oli se, ettei hän sanonut sanaakaan, ei vaatinut edes puolta lupausta. Gurianna kääntyi toisaanne, kun hän tuli sisään, eikä hän katsonut Odiniin tämän syödessäkään. Hän oli kiltimpi kuin ihmiset luulivatkaan.

Vasta nyt Bendek alkoi puhua. — Semmoista se on, sanoi hän. Kukaan ei tiedä, mitä sinussa piilee. Isäsi on kelpo mies, mutta hän on liian korkealla — minä en ylety häneen. Ehkä sinun on määrä kiivetä sinne? Kuka sen tietää! Äitiäsi minä en ymmärrä juuri sen enempää. Mutta kelpo ihminen hänkin on, se sinun tulee muistaa, Odin. Håbergilaiset ovat vanhaa Juvikin juurta, samoin isäsi; joskin niissä

asioissa on ollut vähän yhtä jos toistakin. He ovat kuitenkin maanneet mullassa jo kauan. He tiesivät aikansa. Åsel, mummosi, on sen ajan viimeinen jäte. Hän näyttää vielä odottavan menestyksen päivää. Mutta sinun, kuuletko, sinun täytyy alkaa toisesta päästä. Omin voimin. Ihan omin voimin, poikaseni.»

Bendek korotti ääntään, samoin silmäkulmiaan.

»Sitten nähdään, onko sinut luotu entisestä aineesta vai onko sinussa uutta. Luuletko, että sinussa on uutta voimaa, hä?» Sitten hän mutisi itsekseen: »Elämä on vaarallista leikkiä. Sitä ei opita koulussa eikä kirkossa. Vaikka meneehän päivä aina kerrallaan, pojannaskali — —.»

Odinin kasvot nytkähtelivät Bendekin puhuessa.

Seuraavana aamuna herätessään Odin ei voinut heti muistaa, mitä hänelle oli tapahtunut. Hän jäi makaamaan tuijottaen seinällä riippuvaan hyljepyssyyn. Kun kaikki sitten taas selvisi hänelle, muuttui päivänpaiste heti toisenlaiseksi. Ei se ollut entistä himmeämpi, mutta se oli kuitenkin erilainen kuin tähän saakka. Ja tässäkö hän oli itse? Eilen hän oli ollut pieni pojanviikari, joka sai selkäänsä.

Hänen oli kai lähdettävä uudelleen etsimään lampaita, virkkoi Gurianna hänen syötyään aamiaista.

Niin, hän lähti heti paikalla. Hänellä oli jo puukengät jaloissa.

Oli kirkas syksypäivä. Puiden lehdet punersivat ja tunturinhuiput kohosivat korkealle, aivan taivaan lakeen asti; ja taivas oli kuin jäätynyt vuono. Rannat loistivat ja meri välkkyi ja jokainen korsi kimalteli. Puolukat kellottivat pyöreinä ja punaisina suurten, kasteesta kiiltävien lehtien alla. Teerikukko lehahti katajapensaasta ilmaan, niin että sen sininen selkä hohti; se levitti siipensä ja katseli ympärilleen ja lensi sitten mahtavasti itäisen kukkulan ympäri.

Sillä taholla oli pitäjä. Odin hymyili miettivästi muis-

taessaan sen. Siellä oli koulu ja kirkko, Vennestad ja Håberg sekä talot ja ihmiset. Hänellä ei ollut mitään tekemistä siellä. Eikä heille kannattaisikaan mennä kertomaankaan mitään. Bendek ei olisi viitsinyt vaivautua sinne. Eivät he kuitenkaan uskoneet mitään, kertoipa hän heille mitä tahansa; sen piti olla *totta*. Mutta siinäpä se oli: mikä sitten oli totta? Oliko se sen kummempaa kuin mikään muukaan?

Hän huokasi istuessaan metsänreunassa. Tässä hänen ympärillään oli ihan vieri vieressä sellaista, mikä oli totta. Ja saattoihan ihminen olla sellainenkin, että hosui ympäri pitäjää kuin luuta lakaisten pois kaiken, mitä ei ollut olemassa; hänestä tuntui melkein siltä, kuin hän jo olisi ollut sellaisessa touhussa ennen.

Ja kenties hän vielä kerran taistelisi koko pitäjää vastaan. Jonkin määrätyn asian puolesta. Yhdessä isän kanssa. Koko joukkoa vastaan! Ehkä oli hyväkin, ettei hän ollut yksin siinä nujakassa. Siltä melkein tuntui.

Lampaat löytyivät kaukaa Endalin tunturilta, mutta niistä puuttui yksi. Harmaata pässiä ei ollut joukossa. — Hän kävi hakemassa sitä moneen kertaan tunturilta, mutta sitä ei löytynyt mistään.

»Joku on armahtanut sitä!» sanoi Bendek, jaksaen vielä hymyilläkin.

Gurianna oli toivottelevinaan pahaa tuolle jollekin, eikä Odin olisi tahtonut olla varkaan housuissa.

Parin viikon kuluttua tuli Bendek kerran hämärissä kotiin vieras lammaskarja mukanaan, se oli ollut ihan lähiniityllä, ja harmaa pässi oli joukossa. Se saatiin erotetuksi laumasta karsinan ovella, ja sen jälkeen ajettiin toiset pois: Bendek usutti vielä koirankin niiden jälkeen.

»Niin saattaa käydä: toinen hukkaa, toinen löytää!»

Odin yhtyi puheeseen riemuissaan: »Se on nyt vielä suu-

rempi kuin ennen. Ja sen hännänpääkin on valkoisempi kuin ennen!» — »Sinä olet aika lörpönlörppö!» sanoivat toiset sysäten hänet syrjään.

II.

Nyt he eivät päästäneet enää harmaata pässiä ulos muun lammaskarjan keralla. Se olisi voinut lähteä uudestaan omille teilleen. — Taitaa olla parasta, että päästämme sen hiestä mitä pikimmin, sanoi Gurianna eräänä päivänä. Ja Bendek nyökkäsi myöntävästi.

Hiki merkitsi verta, sen Odin tiesi. Kjelvikassa ei puhuttu verestä, kun jokin elukka oli teurastettava. Nyt hänen kurkkuaan kuristi heti — ja Guriannassa ja Bendekissä oli hänen mielestään jotakin niin kylmää.

Odin ei ajatellut asiaa sen enempää, mutta hän huomasi yhäti silloin tällöin, että tuo sama ilkeä tunne ei tahtonut kokonaan häipyä hänestä. Eikä tullut edes talveakaan, synkkää syksyä kesti vain aina. Koira seisoi tuvan ulkopuolella kaiket illat haistellen rantaan päin, ja elukka oli niin musta, että se ihan kiilsi; ja aina väliin se puhkesi ulvomaan. — Mitä se oikein *näkee?* kysyi Odin eräänä iltana. — Sano itse! Luultavasti vain hylkeen taikka ehkä majavan. — Bendek katsoi häneen niin merkillisesti. Ja ulkoa ulapalta kuului aivan kuin vastauksena maininkien pitkäveteinen huokailu.

Odin katsoi kattoon. Siellä se riippui. Hirmuisen iso ja peloittava ase. — Miksi minä en ammu sitä? mumisi Bendek, ja hänen toinen kulmakarvansa nousi korkealle. Mutta enpäs minä vain tee sitä. Näin iltaisin Odin oli ymmärtävinään sen, mutta päiväsaikaan hän vatvoi sitä mielessään lakkaamatta, ja hän saattoi istua koulussakin ajatukset kaukana pimeydessä luullen pitelevänsä pyssyä kädes-

sään. Ja tuo ajatus juurtui häneen yhä syvemmälle, eikä mikään muu ollut puoleksikaan yhtä todellista kuin se, mitä hän aavisteli pimeässä.

Väliin saattoi Bendek sanoa hänelle: »Niin, ei ole mikään leikin asia asua täällä. Se ei ole kaikkein hauskinta.» Ja eräänä iltana, heidän ollessaan rantakodassa, hän virkkoi: »Oletko sinä kuullut puhuttavan entisestä Anders Håbergista? Hän oli sinun äitisi isoisä. Hän ei pelännyt pimeässä. Hän sai tosin äkillisen kuoleman, mutta juvikilaiset olivat kylmää väkeä. Itse paholainen kuului kerran maanneen mustana koirana Andersin sängyn alla aamulla, mutta tämä istui vain sängyn laidalla vetäen jalkaansa housuja ja kurkisti sitten uudestaan sinne nähdäkseen, vieläkö se oli siellä. Silloin se oli lönkyttänyt pois.» — »Piru siis luikki tiehensä», sanoi Odin. — »Niin luikki, mutta ole sinä varuillasi! Sinussa muuten on hiukkanen samanlaista luonteenlaatua.» Bendek seisoi vähän aikaa katsoen eteensä, sitten hän nyökäytti hiljaa päätään virkkaen lisäksi:

»Sen miehen sinä kyllä jaksat voittaa, hän ei ole kovinkaan korska enää meidän päivinämme. Mutta älä rupea ärsyttämään häntä, sen minä sanon; silloin sinun voisi käydä huonosti. Kyllä sinä saat muutakin ponnistelemista, saatpa totisesti!»

Odinista tuntui kuin nuo sanat olisivat nostaneet pystyyn sekä hänen lakkinsa että hiuksensa.

Hän näki edessään juvikilaisia milloin missäkin. Taikka: hän ei nähnyt, vaan kuuli. Kuuli, miten he tulla harppivat mereltä pilkkopimeässä isoissa, raskaissa saappaissa, kiroillen juuri tuossa nurkan takana ja usuttaen murisevaa koiraa kummitusten kimppuun. Mutta koira vain vikisi eikä rohjennut liikahtaa. Ja sitten he unohtivat sekä koiran että pahat henget ja käväisivät ulkorakennuksissa ihan ypösen yksinään. Sellaiseen hommaan ei kyennyt kukaan muu kuin aikamies.

Bendekille hän ei puhunut enää sanaakaan näistä asioista. Mutta pari kertaa hän meni salaperäisenä Guriannan luo ja kertoi nähneensä kummituksia. Kerran hän oli todellakin nähnyt mustan olion hyppelehtivän meressä, koukistavan selkäänsä ja sukeltavan, niin että vesi läiskyi perässä. Sen selän hän kyllä tunsi, se oli hylkeen selkä. Ja nyt hän taas oli unohtanut hyvät päätöksensä ja mennyt kertomaan, että hän oli ajanut pirunpoikasen mereen! — Jaa'a, sanoi Gurianna. — Sen pahempaa pilkkasanaa ei ollut olemassa. — »Jaa'a!» — Odin kuuli jo koko pitäjän nauravan itselleen. — Mutta jos minä oikein tahdon, voin rukoilla Jumalaa auttamaan itseäni, että unohtaisin valhettelun paljon ennen kuin ehdin aikuiseksi.

Mutta navetanovella määki pässi päivät päästään, ja kohta siltä otettiin hiki. Ja minkälainen pässi se oikeastaan oli? Odin ei uskaltanut katsoa sen häntää? Se oli aivan liian valkoinen, ja varmaankin ihmiset pian huomaisivat, että korvassa oleva merkki oli uusi.

Eräänä päivänä hän kuljeskeli pitkin rantaa hakien hylkytavaraa, sillä oli puhaltanut pohjoistuuli. Silloin hän muisti Karen-Annan; häntä ei ollut näkynyt pitkiin aikoihin. Ja ranta tuntui niin vieraalta. Se oli aivan paljas, sillä myrskyä oli kestänyt kovin kauan, eikä täällä ollut liikkunut ketään. Hän löysi pullon, jonka sisällä oli jotakin, ja hän tuli iloiseksi arvellessaan, että pullossa ehkä oli öljyä. Gurianna oli saita valaistuksen suhteen. Odin hymyili kulkiessaan, hokien aaltojen loiskinan tahtiin: »Joko öljyä tai tupakkaa munarahoista, eivät ne riitä joka paikkaan».

Hän jäi seisomaan niemen nokalle tuijottaen merelle. Tuossa kelluu jotakin, kelluu hiljalleen maata kohti rasvatyynessä vedessä, ilmestyen väliin pinnalle ja häviten taas, ilmestyen jälleen ja yhä häviten. Se oli kuollut olento. Hän seurasi sitä itään päin tietämättään. Se oli eläin, lehmä.

Silloin Odinin valtasi pelko, ja hän juoksi täyttä karkua kotiin yli kukkulan.

Tällä kerralla häntä uskottiin, ja Bendek lähti hänen mukanaan rantaan. Heidän ehdittyään rannalle he näkivät kummituksen lipuvan hiljalleen valkamaan; se näkyi tahtovan sinne. Pää retkahteli sinne tänne rantalaineilla, ja sen jalat olivat yhteensidotut. Ja vatsa oli kuin veneenpohja. Odin pysyi vähän matkan päässä. Noin surkeata ja elotonta näkyä hän ei ollut nähnyt ikinä, eikä edes aavistanut näkevänsä. Nyt hän tiesi paljon.

»Mene matkaasi!» ärjäisi Bendek, tarttui verkkosalkoon ja työnsi lehmän pois kivilaiturin luota. »Mene matkaasi siitä!»

Hän seurasi sitä hyvän matkaa, kunnes näki sen ajautuvan merelle. Palatessaan hän ei ollut iloisen näköinen. Sitten hän huomasi Odinin, joka seisoi yhä samalla paikalla. — »Tule!» sanoi hän.

»Se oli itsestään kuollut lehmä», kertoi Bendek Guriannalle, joka myös oli tullut ulos. »Pernaruttoon, kaiketi.»

Odin muisti löytämänsä pullon, ja kun Bendek katseli sitä valoa vasten, puistatti häntä. Bendek aukaisi korkin ja haisteli, mitä siinä oli. Haisteli ensin ja sitten ihmetteli ottaen viimein siitä kulauksen. Hän katsoi jäykästi ja miettivästi eukkoonsa maistaessaan uudelleen. Toinen tarkkasi häntä.

»Mitä se on?» kysyi Gurianna viimein.

»Puhutaan *lempeistä lahjoista*», sanoi Bendek. »Maista, niin saat tietää.» Hän ojensi pullon vaimolleen.

Tämä maistoi ja hänen silmänsä alkoivat loistaa. »Ranskanviinaa!» hän huudahti.

»Ymmärsitpä sinäkin sen arvon!» Bendek iski korkin uudelleen pullon suuhun lujalla kämmenellä.

Odin huokasi penkillä: hän olisi tahtonut löytää heille tynnyrillisen tuollaista öljyä.

Hän oli senjälkeen koko illan omissa tuumissaan, vieläpä seuraavan päivänkin. — Mikä tuota poikaa oikeastaan vaivaa? kysyi Gurianna katsoen häneen. — Oletko sinä kipeä? kysyi Bendek kesken verkonkudontaansa. Odin havahtui ja katsoi heihin.

»Onko — kestääkö kauan siihen, kuin onnettomuus tulee?»

»Onnettomuus?» Aviopuolisot katsoivat toisiinsa. »Älä sinä ennustele mitään pahoja, hitto vieköön!»

Odin punastui, ja hänen mielensä pahoittui.

»Minä ajattelin vain — sitä lehmää!»

»Eikö muuta!» virkkoi Bendek. »Sehän meni matkaansa. Ja kyllä Herra — —»

Hän sanoi jotakin, mistä Odin ei saanut selvää.

»Niin, viis lehmästä!» sanoi nyt Odinkin, nousi ja lähti ulos. Hän tahtoi ryhtyä hakkaamaan puita.

Mutta siitä hän oli aivan varma, että onnettomuus o l i tulossa. Ei hän sitä pelännyt, sillä ainahan sitä vastaan jotakin voitaisiin, mutta tavantakaa hän tunsi kuin vilunväreitä siitä, että se, mikä oli tulossa, varmasti tulisi aikanaan, ja semmoista olisi sitten läpi koko elämän. Se oli kuin jotakin suurta ja karvaista — niinkuin pimeys yöllä tai lehmä meressä, ja se oli voimakkaampi kaikkia juvikilaisia. Mutta Herra —

Hän mutisi sanoja, joita ei itsekään ymmärtänyt.

Ei aikaakaan, kun kuultiin pernaruton riehuvan ja siirtyvän navetasta toiseen Etelä-vuonolla. Nyt täytyi muuttaa karja niin pian kuin suinkin. Jonkin ajan kuluttua tuli sanoma, että liikkeellä oli toinenkin kulkutauti. Se riehui lapsissa. »Pahaksi kaulataudiksi» sitä tohtori nimitti, ja hän oli voimaton sitä vastaan. Lapset kuolivat. Se tarttui talosta taloon, ja kirkonkellot soivat yhtämittaa. Odin unohtui usein kuuntelemaan niiden kaikua.

Ja kuitenkin hänestä tuntui melkein helpommalta nyt, koska se nyt oli tullut. Sitäpaitsi ei nyt käyty koulua; eikä

tauti löytänyt helposti Kjelvikaan. — Sinun pitää olla kiltti, etkä saa unohtaa iltarukoustasi, neuvoivat häntä toiset. Kyllä. Mutta ei tauti minua kuitenkaan löydä. — Varo itseäsi, Odin! — Kyllä. Mutta en minä ainakaan kuole.

Ei, hän *ei* kuollutkaan, ja sillä hyvä. Ja sitäpaitsi tauti raivosi kylällä. Hän saattoi nähdä sen edessään: se oli jossakin hyvin matalalla, ja hän itse istui korkeimman tunturin laella katsellen sinne alas; ja kaikki, jotka siellä liikkuivat, olivat niin mitättömän pieniä ja saattoivat kuolla millä hetkellä tahansa.

Eikä häntä pelästyttänyt sekään, että kuuli taudin ehtineen Jörnstrandiin. Mutta eräänä yönä hän hypähti penkiltään ja jäi tuijottamaan ympärilleen. Ja hiki valui hänestä virtanaan. — Sinäkö se olet, Odin? kysyi Bendek. — Niin, minä, vastasi hän yhtä hämmästyneenä. — Oletko sinä kipeä? Et suinkaan? — En. Mutta siihen hän vain jäi istumaan. Ulkona oli hiljaista ja elotonta. Kuu lymyili jossakin pilvien takana, jotka näyttivät siltä kuin ne olisivat peitelleet kätkettyä tulta. Ja pihamaan iljannepaikat ja kellastunut nurmi erottui selvästi keskellä yötä. Sellaisena ei Odin ollut nähnyt sitä milloinkaan ennen. Onko sekin nähnyt samanlaista unta kuin hänkin?

»Mene nyt nukkumaan, Odin!» pyysi Gurianna. »Tottele nyt, Odin!»

Hän totteli. Nyt on Karen-Annakin saanut saman taudin, ajatteli hän. Ei hänkään sentään kuole, kuten en minäkään, hymyili hän itsekseen peitteen alla. Mutta vast'ikään hän juuri oli tässä ja sanoi kasvot loistaen:

»Jos sinä saat minut, Odin, niin sinun käy hullusti. Silloin toiset voittavat sinut!»

Tämä oli aivan kuin Bendekin saduissa. Kylläpä se sitten nähdään. Odin käänsi kylkeä ja nukkui.

Herätessään seuraavana aamuna hän tiesi erään seikan:

että tuo harmaa pässi täytyi saada pois talosta, ja siitä *hänen* oli pidettävä huoli. Silloin tällöin hän muisti tautia, ja hänestä tuntui melkein kuin häntä olisi vedetty nenästä. Tuntui ihan ilkeältä kohdata niitä, jotka olivat taudin voittaneet. — Ja Bendek hioi veistään vilkaisten samalla syrjittäin Odiniin. Ja silloin Odin tunsi olevansa vain pikkupoika, joka oli antanut kadota heidän oman pässinsä voimatta hankkia sen sijalle uutta. Päivemmällä hänen sentään tuli helpompi olla. Bendek ei kuitenkaan saisi pistää veistään toisen omistamaan elukkaan. Pidelläpä silloin kiinni veitsen varresta, — se mahtoi olla kamalaa.

Illalla hän makasi tilallaan odotellen, että toiset nukkuisivat. Ehkä hän oli ehtinyt nukahtaa itsekin, sillä oli jo täysi yö. Kas niin, nyt hänellä oli vaatteet yllään, ja kengät hän otti käteensä. Lattialla oli kapea kuun viiru, joka näytti tietä. Eikä ovikaan narahtanut. Keittiössä ei myöskään ollut mitään esteitä, ja porstuassa hän kuiskasi itsekseen: nyt sinussa on vähän samaa kuin *heissä*, tiedätkös sen? Hän ei sen enempää ajatellut heitä, mutta helpotti sentään hiukan kuulla edes omaa ääntään. Silloin hän muisti äidin, ja tämä lähti hänen kerallaan.

Yö oli häntä vastassa hänen astuessaan ulos ovesta, ja hän meni sitä kohti. Ympärilleen hän ei rohjennut katsoa, sillä hän ei pitänyt tästä keltaisenharmaasta valosta. Jos hän edes olisi käsittänyt, mistä se lähti. Eikä nyt enää ollut äitikään matkassa. Odin koetti kuvitella hänen olevan lähellään, ja hän kuiskasi itsekseen: Oletko se todellakin sinä, Odin? Oletko sinä semmoinen mies? *Sinä* et kääntynyt takaisin ovelta.

Hän juoksi pihan yli ja aukaisi navetan oven. Pässi seisoi siinä mustana pimeässä. Sen silmät vihersivät. Odinin hampaat kalisivat, mutta hän astui tyynesti taaksepäin, nähdäkseen, tuliko pässi perässä. Tulipahan! Siinä se seisoi etu-

käpälät kynnyksellä haistellen ilmaa. Se oli niin musta ja vieras. — Juokse tunturille niin pian kuin pääset! kuiskasi Odin. Pässi köpitti ulos. Mutta sitten se päästi mäkätyksen. Odin säpsähti, samoin koko pihamaa. Hän oli vaipua maahan eikä saanut sanaa suustaan. Se oli kova ja ilkeä mäkätys, joka kuului joka paikkaan.

Nyt se pässimörkö viimeinkin pyyhälsi nurkan taakse, ja Odin ryntäsi sisään pelosta suunniltaan.

Mutta porstuassa hän syöksyi valoista olentoa kohti. Se on Bendek alusvaatteisillaan.

»Mikä nyt?» sanoo hän.

Odin on pysähtynyt paikalleen ja seisoo jäykkänä kuin seiväs valkoisen olennon edessä.

»Sinäkö se olet, Odin? Kävitkö sinä ulkona?»

»En, kuuletteko, en! Minä päästin vieraan pässin menemään — se ei saanut jäädä tänne!»

»Joko se meni?» Bendek astui muutaman askelen, mutta palasi heti takaisin.

Odin odotti tyynesti lyöntiä.

»Ihmiset olisivat voineet löytää nahan», sanoi hän hiljaa.

Bendek huokasi raskaasti kuin vanha mies. Sitten hän tarttui Odiniin, mutta työnsi hänet vain edellään sisään ja sanoi:

»Mene nukkumaan, hitto vieköön!»

Odinin päässä ei liikkunut yhtään ajatusta hänen maatessaan. Hän kuuli Bendekin kertovan pässin pökänneen oven auki ja päässeen karkuun. — Kai se löytyy huomenna, tuumi Gurianna. — Kyllä kai, sanoi Bendek. »Herra armahda!» lisäsi hän. Silloin Odin itki. Selkäsauna olisi ollut nyt hänelle tervetulleempi.

Seuraavana aamuna ei Bendekistä ollut juuri mihinkään, eivätkä he edes hakeneet pässiä. Vähitellen hän sitten toipui,

ja viimein hän pisti kädet taskuun, sylkäisi ja sanoi, että tällä kertaa Odin oli voittanut heidät.

Tämän jutun Odin sitten mielikuvituksessaan kertoi äidilleen moneen kertaan. — Ei siinä auttanut muu, sanoi hän. Minä nousin vuoteelta keskellä yötä ja päästin sen ulos. Mitäkö Bendek sanoi? Hän tyytyi siihen. Hänen mielestään se kai oli reimasti tehty.

Mutta tavatessaan sitten äidin eräänä päivänä hän ei maininnut siitä asiasta sanaakaan, röyhisti vain vähän itseään silloin tällöin, hymyillen kuten Bendekkin kuullessaan jotakin mukavaa. Näin hän seisoi poislähtiessäänkin katsoen äitiin:

»Onko se totta, että minussa on juvikilaista?»

»Kuka sinulle on sanonut sellaista?»

»Ei kukaan; minä vain kysyin muuten.»

Äiti silitti hänen otsatukkaansa, joka seisoi pystyssä kuin lehmän nuolema.

»Lehmäkö sinua on nuollut? Juvikilaisilla ei ainakaan kellään ole ollut tuollaista tupsua», virkkoi äiti.

Äiti jäi miettimään. Sitä Odin ei ollut tiennyt hänen tehneen ennen. Ja Odin huomasi hänen käyvän yhä kalpeammaksi joka kerralla, kun hän näki hänet. Neitsyt Maariakaan ei ollut voinut olla valkoisempi. — Kävikö teillä eräs vieras tässä kesällä? kysyi äiti. — Kävihän meillä montakin, vastasi Odin. Mutta tarkoitatko sinä minun isääni?

»Häntä juuri. Etkö sinä tahtonut lähteä hänen kanssaan?»

»En. Minua ei haluttanut.»

»Hyvä niin, Odin. Vaikka kyllä hän on kunnon mies», lisäsi äiti.

»Niin minäkin olen kuullut sanottavan. Hyvästi sitten vain!» — Odin kääntyi leveästi kuin aikamies ja lähti.

Äiti jäi katsomaan hänen jälkeensä hymyillen. Nyt Odin jo unohti aikamiehen eleensä ja pisti juoksuksi.

III.

Jörnstrandin pojat olivat pian jalkeilla ja häärivät ulkona täydessä touhussa. Pari pienintä oli tauti vienyt. Ainoastaan kaksi vanhinta oli kyllin suuria Odinin rinnalla; toinen heistä oli neljäntoista vuotias, toinen kolmentoista. Odin oli vasta täyttänyt kymmenen vuotta, mutta se seikka oli hänestä samantekevä. Veljeksillä oli pyssy, ja he osasivat ampua. Odin ei ollut koskaan tuntenut itseään niin pieneksi kuin seisoessaan heidän vieressään laukausta odotellen. Oli vielä niin kauhean pitkä aika siihen, kun *hän* saisi pyssyn ja ampua. Silloin tuli Karen-Anna ulos ja jäi katsomaan heitä. Hän oli kasvoiltaan vielä hyvin laiha ja kalpea. — Eikö sinulla ole ollut kaulatautia? kysyi hän Odinilta. — Eei, mutta — mutta minä olen ampunut Bendekin hyljepyssyllä. — Oletko? Tytön silmät suurenivat, samoin kuin toistenkin. Eihän se kylläkään ollut aivan totta, mutta eipäs hän ollut kertonut heille harmaasta pässistäkään, jonka hän oli päästänyt ulos. — Olen minä ampunut, vahvisti hän. — Sitten sinä saat ampua tälläkin, sanoi Martin, vanhin pojista. Odin otti pyssyn, pani sen kiviaidalle ja veti hanaa. Karen-Anna huutaa jotakin, mutta nyt on liian myöhäistä, luoti sai sattua minne tahansa; hän tähtäsi ja laukaisi.

Pojat huusivat kesänavetalta, että hän oli ampunut vallan syrjään, luoti oli tuskin sattunut oveen. Ja Karen-Annakin nauroi. — Sinä et saa ampua enää, huusi hän; hän oli kuolemankalpea.

»Mutta hyljepyssy vasta pamahti kovasti!» kehui Odin pojille näiden tullessa takaisin mäkeä alas.

»Kyllä kai, sillä se on noiduttu», sanoivat he. Koska ei Bendekkään enää uskaltanut käyttää sitä, niin oli Odininkin parasta olla koskematta siihen.

Ja sitten Martin alkoi kertoa, miten sen pyssyn laita oikein oli.

Bendek oli ollut ennen hyvä ampuja. Kaiket yöt hän oli ollut majavanpyynnissä. Joka ilta ja aamu hän kiersi ympäri saaria etsien hylkeitä. Ehkä hän ampui muitakin otuksia. Mutta sitten eräänä yönä hän ampui kolme kertaa samaa otusta; se oli tuolla saarella. Mutta silloin se otus kääntyikin häneen päin ja sanoi nauraen: »Kolme kokonaista laukausta, Bendek! Vielä yksi, niin minä otan sinut!» Silloin Bendek otti pyssynsä ja lähti kotiin. Eikä hän ole sitä sen perästä liikuttanut. Sillä se, joka sillä vielä ampuu, hän varmasti menettää henkensä. Sellaista on tapahtunut ennenkin.

He olivat unohtaneet Odinin kertoneen, että hän oli ampunut sillä. Ja hän oli unohtanut sen itsekin. Nyt hän katsoi Karen-Annaan, joka tuijotti häneen itsepäisesti.

»Sinä et koske siihen enää, Odin.»

Nyt toisetkin havahtuivat ja katsoivat häneen pitkään. Silloin Odin tunsi, ettei hän tahtonut esiintyä valehtelijana Karen-Annan edessä, ei vaikka mikä olisi. Ja hänestä tuntui kuin joku olisi tukenut häntä; ja hän vihelsi koko noituudelle.

»Ensi kerran kun Bendek lähtee myllylle, otan minä pyssyn ja lähden ampumaan», sanoi hän.

Hänestä tuntui melkein kuin hän ei olisikaan sanonut tätä itse, mutta nyt se oli sanottu ja päätetty, ja sen oli kuullut useampikin kuin Karen-Anna ja pojat. Hänen niskansa taipui taaksepäin niin, että kaulaa kivisti. Toiset katsoivat häneen silmät selällään. He uskoivat häntä. Mutta he eivät olleet varmat siitä, ennenkuin se oli tehty, sen Odin tunsi.

»Minä teen sen», sanoi hän ääneen juostessaan kotiin.

Siellä kysyttiin moneen kertaan, oliko hän tulossa sairaaksi. Ja Bendekin täytyi kerran riihessä muistuttaa häntä siitä, että hän pitäisi kiinni säkistä eikä nukkuisi paikalleen. Pian tämän jälkeen Odin kysyi, aikoiko Bendek kohtapuoleen

lähteä myllylle. — Kyllä, tahtoiko Odin tulla mukaan? — En, en suinkaan; hän oli vain kysynyt muuten. Hän ei tietänyt mitään hauskempaa kuin myllymatkat, mutta katon rajassa riippui hyljepyssy ruutisarvineen, ja Jörnstrandin pojat saattoivat tulla millä hetkellä tahansa kysymään, milloin Bendek lähtee myllylle. Ja Karen-Anna olisi mukana. Ja iltaisin oli niin matala vesi, jotta pääsi kuivin jaloin saarille asti; — kaikki oli siis mitä parhaiten.

»Te siis lähdette heti kuin sattuu sopiva tuuli?» kysyi Odin jälleen.

Maatuuli puhalsi navakasti, ja Bendek kulki tutkien ja odotellen. Tuossa tuokiossa oli jo joulukin, ja jauhoja täytyi saada. Hän katsoi vähän väliä Odiniin. Toisinaan tämän kasvot loistivat kuin päivänpaiste tuulen ryskiessä hurjimmillaan mäellä, toisinaan hän kuljeskeli rauhattomasti edestakaisin. Odinin mielestä myrsky oli kuin ihminen, joka oli päättänyt kiusata hänet hengiltä. Vielä kerran hän ottelisi sen kanssa — mutta miten?

Kerran hänen kantaessaan kotiin turpeita Bendekin kanssa, hän sanoi äkkiä:

»Eikö minun isästäni ole milloinkaan puhuttu mitään erityistä?»

»Erityistäkö?» Bendek katsoi häneen pitkään.

»Semmoista, että hän on saanut aikaan jotakin?»

Bendekiä nauratti. »Asia on siten, kuinka sen ottaa. Isäsi on kelpo mies. Ja hyvä puuseppä, muuta ei voida sanoa.»

»Vai niinkö.»

Viimeinkin eräänä aamuna Odin huomasi herätessään, että ilma oli tyyni. Ja Bendek oli poissa. — Onko hän lähtenyt? kysyy Odin tuijottaen Guriannaan. Odin oli kuin puusta pudonnut.

Siitä tuli pitkä päivä. Illalla tulivat Jörnstrandin lapset. He eivät puhuneet paljon eivätkä koskettaneet koko

pyssyasiaa. Mutta nyt hän vasta tekisikin sen, tunsi Odin. Jos kävi hullusti, on hän kuitenkin ainoa koko pitäjässä, joka oli uskaltanut koettaa sitä asetta. Juvikilaiset olivat olleet samanlaisia; elämä oli ollut heille elämää. Sen enempää eivät hekään voineet; moni heistä oli saanut tapaturmaisen kuoleman. Mutta sinun, Odin, sinun täytyy hyökätä suoraan eteenpäin, sanoi jokin ääni hänelle.

Poikien oli määrä odottaa alhaalla kodan luona. Odin tulisi sinne heti kuin Gurianna oli mennyt navettaan. Mutta tämä ei näyttänyt aikovan lähteä sinne ollenkaan tänä iltana. Hänen silmänsä vartioivat Odinia koko ajan.

Vihdoinkin hän sai temmatuksi pyssyn alas. Sen hana oli mahdottoman iso; se oli kuin onnettomuuden enne. Hänellä oli aika työ saadakseen koiran sidotuksi kiinni, sillä sitä hän ei tahtonut mukaan.

Toiset eivät sanoneet mitään, kun hän tuli kodan luo. Karen-Anna oli valkea kuin palttina, sen oli Odin huomaavinaan. Martin oli luvannut ladata pyssyn, mutta kun se oli tehtävä, tahtoikin hän mieluummin, että Odin lataisi itse, koska kerran hän aikoi ampuakin. Hän neuvoi vain: ensin ruuti, sitten tappurat, sitten hyljehaulit, selvä on! Haulit olivat melkein kuulan kokoisia, ne nyt ainakin *tappaisivat*, arveli Odin. — Ole vaiti! sanoi Martin.

He päättivät mennä yhdessä merenpohjaa pitkin Långskärin saarelle, sillä se oli varmin pyyntipaikka.

Hämärä ympäröi heitä harmaana ja pehmeänä. Odin astui edellä paisuva tunne rinnassaan. Noidantuli loihti esiin hiljaiset leväkimput. Ruskea hevoslevä levitti sormensa yli hiekan ja kivien, suuret, sokeat rakkosilmät joka sormen päässä. Lehtilevä lojui hiekassa kuin kuolleen miehen nahkapuvun repaleet. Musta kiiltolevä liikutti hiljaa pitkiä, vaaleita varsiaan ja komeita lehtiään vedenrajassa. Ihmeellinen meritähti, vaaleanpunainen kuin kuolleen kalan evä, työnsi

myös esiin haarojaan, tehden merkkejä hänelle. Maneetit viruivat huiskin häiskin kivien välissä, mutta nekin elivät tänään muistuttaen puhkaistuja silmiä. *Hän* huomasi sen, mutta eivät nuo muut, ja se oli niin kuin olla pitikin.

Sillä tässä hän nyt tuli, kuten sanottu. Raakut narskuivät hänen jalkojensa alla mennen rikki; niin heikkoja ne olivat. Kevyt tuulenhenki liikuskeli rantoja pitkin ja meni matkaansa.

He asettuivat saaren korkeimmalle harjalle ja paneutuivat pitkäkseen. Siinä oli ranta heidän edessään vielä autiompana kuin särkät, avautuen suoraan ulapalle päin. Rantalevä kiemurteli kuin musta, välkkyvä käärme itään ja länteen, ja laineet loiskuivat sitä vasten. Missään ei näkynyt elävää olentoa.

Silloin hän kuuli kuiskattavan:

»Älä ammu, Odin!»

»Hiljaa, tyttö!» ärähti Martin nyrkkiä puiden. Sitten hän kuiskasi kiihkeästi ja huohottaen Odinille: »Ammu vain, mutta ammu ilmaan!» Ja hetken kuluttua: »Vai etkö sinä uskallakaan?»

Odin käveli edestakaisin tutkien rantaa. Silloin hän näkee selvästi, että jotakin liikkuu alhaalla ihan rantalevän tällä puolen. Pensaat ja kivet olivat liikkuneet hiljaa koko ajan, mutta tämä oli nyt toista: se liikutti päätään. Odin asetti pyssyn siihen suuntaan ja jännitti hanan. Martin ryömi vähän taammas, huomasi Odin, samoin hänen veljensä. »Ammu, ammu!» hätistivät nämä.

Kesti iankaiken, ennenkuin pyssy laukesi. Heidän korvansa menivät umpeen, ja kesti kotvan aikaa, ennenkuin he tointuivat ja lähtivät juoksemaan. Odin näki eläimen jäävän paikalleen ja sätkyttelevän itseään, ja hän meni aivan kuin tiedottomaksi. Sitten hän kuuli läiskettä jalkojensa alta astuessaan vähän väliä lätäkköihin ja liejuun.

Vasta silloin hän kääntyi ja lähti perästä. — Odottakaa! huusi hän, mutta hänen äänensä ei kaikunut ensinkään. Keskellä rantahiekkaa hän saavutti Karen-Annan, ja tämä tarttui hänen käsivarteensa kuiskuttaen:

»Joko sinä viimeinkin tulet?»

Nyt tulivat toisetkin verkalleen takaisin, naureskellen itsekseen. — »Et suinkaan sinä tähdännyt? *Näitkö* sinä mitään?»

»Pyssy», muisti Odin, mutta huomasi samalla, että se oli hänen kädessään. »Sattuipa», sanoi hän, ja sitten hän puhalsi pyssyyn.

»Niin sattui!» myönsi Karen-Anna.

»Nyt saadaan nähdä, miten tässä *käy*», sanoi Martin.

»Sattuipa», sanoi Odin uudestaan. Tämän jälkeen hän otti pyssyn selkäänsä ja lähti; ja toiset seurasivat häntä.

He tuumivat yhdessä, tulisivatkohan he tänne katsomaan seuraavana aamuna. Martin ei tiennyt varmaan, vaikuttiko noituus niin pian. Odin tuskin kuunteli; hän oli tehnyt tehtävänsä, muu sai selvitä perästäpäin. — Koko noituus tuntui niin tyhjältä nyt, aivan kuin hän olisi ampunut sen hajalle, ja hänestä tuntui kuin hän olisi ollut vain pikkupoika vielä hetki sitten.

Hän unohti lukea Isämeidän maata mennessään.

Varhain seuraavana aamuna hän livahti kotoa, malttamatta odottaa toisia, sillä vesi alkoi jo nousta.

Jos länsirannalla oli nyt kuollut elävä, silloin hän oli todenteolla voittanut. Jos se oli hävinnyt, ei asia ollut sen ihmeellisempi — se oli vaarallista, mutta kyllä siihenkin keino keksittäisiin.

Oli raitis, kaunis aamu. Länsituuli oli saanut pilvet liikkeelle, ja nyt ne ajelehtivat itää kohti suurin joukoin. Salmessa viiletti purjevene pohjoista kohti matalana kuin juokseva koira, veden pursuessa kuohuna ympärillä. Noin

hänkin kerran rientäisi eteenpäin. Hänen täytyi pysähtyä henkäisemään, ennenkuin hän lähti nousemaan kukkulalle. Nyt hän oli perillä.

Hän jäi seisomaan silmät selällään, aivan kuin pökertyneenä. Rannalla seisoi Martin veljineen katsellen kuollutta lampaanraatoa. Hän kuuli heidän nauravan: Sinä ammuit vain lampaan! Sinä olet ampunut sen kuoliaaksi — se on Bendekin harmaa pässi!

Niin, siinä se makasi, ja tämä oli heidän *oma* pässinsä; siitä ei ollut epäilystä. Sen kieli riippui ulkona, ja silmät olivat lasiset ja puoleksi auki. Korvan taakse oli sattunut hauli.

»Kyllä sinä olet aika poika!» sanoivat he hänelle yhä nauraen.

»En minä voinut uskoa, että se oli *oikea* lammas», sanoi Odin hiljaa itsekseen.

Eivät he puhuisi mitään tästä, lupasi Martin.

Odin katsoi häneen kuin ymmärtämättä häntä. — Ei siitä saa kuulla kukaan, lohduttivat he. Eikä pyssystä viisastu sen enempää, sanoi Martin. Noituus on tarkoittanut varmaankin vain Bendekiä.

Odin tuskin kuuli mitään. Pässi oli kuollut, ja pyssyn hän oli ottanut ilman lupaa, ja huomenna Bendek saapuisi kotiin. — Bendek, Bendek, kuuli hän yhä uudestaan äänen sisimmässään. Ja Guriannaa oli yhtä outoa ajatella nyt.

Tällä kertaa hän ei voinut keksiä mitään keinoa. Ja huomenna oli jouluaatto.

»Enpä minä kadu sitä sittenkään», sanoi hän heille hymyillen, vaikka hänen silmäkulmansa nytkähtelivät.

Ja se oli ainakin totta, sen hän tiesi kotiinpäin astuessaan. Katua hän ei osannut.

Kun tuuli vähän tyyntyisi, että Bendek pääsisi kotiin.

Bendek kompuroi kotiin jouluaattona juuri ennen päivällistä. Hän oli soutanut koko yön; silloin näet tuuli vähemmin.

Odin oli jo valoisammalla mielellä. Pässi oli joka tapauksessa menetetty, se ei olisi milloinkaan löytänyt hengissä kotiin, ja kun hän tulisi isoksi, saattoi tapahtua vielä paljon pahempaa. Ja meren ja metsän kummituksille hän oli antanut kelpo opetuksen. Hänestä tuntui kuin asia nyt olisi paremmalla puolella. Ja kyllä hänessä oli sen verran miestä, että hän hankkisi heille uuden lampaan.

Mutta sittenkin hän hätkähti Bendekin puhutellessa häntä, sillä hän näki heti, että Bendek oli ostanut hänelle jotakin jouluksi.

Ei Bendek sentään ollut niinkään ihmeellinen mies, kun oikein ajatteli, vaikka hän tiesikin yhtä ja toista ja vaikka hänen pyssynsä olikin noiduttu. Hänkin tarvitsisi apua kerran.

Nyt he saisivat kuulla uutisia, sanoi Bendek istuessaan syömässä. Hän pureksi kauan. Hän toi heille terveisiä harmaalta pässiltä. — Johan nyt! huudahti Gurianna. — Ihan tottako. — Hänen soutaessaan aamulla salmesta itään, se seisoi Langöyn saarella katsellen venettä. — Oliko se meidän pässimme? kysyi Gurianna. »Varmasti», sanoi Bendek napauttaen veitsenvarrella pöytään.

Vai siellä se mokoma onkin piilotellut! Guriannaa nauratti. — Ja nyt me lähdemme hakemaan sen kotiin jouluksi, sanoi Bendek. Heti kun minä olen tuonut jauhot veneestä.

Siihen ei kulunut monta minuuttia, ja sitten oli katsottava, laskiko vesi niin paljon, ettei heidän tarvinnut soutaa. Ja se laski laskemistaan, pohjassa olevat kivet tulivat näkyviin yksi toisensa perästä, ja sitten oli aika lähteä. Odin jäi kotiin, hänen oli kannettava vettä sisään pyhiksi.

Ilta saapui varhain, ja myrsky teki tuloa. Lännen taivas oli kuin mustanpuhuva seinä, ja salama toisensa perästä leimahteli pimeydessä. Odin näki heidän astua tallustavan mäkeä ylös niin väsyneesti ja tyhjin käsin.

»Emme me löytäneet sitä, oli niin pimeä», sanoi Bendek lyöden veden pois karvalakistaan.

Odin seisoi vähän aikaa, ikäänkuin hän ei olisi kuullut. Sitten hän sanoi:

»Eikö se sitten ollut länsirannalla?»

Ei ollut; ja kuka sen tiesi, missä se vietti jouluiltansa.

»Minä ammuin sen hyljepyssyllä — minä luulin sitä noitalampaaksi.»

»Häh? Mitä sinä sanot? Ammuit, mukamas?»

Kesti vähän aikaa, ennenkuin he tajusivat sen. Sitten he lähtivät sisään ja sytyttivät lampun, eikä Odin käsittänyt, miten hän oli saanut sen sanotuksi. Bendek otti alas pyssyn ja katsoi sen sisään.

»Totisesti, poika puhuu totta!» — Hän jäi tuijottamaan Odiniin, aivan kuin hän ei olisi nähnyt häntä koskaan ennen, mutta aivan ilman vihaa.

Nyt kysyi Gurianna jotakin, ja poika vastasi. — Hän tahtoi nähdä, oliko se totta, sanoi Odin. — Totta, mikä? — Että se oli noiduttu — loihdittu. — Mitä sinä sanot? — Että se, joka sillä vielä ampuu, menettää henkensä.

Bendekin kasvot muuttuivat tummanpunaisiksi.

»Kuka sen on sanonut? Kuka sinulle on syöttänyt sellaista? Sano paikalla!»

Odin oli ääneti. Gurianna kysyi, oliko hän käynyt eilen katsomassa sitä. Kyllä. Ja nyt Odin kertoi heille innokkaasti riippuvasta kielestä ja jäykistä jaloista. — Sitten on meri ottanut sen tänään, sanoi Gurianna; se kuuluu olevan ahnas. Bendek koetti rykäistä:

»Mutta vastaapa nyt minulle suoraan, Odin, kuka sinulle kertoi pyssystä? Ja kuka sinut sai narratuksi ampumaan? Olivatko ne Jörnstrandin kakarat? Kyllä minä ne opetan. Etkö sinä osaa vastata? Tunnusta nyt, Odin!» pyysi hän niin kauniisti kuin voi.

»Minä tapoin sen itse!»

»Etkö sinä tahdo tunnustaa? Jos et sinä tunnusta paikalla, niin sinun käy huonosti, *minä ajan sinut pois talosta!*»

Odin vain katsoi häneen. Bendekiä saattoi tuskin tuntea. Huonekin oli kuin kuollut.

Bendekin kasvoilta katosi kaikki väri, ja hän polki jalkaa:

»Ulos! Etkö sinä häviä? Ulos minun talostani! Ulos!»

Odin kalpeni, mutta otti lakkinsa puulaatikolta ja lähti ulos.

Myrsky ja sade pieksivät häntä kuin märkä purje, ja pimeys oli niin musta, ettei sitä edes huomannut. Vasta eksyttyään tieltä hän alkoi itkeä. Ja kun salamoi oikein vihaisesti hän seisoi jäykkänä ja nipisti silmänsä kiinni; ja kun sitten jyrähti, valitti hän ääneensä ja huusi äitiä.

Hän kulki niin kauan, kunnes jäi makaamaan, paneutui pitkäkseen ja tahtoi kuolla, nousi sitten jälleen maasta ja juoksi kappaleen matkaa, kun taas oikein peloitti. Hän oli aivan vierailla paikoilla. Salaman valossa näkyi sinisenruskeita vuoria ja isoja kiviä, jotka tulivat häntä vastaan pimeässä. Mereltä tuli taivaankorkuisia, valkeita sadekuuroja; ne saavuttivat hänet, suhisivat hänen ympärillään ja menivät edelleen. Ukkonen jylisi kolkosti tuntureilla, ja kerran hänen mieleensä juolahti, että oli jouluyö. Silloin hän kangistui niin, ettei voinut liikuttaa jalkojaan. Sitten hän taas unohti sen ja rupesi haparoimaan eteenpäin umpimähkään.

Väliin ilma tuntui valkenevan, ja kaikki paikat kääntyivät katsomaan häntä. Silloin hän toivoi takaisin pimeyttä ja sadetta. Tuon tuostakin hän tiesi, missä hän oli; mutta mitä se hyödytti, kun hän ei kuitenkaan tiennyt, minne pyrki? Kerran hän kompastui katajapensaaseen ja jäi makaamaan sen alle. Siihen hän nukahti.

Sitten hän näki, että häntä etsittiin: joitakin olentoja riensi hänen perässään, isoissa, raskaissa merisaappaissa; ne olivat itse Juvikin vaarit, vuorenpeikot. Ja hän lähti taivaltamaan uudestaan.

Pahin rajuilma oli nyt ohi, vain myrskyä jatkui, ja se oli lakaissut taivaan puhtaaksi, niin että vuono näytti melkein valoisalta. Myöskin maa hohti valkealta, sillä se oli kauttaaltaan rakeiden peitossa, jotka viimeinen kuuro oli tuonut tullessaan. Ja tuossahan oli Kjelvikan karjatupa! Odin hämmästyi aivan pahanpäiväisesti ja lähti juoksuun; hän juoksi, kaatuili ja nousi ehtimiseen. Nyt hän oli jälleen ihmisten ilmoilla, niin käsittämätöntä kuin se olikin, ja hänen ympärillään olivat kiltit, lämpöä huokuvat lampaat. Oli vielä jäljellä osa niistä oljista, jotka hän oli kantanut niille jouluksi. Ne makasivat jouluruokansa keskellä; siihen hänkin asettui makaamaan.

Aamulla hän heräsi viluun ja katseli ihmeissään ympärilleen. Sitten hän vavahti, hiipi ulos ja alkoi astella poispäin. Nyt jo näki kulkea Vennestadiin.

KODITON.

I.

Odin tuli Vennestadiin seitsemän tienoissa jouluaamuna. Hänen oli niin vilu, että hänen hampaansa kalisivat eikä hän toivonut muuta kuin päästä lämpimään.

Tuli räiskyi iloisesti keittiön liedellä; kekäleet pihisivät ja kuiskuttelivat toistensa kanssa, ja liekki hypähteli niiden välissä naureskellen; *häntä* ne eivät huomanneet, eikä keittiössä ollut ketään. Hän jäi seisomaan ovensuuhun. Keittiö paistoi häntä vastaan niin vihamielisesti kuin sieltä käsin olisi tahdottu sanoa, ettei hänen paikkansa suinkaan ollut täällä. Ja nythän on jouluaamu; muisti hän vielä. Pöydällä oli valkea liina ja hyllyjen reunoilla valkoiset paperipitsit; ja hellan reunustalla loistivat vastakiilloitetut kynttilänjalat. Samanlaista oli kotona Kjelvikassakin tänään; se muistui hänen mieleensä hänen siinä seisoessaan. Ja silloin hänestä tuntui aivan kuin ihmeelliseltä onnelta, että kaikki, mitä hän oli nähnyt ja näki, olikin vain unta; mutta totta oli se, että hän oli olemassa ja että hän oli Odin.

Nyt hän kuuli jonkun astelevan tuvassa. Taitaa olla parasta, että minä menen sisään heti, ajatteli hän. Kun en vain kohtaisi ketään ovessa! Samassa ovi aukeni, ja Elen tuli sisään lapsi käsivarrellaan ja tuoppi kädessä. Hän oli vähän unisen näköinen ja näytti kovasti kummastelevan Odinin tuloa. Hän ei saanut katsettaan pojasta; nyt hänkin

varmaan näki unta. Seisoessaan siinä Odin muutteli jalkojaan.

»Niin!» sanoi hän vain.

Elen muuttui yhä merkillisemmän näköiseksi; sitten hän huomasi, miten märkä ja runttaantunut poikanen oli ja kuuli tämän sanovan jotakin.

Silloin Odin rohkaisi itsensä, jopa nauroikin ja virkkoi nokkelasti:

»He ajoivat minut pois, mutta ei se merkitse mitään, ei se ollut niinkään vaarallista. Katsohan, minä en voinut — en voinut kertoa heille, en voinut — ja se harmaa pässi — —»

Hänen puheensa jäi kesken.

»Missä sinä olet ollut yötä?» kysyi äiti kahteen kertaan.

Samassa ovi hänen takanaan aukeni, ja Iver tuli sisään. Hän oli käynyt tallissa.

»Ähäh!» pääsi hänen suustaan, ja hän katsoi toisesta toiseen. Sitten hän meni penkin luo, laski lyhdyn kädestään, riisui saappaansa ja pisti jalkaansa tohvelit. Pahemmalta ei olisi voinut tuntua. Tämän jälkeen hän ei ollut huomaavinaankaan poikaa, vaan lähti suoraan tupaan.

»Mistähän sinä nyt saat toiset vaatteet?» — Elen katsoi neuvottomasti ympärilleen.

»Ei sillä ole väliä! Kyllä ne voivat kuivua ylläkin; Bendekkin antaa joskus vaatteiden kuivaa yllään; ei *se* haittaa mitään.»

Äiti pyysi häntä riisumaan jalastaan, mutta poika ei välittänyt sitä tehdä. Tuntui kuin ei mikään olisi liikuttanut häntä.

Nyt Iver palasi takaisin ja kysyi, oliko hänet ajettu pois Kjelvikasta. — Oli, vastasi Elen huoaten. Sitten Iver kääntyi Odinin puoleen ja virkkoi aivan kuin tahtoen ravistaa hänet hereille, takaisin todellisuuteen:

»Puhu nyt totta, senkin lurjus! Mitä sinä olet tehnyt? Kerro tarkkaan, kuuletko!»

»Minä kerron äidille.»

Iver hämmentyi tavattomasti, ja sen jälkeen hänen kasvonsa muuttuivat — ne muistuttivat jotakin kamalaa, mitä hän oli nähnyt — viimeöistä taivasta ja lumituiskua. Noin pahasti ei vielä kukaan ollut katsonut Odiniin. Tuommoisiako he ovat, ajatteli hän. Hän ei saanut katsettaan irroitetuksi Iveristä, pälyi vain väliin poispäin, mutta katsoi häntä taas uudestaan.

»Ensin sinä saat selkääsi ja sitten saat laputtaa takaisin pyytämään anteeksi!»

Hän yritti tarttua poikaan, mutta silloin Elen sanoi:

»Odota, se saa jäädä minun asiakseni.»

Iver hätkähti ja jäi seisomaan tuijottaen häneen. Elen katsoi häneen takaisin. Ja näytti siltä kuin hän olisi sanonut, että *hän* yksin oli pitänyt huolta pojasta, niinkuin totta olikin. Iver tuijotti Eleniin edelleen karsaasti ja tyhmän näköisenä, tämän viedessä pojan kerallaan kamariin; ja hän seisoi yhäti paikallaan, kun he palasivat takaisin, jolloin Elenillä oli pojan märät vaatteet kädessään.

Palvelustyttö oli palannut sisään navetasta ja siivilöi nyt maitoa; mutta Iver ei välitä hänestä, sanoo vain pahasti nauraen:

»Vai aiot sinä nyt ruveta olemaan Åselina tässä talossa? Minun on siinä tapauksessa oltava Kristen, vai mitä?»

Elen lähti tiehensä, mutta Iver seurasi häntä. Näytti siltä kuin äiti olisi salannut pientä hymyä, sillä hänen vanhempiaan Iver ei tätä ennen ollut koskaan maininnut. Mitäpä he häneen kuuluivatkaan? Odin istui puolialasti kamarin tuolilla, ja ovi oli auki. Renki, noin viidentoista vuotias poikanen, istui uuninnurkassa eikä ollut huomaavinaan mitään. Tyttö teki asiaa sisään.

»Totta vieköön, minä panen pojan pistämään juoksuksi, vaikka hän olisi kuinka likomärkä», sanoi Iver jälleen nauraen, ääni säristen kuivasti.

»Jospa minäkin pistän juoksuksi», virkkoi Elen, palvelijoiden lähdettyä ulos. Odin hypähti paikallaan. Kesti niin kauan, ennenkuin Iver vastasi.

»Niinpä niin, onhan tänne saapunut amerikkalaisia!»

Elen sulki oven kamariin. Odin ei tohtinut katsoa häneen. Hän oli varmaan tummanpunainen tai kuolemankalpea.

»Vai hän!» sanoi hän itsekseen. »Hänen luokseen en menisi missään tapauksessa.»

»Olithan sinä matkalla hänen luokseen tässä eräänä iltana viime vuonna!»

»Vai luuletko sinä, etten minä ymmärrä yhtään mitään?» kuulivat he Iverin nauravan ääneen tuvassa.

Elen pyysi nyt Odinia kertomaan, mitä oikein oli tapahtunut, ja tämä tekikin sen. Hän pyöräytti asiat niin, ettei hänen tarvinnut kertoa kenenkään muun olleen mukana koko hommassa. — »Ja pyssy oli noiduttu, ehdottomasti», sanoi hän uudistaen kertomuksensa. »Mutta minuun se ei pysty, minua he eivät saa käsiinsä; toisin on Bendekin laita; hän on jo vanha, luulen minä. Niin.»

Kuka oli ollut hänen mukanaan? Jörnstrandin pojatko? Odin katsoi häneen kauhistuneena.

»Tiedätkö sinä sen?» Sitten hän huokasi katsoen toisaanne ja virkkoi: »Juuri sitä minä en tahtonut ilmaista Bendekille.»

»Miksi et?»

»Minä en tahtonut. Se ei käynyt päinsä. Olisiko minun sitten *pitänyt* se sanoa?»

Äiti katsoi häneen ja sen jälkeen hänestä pois. »Ei, jos hän ei tahtonut — —.»

»Niin», huudahti Odin nauraen. — »Sitähän minäkin!»

Aamiainen sujui ääneti. Yksi ja toinen saattoi katsoa ylös, mutta kukaan ei ollut mitään huomaavinaan.

Ja päivän pitkään tuli yhä hiljaisempaa; se painoi kuin kivi. Ja kesken kaiken helähtivät kirkonkellot soimaan — ja silloin Odin tunsi aivan kuin polttavan piston; nythän oli joulujuhla; kellot kumahtelivat niin komeasti ja ihanasti. Jos hänellä olisi ollut kuivat vaatteet yllään, olisi hän arvelematta karannut jonnekin metsään, sillä pitäjä puhui liian kovalla äänellä.

Iver puki ylleen päällystakin ja pisti virsikirjan taskuunsa. Sitten hän kysyi aivan tavallisella äänellä, oliko poika tehnyt jotakin hyvin pahaa. Elen kertoi hänen ottaneen pyssyn ja ampuneen vahingossa lampaan. Hän ei ollut tahtonut ilmaista kenen kanssa hän oli ollut, lisäsi Elen. — Siksikö hänet oli ajettu pois? Keskellä yötä? — Vai niin.

»Ovatko ne ihmiset järjiltään? Se ei voi olla mahdollista. Parasta, että minä käyn kysymässä.»

Hän meni ensin kirkkoon. Mutta heti päivällisen jälkeen hän puhui taas samaa. Hänellä oli yhtä ja toista selvitettävää Bendekin kanssa.

»Älä mene sinne», pyysi nyt Odin, joka on noussut seisomaan valkeana kuin palttina. »Älä mene sinne, kuuletko! Se oli kokonaan minun syyni.»

»Vai sillä lailla. Johan minä sitä ajattelin.» Kukaan ei voinut huomata Iverin hymyilevän. Mutta se saattoi Odinin jäykistymään jalkojaan myöten. »Siinä tapauksessa sinun pitää mennä pyytämään häneltä *anteeksi*. Ettäs sen nyt tiedät!»

Elen kääntyi häneen päin ja sanoi samoin. Ja Odin tuumi, että koska äitikin on samaa mieltä, niin eihän tässä siis muukaan auta. Tottapa hän selviää siitä jollakin tavalla.

Ja niin hän valmistautui lähtemään. Mutta tätä ei tehnyt hän itse; se oli vallan joku toinen, joka ei liikuttanut häntä. Ja hänen mieleensä juolahti, miksi hänelle kerran oli sanottu koulussa: »Senkin torpanretku!» — Se juuri nyt tässä

oli menossa; sellainen, jota sai ajaa vaikka minne. Ja nyt hänen täytyi todellakin lähteä. Oli jo myöhä.

Keittiön porstuassa tuli äiti häntä vastaan täysissä päällysvaatteissa. Hän lähteekin mukaan, sanoi hän. — Niinkö, huudahti Odin; ja hän on niin ihmeissään, ettei saanut sanotuksi muuta. Mutta nyt hän oli taas Odin itse, joskaan ei suuren suuri.

»Kyllä minä olisin selvinnyt siitä yksinkin, äiti — luullakseni.»

Hän aukaisi oven. Pellot ja metsänraja näyttivät kolkoilta iltahämärässä, ja tunturit kohosivat kylminä ja ankarina. Odin tunsi kuin puistatusta, ja hän muisti, että hän oli kokenut samanlaista jo ennenkin, eikä siinä riittänyt mikään mahti.

Hän kääntyi äidin puoleen tämän jo aikoessa lähteä, tarttui hänen käteensä pitäen siitä kovasti kiinni ja virkkoi:

»Äiti, he ovat vaarallisia — kaikki!»

»Etkö sinä ole tiennyt sitä ennen — raukka?»

»En. Mutta ei niille mahda mitään!» sanoi Odin yhä riippuen hänessä kuin hengenhädässä.

Äiti jää seisomaan. Odin kuulee hänen huokaavan pari kertaa. Äitihän taitaa itkeäkin.

»Lähdetään nyt sitten, äiti! Kyllä se käy, saatpa nähdä! Aina siihen jokin keino keksitään. Minä lähden vaikka yksin.»

»Jäisitkö sinä mieluummin minun luokseni, Odin?»

»Voisinhan minä liekuttaa lasta!»

Äiti kuuli, miten avutonta oli hänen aikamies-puheensa. Hän mietti vielä hetkisen. Sitten hän tarttui pojan käteen ja vei hänet sisään.

Iver katsoi heihin kauan. Joko matka on tehty? hän kysyi. — Kyllä, vastasi äiti vain. — Odin asettui istumaan puulaatikolle oven suuhun. Hänestä tuntui, että hänen paik-

kansa oli siellä. Kunpa häntä vain ei olisi nukuttanut niin kauheasti. — Voihan hän auttaa minua lapsen katsomisessa, kuuli hän äidin sanovan. Silloin hän havahtui. Iver virkkoi: Niin kyllä, jotakin apuahan se poikaraiska varmaan voi tehdä leipänsä edestä. — Niin, kyllä minä voin, jupisi Odin itsekseen liikahtaen vähän paikallaan.

Lapsenlikkana olo ei juuri ollut hauskinta työtä. Se pienokainen oli semmoinen pieni, vaativainen ja työläästi hoidettava kakara, jolta ei koskaan saanut olla rauhassa, vaan joka aina kieri jaloissa eikä tehnyt mitään oikeinpäin ja haki käsiinsä kaikenlaisia sopimattomia tavaroita. Äidistä se rupesi välittämään yhä vähemmin, sillä nyt se tahtoi aamusta iltaan olla vain Odinin kanssa. Ja kaikista pahinta oli, että se lisäksi oli vain tyttö. — Sinä taidat pitää pikkusiskostasi? virkkoi äiti eräänä päivänä. Odin tunsi poskiaan kuumottavan, aivan kuin hän olisi saanut korvatillikan. — Kunpa se olisi poika, sanoi hän. Vaikka olihan se muuten aika kiltti rääpäle, kun oikein ajatteli. — Ja onhan siitä vähän hyötyäkin, äiti, eikö olekin? — Mistä? — Siitä, että minä olen täällä. — Tietysti.

Silloin hän jäi istumaan ja hymyili, kunnes huomasi sen itse ja korjasi ilmeensä. Mutta äidin ilmeestä hän ei saanut milloinkaan oikein selvää; se ei sanonut koskaan mitään. Iver ei ollut mahdottomampi kuin muutkaan. Hän oli joskus katsonutkin Odiniin. Ja kerran hän oli pyytänyt Odinia toimittamaan hänelle erään asian. Silloin Odin tunsi kasvavansa, ja hänen kyynärpäänsä työntyivät ulommas. Kyllä se tuli toimitetuksi. Mutta en minä sittenkään matele hänen edessään, tuumi hän itsekseen. Ja näin hän ajatteli usein, joskin hän ihmetteli miksi ja vaikka hänen oli paha olla joka kerralla, kun se uudistui. Hän oli mielikuvituksissaan monta kertaa olevinaan Kjelvikan metsässä, ja hän sai Bendekin noloksi vain katsomalla häneen; sitten hän huusi niin, että

metsä raikui: 'Ulos minun talostani, muuten sinun käy huonosti!' Hän oli silloin aina perästäpäin hikinen, ja Bendekin ääni kuului kuin kaukaisena kaikuna.

Eräänä iltana hän oli tuvassa kahdenkesken äitinsä kanssa; toiset olivat jo menneet levolle. Äiti istui parsimassa hänen sukanterässään olevaa reikää, ja Odin seisoi hänen vieressään katselemassa. Silloin Odin äkkiä virkkoi:

»Miten sinä viitsit antaa tuon joutavan miehen maata kanssasi kamarissa?»

Äiti lensi tulipunaiseksi, ja ennenkuin Odin arvasikaan, läimähti hänen poskelleen korvapuusti. Mutta sitten äiti jäi katsomaan häneen pitkäksi aikaa.

»Sinun sietäisi hävetä, Odin!» sanoi hän, ja se kuului melkein kuin rukoukselta.

Ja Odin häpesi. Hän meni ylisille ja paneutui maata. Siellä hänellä oli oma sänky. Renki ja piikatyttö nukkuivat myöskin siellä, kumpikin omalla seinustallaan; mutta väliin he nukkuivat samassa sängyssä; sen oli Odin pannut merkille. Se tapahtui varmaan siksi, että heillä oli niin paljon kuiskuttelemista keskenään.

Niin he makasivat yhdessä tänäkin iltana, ja tällä kertaa Odin kuunteli heidän puhettaan. Juuri kuin hän oli nukkumaisillaan, kuuli hän tytön sanovan: Elenkö? Vielä mitä! Hän saa antaa perään niin yhdessä kuin toisessakin asiassa. Toisin olisi, jos minä olisin hänen sijassaan; silloin hän ei uskaltaisi liian lähelle!

Kaikki pyöri Odinin silmissä; tuo kaikki oli niin mahdotonta. Ja viimeiseltä hän oli istuvinaan kaukana metsässä, aivan kuin sadussa: hänen väkensä oli hänen ympärillään, ja sitten siihen tuli Iverkin ja alkoi syytää suustaan kaikenmoista joutavaa; silloin hänen väkensä hyökkäsi Iverin kimppuun. Oikein kävi sääli häntä, kovasti sääli. Odin meni hänen luokseen ja käski heidän armahtaa sitä raukkaa ja talutti hänet

Vennestadiin sanoen: »Tuoss' on sinun ukkosi, äiti — pidä hyvänäsi! Ja hyvästi nyt vain!»

Sadussa. Niin, mutta sinne oli pitkä matka. Odin sanoi monta kertaa halveksivasti: Minä olen tullut isoksi. Tästä lähtien alkaa toinen komento. Ja sitten tulee parempi olo.

Eräänä päivänä saapui muuan Jörnstrandin pojista tuomaan vaatemyttyä Kjelvikasta. Siinä olivat Odinin vaatteet. Iver vihelteli vähän aikaa hiljaa itsekseen ja sanoi sitten Elenille: — Ihmeellistä väkeä, kun eivät edes *kysele* mitään. Taisipa sittenkin olla hyvä, että hän joutui sieltä pois. — Niin, sanoi Elen, mutta Odinin mielestä hän sanoi sen empien. — Niin, sanoi nyt Odinkin Iverin lähdettyä ulos, hyvä oli, että minä jouduin sieltä pois. — Sinäkin! naurahti äiti — älä ole niin miestä puolestasi! — Niin, mutta minä olen päättänyt, että minusta pitää tulla — —

»No, mitä sitten?»

»Saat nähdä kerran.»

Äiti purskahti suureen nauruun — pari kolme heleää, korkeaa ääntä, jotka pian muuttuivat matalaksi hörötykseksi. Hänen tapansa oli nauraa niin. — Oh, Luoja tietää, miten sinun käy, sanoi hän.

Eläketuvassa asui eräs tyttö, joka oli otettu hoitamaan Eilertiä, hän kun jo oli vanha ja alituiseen vuoteenomana. Hän oli Iverin sisko, mikäli Odin oli ymmärtänyt, ja hänen nimensä oli Kristine. Hän oli ainakin vuotta vanhempi Odinia ja hyvin suuri ikäisekseen. Hän oli ilkeäluontoinen — sen Odin oli huomannut heti. Ensiksikin hänellä oli punainen tukka. Hän oli myöskin kalpea ja paksu; eikä siksikään, mutta hän nyt vain oli yleensä ilkeä, ja hänen silmänsäkin ilmaisivat sen. Odin karttoi häntä, minkä osasi, kuten hän karttoi Iveriäkin. Odinista tuntui kuin Kristine olisi osannut katsoa hänen silmiensä läpi, ja silloin hänestä aina tuntui kuin joka puolelta olisi kuulunut huuto: »Senkin

torpanretku!» — Karen-Annaa hän tuskin uskalsi ajatellakaan enää; se oli kuin suuri häpeä; oli häpeä muistella koko Kjelvikaa.

Kerran Kristine pisti Odinin kouraan jotakin. Se oli suklaata! Odin tuli niin hämilleen ja iloiseksi, ettei hän uskaltanut edes katsoa häneen. Hän tahtoi kiittää oikein kädestä pitäen, mutta silloin tyttö päästi naurunrähäkän huutaen:

»Luulitko sinä, että se oli totta? Voi minun päiviäni!» Ja ennenkuin Odin ehti räpäyttää silmiään, oli hän siepannut suklaatin takaisin. Odin jäi tuijottamaan häneen kuin puulla päähän lyötynä. Kristine oli kaunis; niin valkopintainen, että ihan silmiä häikäisi; entä silmät ja tukka ja koko tyttö! Se oli niin uutta ja kummaa ja ihmeellistä.

Vielä toisen kerran tyttö narrasi häntä samalla tavalla. — Semmoisia ne ovat, tuumi Odin itsekseen, ja hänestä tuntui, että tuollaisia samankaltaisia oli paljon. — Odin, sanoi äiti mennessään hänen sivuitseen — taitaa olla parasta, että sinä pysyttelet syrjässä. — Tuntui aivan kuin äiti olisi tiennyt kaikki tyyni.

II.

Otte Setranista oli tullut tunnettu mies. Kaikki paikkakuntalaiset, jotka olivat olleet hautajaisissa, puhuivat nyt hänestä. Tosin he eivät päässeet oikein perille siitä, mitä hän oli sanonut — se ei ollut niinkään helppoa — mutta he luulivat ymmärtävänsä häntä. Se oli lempeätä oppia, ja se kelpasi tällä seudulla, sanoipa lukkari sen johdosta mitä tahansa. Siinä nyt nähtiin, miten kävi, kun otettiin liikaa lastia. Kuten esimerkiksi Håbergissa. Siellä koetettiin haalia taloon kaikkea, ja kohta ei ollut jäljellä mitään. Ja Segelsundissa rehkivät Arthur ja Villihanhi voimiensa takaa koettaen opettaa

kaikille uutta. Kunhan he eivät vain lentäisi tiehensä syksyn lehtien mukana. Entä siihen aikaan, jolloin täällä oli ollut hyvän ansion ajat: se oli pannut pyörälle kaikkien päät, ja nyt täällä ei ollut jäljellä muuta kuin köyhyyttä. Ja politiikan alalla sama juttu; kaikki moittivat hallitusta ja kuningasta, ja Jumalakin sai kuulla kunniansa samassa menossa. Ja siinä sitä nyt oltiin — kohta oli edessä sota ja meteli; valta oli joutunut hulttioiden ja suupalttien hoteisiin, kunnes uudet isännät riistäisivät sen itselleen. Suo siellä, vetelä täällä!

— Ei, sanoi joku, Amerikan mies tiesi enemmän. Siellä on ehditty pitkälle. Ja mitä ihminen tekee älyllään, ellei hän käytä sitä oppiakseen toisilta kansoilta sitä, mitä niiltä on opittavaa: uutta ja hyvää. Sillä niin oli, kuten Otte sanoi: »Älkää vastustako pahaa!» Ja se on samaa kuin: jos joku tekee sinulle palveluksen, niin sinun on tehtävä hänelle vastapalvelus. Ja se on raamatun oppia.

Mutta oli niitäkin, jotka eivät välittäneet mistään. Yksi sorti toistansa, niin täällä kuin muualla; samanlaista oli ollut aina ja samaa latua kaikki kulki eteenkinpäin.

Itse Otte ei puhunut enempää. Hän oli alkanut taas nikkaroida. Se olikin hyvä, sillä silloin ei tarvinnut halkaista päätään maailman parannuspuuhilla. Ja hän sanoi usein toisten ahdistaessa häntä kyselyillään: En tiedä, olenko minä oikeassa ainakaan vielä. Älkäähän hätäilkö! Vielä teille tulee kerran mies, joka näkee, mikä on oikein, ja osaa sanoa sen niin, että se tapahtuu.

Mutta sittenkin ihmiset kutsuivat häntä luokseen. Hän oli pian käynyt vieraisilla joka talossa. Viimein hän kieltäytyi päättävästi. Lina, hänen sisarensa, nuhteli häntä ja sanoi, että se oli rumasti tehty, mutta Otte vastasi hymyillen: — Minä olen huomannut erään seikan: kaikkialla, minne minua pyydetään, on ainakin yksi naimaikäinen tytär; minne minua ei pyydetä, siellä ei myöskään ole tyttäriä. — Kyllä

sinä olet se vanha erakko, huudahti sisar. — Niin olen; ja juuri siksi minä ajattelinkin — —.

Ainoastaan Håbergissa hän kävi useammin. Siellä oli tuo kaappi. Åsel oli alkanut nuortua: hänen oli alkanut tehdä mieli uutta entisen sijalle, saada vähän vaihtelua tupaan, kuten hän sanoi. Olisi mukavaa kuulla höyläystä ja kirveen kalketta, sanoi hän naurussa suin; Otte sai ruveta taloksi. — Ei siitä taida tulla mitään, arveli tämä. Hän oli jo aloittanut kaapin teon kotona; puuttui enää vain korkeusmitta. Siksi hänen täytyi käydä talossa useamman kerran, ja joka kerralla hän jäi aina pitemmäksi aikaa juttelemaan Åselin kanssa.

Tämän tuumat pyörivät varsinkin erään ajatuksen ympärillä — sen, että oliko heidän hyvä pitää jakamatonta taloa edelleen. Sekä hän että Kersten olivat käyttäneet parhaat voimansa jo aikaa sitten; heidän hommistaan ei enää syntynyt mitään sanottavampaa; eikä ollut ketään, joka olisi ottanut talon hoiviinsa heidän jälkeensä. Nyt oli Segelsundkin jo jaettu, samoin pari muutakin taloa, ja joka puolella oli maata haluavia — ihmisiä, joille kalastus oli käynyt aivan liian raskaaksi elinkeinoksi.

Mutta saattaisiko hän noin vain antaa talonsa? kysyi Otte kerran. Åsel istui silmää räpyttäen ja katsoi suoraan eteensä. — Luulisin, että se sittenkin olisi vaikeata, lisäsi Otte ihmetellen. Silloin Åsel hymyili hänelle kuin lapselle. Niinkö? Eihän siitä ollut puhetta, vaan miten olisi parhaiten? — Parhaiten? Sitä oli vaikea sanoa. — Siinäpä se. Kyllähän sen saattaisi tehdä, mutta ei ole yhtä helppoa tietää, onko se oikein. Niin hullulta kuin se saattaakin kuulua.

Hänen otsallaan kulki väreitä, ja kasvoille levisi vaalea puna.

Samassa Andrea tuli sisään ja istuutui tekemään käsitöitään. Silloin Otte ei puhunut enempää. Mutta Åsel jatkoi

tuumiaan. — Niin, talosta eroaminen tuntuisi ehkä vaikealta. Ja hyvin ikävää olisi myöskin nähdä toisten hoitavan sitä huonosti. Siitä ei ole epäilystäkään. Andrea katsoi ylös; hän kohtasi Otten katseen. Molemmat liikahtivat hiukan ja katsoivat eri suunnalle.

Tämän jälkeen Åsel muutteli käsiään yhtämittaa. Hänellä oli päässään musta myssynsä. Hän oli paikkakunnalla ainoa, jolla oli sellainen, mikäli Otte tiesi. Ei yksikään piirre hänen kasvoissaan ilmaissut, mitä hän oli saanut kokea. — Kukahan meidät oikeastaan saa liikkeelle? sanoi hän. Panee kait meidät *koettamaan?* Vaikka täällä on niin hiljaista, kuten isäukko sanoi. Olen lukenut lehdistä, että tässä maassa on ollut kovin levotonta viime vuosina. Sellainen tieto on saapunut tänne vain kuulopuheena. Täällä ei kuitenkaan ole ollut levotonta. Ja minä olen ollut siitä iloinen. Tuntuu niin hyvältä istua rauhassa ja katsella sivusta toisten menoa edes ja takaisin. Oletko sinä huomannut, että se, mikä on parasta aikaa käsillä, sitä ei *ole olemassa?* Se luisuu käsistä kuin hieta ja muuttuu takaisin siksi, mitä se on ollut; ei ole olemassa muuta kuin se, mikä on ollut, ja se, mikä on tulossa.

Andrea katsoi taas ylös ja vilkaisi nopeasti Ottesta Åseliin. — Keitäpä pieni kahvitilkka, Andrea! virkkoi Åsel rauhallisesti. — Vielä täälläkin ehtii tapahtua monenmoista, arvelet varmaan. Niin sanovat kaikki. Mutta minäpä tuskin sitä uskon. Voiko syntyä mitään uutta paitsi sitä, mikä on kerran *ollut?* Se minun olisi pitänyt tietää. *Jos* näet joskus syntyisi jotakin.

Syntyisi? Otte oli istunut katsellen häntä. Äkkiä hän huomasi, miten nuorekkaat nuo kasvot olivat. Niissä paloi rohkeus, jonka tieltä hän väistyi. Se huoli, joka puhui noista kasvoista, se oli rohkeutta, elämänrohkeutta, joka odotti sitä, mitä oli tulossa. Hän itse istui tässä kuin vanha, uskonsa

menettänyt mies. Åsel oli ottanut häneltä sen pienen rohkeuden, minkä hän omisti ja liittänyt sen omaansa.

Ja nyt Otte istui ajatellen Eleniä. Hänestä hän ei puhunut enää koskaan.

Otte lähti heti kahvit juotuaan. Hänen oli jouduttava kotiin, sanoi hän vain.

Hän oli joutunut huomaamattaan Vennestadin tielle, ja sille tielle hän ei tahtonut. Ja kaiken aikaa hän ikäänkuin kuuli Åselin puhuvan; se oli kuin syvää, kalvavaa levottomuutta kaikessa, tuulenpuuskissa ja tyvenessä.

Hänen kääntyessään aitan nurkalta ilmestyy Elen aitan portaille jotakin myttyä kantaen. Hän katsahtaa Otteen ja sitten talliin päin, missä Iver on riisumassa hevosta. Odin seisoo vieressä katsellen hänen puuhaamistaan.

»Odiniako sinä etsit»? kysyy Elen.

»Onko hän sitten täällä?»

»On. Ja — — jos tahdot hänet, niin voit saada hänet.»

Otte katsoo häneen hetken aikaa. Ja toinenkin on seisahtunut paikalleen.

»Tarkoitatko sinä totta, Elen?»

»Kyllä. Sitten me pääsisimme näkemästä sinua nurkissamme», sanoi hän niin äänekkäästi, että se kuului yli koko pihan.

Hänen kasvonsa olivat kovenneet. Hän kiiruhti Otten ohi taloa kohti.

Otte lähti. Mutta tallin nurkalla hän tapaa Iverin ja pojan ja pysähtyy tervehtimään. Iver ei vastaa mitään, harjaa vain heiniä takistaan ja pyyhkii saappaitaan lumeen. Otte katselee poikaa. — Mitä sinulle kuuluu, Odin? kysyy hän. Silloin Iver katsoo ylös, kasvoiltaan viluisen näköisenä.

»Mitä sinä oikein juoksentelet täällä? Poikaako sinä kadehdit?»

»En, minä vain — minä tahdoin vain *nähdä hänet!*»

»No sitten sinä kai aiot houkutella mukaasi minun vaimoni — kyllä minä tunnen sinun metkusi!»

»Kuulehan nyt, Iver — —»

»Niin, kyllähän sinä saarnaat kaunista *oppia*, mutta ellet sinä nyt korjaa luitasi täältä tuossa paikassa, niin minä *lyön*.» Otte valahti kalpeaksi, mutta sitten hän äkkiä punastui ja muuttui vähitellen aivan tummanpunaiseksi. Ja näin hän seisoi ainakin minuutin verran. Odin oli vuoroin valkea, vuoroin punainen. Hän uskalsi tuskin katsoa ylös.

»No niin, Iver, kyllä minä lähden. Voit olla ihan huoletta. Entä sinä, Odin, etkö sinä nytkään halua lähteä minun kanssani?»

»En.»

»Älä seiso siinä kiusaamassa poikaa, senkin akka!» Iver oli jo valmis käymään hänen kimppuunsa.

»Hyvästi sitten.»

Otte lähti. Hän lähti tasaisin askelin, mutta hän näytti hieman nolostuneelta.

Odin istui suurimman osan iltaa puulaatikon päällä, kädet syvällä housuntaskuissa, ristissä vatsan päällä; sillä hänellä oli aina taskut rikki. Kerran hän hymyili ja sanoi itsekseen: — Kääntyi ja lähti, toisen nenän edestä. — Mutta heti sen perästä hän huokaisi: — Mutta raukka hän on joka tapauksessa, kun ei antanut takaisin.

Renkipoika oli kalalla, ja tyttö oli iltasen jälkeen livahtanut johonkin lähitaloon, joten Odinin täytyi sinä iltana mennä levolle yksinään. Hän viivytteli vähän, ennenkuin lähti. Silloin äiti sanoi: — Tahdotko, että lähden saattamaan sinua ylisille? Tulta hänelle ei uskallettu antaa mukaan. — Minuako saattamaan? — Niin, tahdotko, että tulen? — Een. Taikka — — hyvin vähän.

Äiti lähti mukaan. Peitellessään häntä hän virkkoi:

»Tahdotko sinä olla minun luonani, Odin?»

»Tahdon. Voit olla varma siitä, että minä jään sinun luoksesi.»

»Ehdottomasti», nauroi äiti nyt hänelle, sillä poika oli puhunut aivan Bendekin äänellä peitteen alta.

— — — Otte oli vähän hölmistyneen näköinen palatessaan kotiin illalla. — Sinä taidat hautoa naima-aikeita? sanoa tokaisi Lina katsahdettuaan veljeensä. — Minäkö? Oletko sinä hullu? Toinen pysähtyi hänen eteensä ja jäi seisomaan siihen kuin mykkänä. Mutta vielä enemmän hän sisaren mielestä muistutti ihmistä, joka on sattunut katsahtamaan omaan itseensä.

III.

Samalla viikolla tuli Gurianna Vennestadiin.

Hän oli niin poissa suunniltaan, että tuskin sai ääntä suustaan. Hän istuutui, ennenkuin kukaan edes ehti pyytää häntä istumaan, ja siihen hän jäi. Ja hänen silmänsä vilkuivat puoleen ja toiseen. Talon väki liikkui edestakaisin ovessa antamatta hänen huomata, että he ihmettelivät hänen tuloaan. Mutta Odin kuiskasi äidilleen ollen pakahtumaisillaan naurusta: — Hän on ajanut partansa, äiti! Sitten hän jäi seisomaan ovensuuhun seinää vasten ja katsoi häneen tutkivin silmin. — Etkö sinä voi kysyä häneltä, mitä hän tahtoo? kuiskasi Odin äidin tullessa hänen lähelleen.

»Kiitoksia kysymästä, Bendek on kääntynyt kipeäksi», sanoa töksähytti Gurianna umpimähkään ja kertoi sitten hätäisesti ja sikinsokin, kuinka Bendek makaa sängyssä ja hänen rintaansa ja vatsaansa kivistää, eikä hän saa unta, eivätkä he ole saaneet selvää, mikä häntä vaivaa; siinä hän vain makasi ja makaamaan jäi; ja nyt hän ei puhu mistään muusta kuin yhdestä ainoasta asiasta, tuosta pojasta, Odinista nimittäin.

Ja Gurianna alkoi yhtäkkiä itkeä heidän silmiensä edessä, puri huultaan ja ravisti päätään, mutta ei mahtanut mitään itkulleen, vaan heittäytyi viimein kokonaan sen valtaan, katsoen heitä suoraan kasvoihin neuvottomat koiransilmänsä täynnä kyyneleitä, jotka valuivat valtoiminaan pitkin poskia hänen puhuessaan: Kyllä me tiedämme, Elen, että teimme väärin häntä kohtaan, enemmän kuin osaamme sanoakaan, ja me luulimme hänen suuttuneen meihin perinpohjin, ja koko illan olimme ulkona häntä hakemassa ja huutelemassa, ja varhain aamulla uudestaan; ja silloin jouduimme melkein tänne asti, mutta emme uskaltaneet tulla sisään. Ja nyt voitte rangaista minua vaikka kuinka paljon, mutta Bendek parka makaa sängyssä — — enkä minä olisi tahtonut tulla tänne mistään hinnasta.

Elen seisoi katsoen muuanne. Hänen kasvonsa näyttivät kapeilta ja tuimilta sisään paistavan auringon valossa.

He eivät nyt olleet aikoneet pyytää muuta, sanoi Gurianna nyt vähän ajan kuluttua, kuin että hän kävisi joskus heitä katsomassa ja puhumassa Bendekin kanssa, että tämä saisi kuulla, etteivät he olleet epäsovussa enää, ja että tämä saisi edes nähdä pojan. Ja jos hän suostuisi jäämään heidän luokseen pitemmäksikin aikaa, niin olivat he päättäneet keskenään, että se vähä, mikä kerran jää heidän jälkeensä, on oleva hänen: talo ja navetta ja ne muutamat killingit, jotka ovat pankissa. Bendekillä on kylläkin sukulaisia, mutta niistä hän ei tahdo tietää mitään.

Elen seisoi vaiti vielä vähän aikaa. Sitten hän katsoi Guriannaan.

»Voitte olla varmat siitä, että hän käy teitä katsomassa. Huomispäivänä. Enempää minä en voi teille luvata.»

»Kyllä te olittekin järjettömät!» sanoi Iver. »Mutta kyllä minä lähetän pojan sinne huomispäivänä.»

»Jumala siunatkoon teitä! Tämäkin on jo aivan liikaa —»

Gurianna oli lähdössä, hän ei malttanut edes odottaa kahvia, hänen oli jouduttava kotiin.

Mutta heti hänen mentyään Odin kiipeää luhtiin, ja takaisin tullessaan hänellä on vaatteensa mytyssä kainalossaan. Toiset katsovat häneen suurin silmin ja aikovat pysähdyttää hänet keskellä lattiaa.

»Odotahan nyt», sanoi Iver, »mihin sinä aiot?»

Poika katsoi häneen veitikka silmäkulmassa.

»Joko sinä taas lähdet meidän luotamme?» kysyy äiti.

»Jo, niin se nyt kävi.»

»Mutta miksi sinä lähdet? Kun et kerran tahtonut lähteä — lähteä edes — —»

»En minä tiedä. Mutta sinne minä menen.»

»Eikö sinussa sitten ole vähänkään vakavuutta, poika?» sanoi Iver. »Annatko sinä hänen mennä, Elen?»

»Annan, koska hän kerran niin haluaa?»

Odin saavutti Guriannan Langbrekkalla, missä tämä istui kivellä hengähtämässä. Keli oli huono, ja hän käveli harvoin pitkiä matkoja. Itätuuli puhalsi täysin voimin, sen kun oli pyyhittävä pois lumet laaksoista ja metsistä ja kuivattava pellot ja niityt kesäksi; Odinista tuntui aivan kuin se olisi hikoillut tätä tehdessään. Ja rastas lauloi jo ylhäällä mäellä.

Odin huomasi, ettei Gurianna ollut uskoa silmiään, ja silloin hän nauroi. Eukko paran suu oli kuin kohmeessa ja hän näytti olevan pillahtamaisillaan itkuun uudestaan. Ja Odinia nauratti, sillä tässähän hän seisoi hänen edessään, ja tässä oli vaatemytty!

Guriannakin kysyi, miksi hän oli lähtenyt. — Kotiinhan sinun olisi pitänyt jäädä, sanoi hän. Mutta silloin Odin oikaisi itsensä ja katsoi eteensä. Niin, mutta lähdinpä vain. Ja itsekseen hän päätteli, ettei hän olisi muuten ollut oikea Odin. Niin se oli. — Ihmeellistä, sanoi poika heidän kulkies-

saan. — Mikä sitten? — Ei mikään. Mutta näin on tapahtunut jo ennenkin, kun minä olen ollut pulassa. Ihmiset ovat kysyneet, ja minun on ollut vastattava kyllä taikka ei, ja sillä hetkellä minä tiedän sen, mutta en kuitenkaan tee niin. Sillä kotona Vennestadissa *tarvitaan* minua, sanoi hän katsoen Guriannaan. — Niin kai, tuumii tämä. — Ja kuitenkin minä lähdin!

»Kunhan tämä nyt vain olisi ollut oikein tehty, poika raukka!»

»Ehdottomasti! — Mutta minun isäni, Otte, hän on kehno mies, hän on sydämetön ja sitäpaitsi pelkuri.»

»Mitä ihmettä — kuinka niin?»

»Jos hän olisi menetellyt oikein jo aikoja sitten — niin me olisimme olleet Amerikassa koko joukko! Hänen olisi pitänyt ottaa mukaan — —»

Odin keskeytti lauseensa äkkiä, ja sen jälkeen he eivät puhuneet enää mitään koko matkalla.

Bendekin oli vaikea puhua. Hänen ihonsa oli muuttunut niin oudon väriseksi, että hän aluksi oikein peloitti Odinia; ja hänen silmänsä olivat niin kipeät. Mutta ne seurasivat Odinia kaiken päivää. — Etkö sinä enää viihdy täällä? kysyi hän eräänä päivänä. Odin jäi tuijottamaan häneen. — Kyllä, kunhan te vain pian paranisitte. Nyt Bendek hörähteli hiljaa: Sinäpä sen sanoit. Mutta se tuntuu mahdottomalta, ainakin vielä. Sinä saat nyt tästä lähtien olla talon isäntä, niin sinusta tulee mies. Odin jäi tuumimaan aikamiehen rypyt otsassa; sitten hän kohautti olkapäitään ja katsoi viistoon ylimpiin ikkunaruutuihin.

»Mutta älkää sentään luulko, että minä jään tänne elämäniäkseni.»

»Soo!»

»Niin. Sillä minun pitää ponnistella eteenpäin ihmisten ilmoilla — minä en tahdo aina olla t ä ä l l ä.»

»Katsopa vain, hitto vieköön!» — Mutta sitten Bendek muuttui vakavaksi. Niin, eihän Odinin pitänytkään jäädä tänne — se ei suinkaan ollut tarkoitus. Tämä oli vain kuin pieni koulu, missä hän saattoi kartuttaa voimiaan.

Mutta siinä Bendek oli oikeassa, ettei hän ensi alussa ottanut oikein viihtyäkseen. Ei ollut niinkään helppo nähdä Kjelvikaa sellaisena kuin se todella oli. Täällä paistoi kirkas päivä, kuten kylässäkin. Odin odotti; ja vähitellen hänelle selvisi, että juuri täällä hänen oli hyvä olla.

Oltuaan ulkona puita pilkkomassa tai turpeita lohkomassa hän istuutui usein ukon sängyn laidalle. Bendek saattoi olla ihmeen sukkela, milloin kivut eivät häntä vaivanneet, ja silloin hän mielellään jutteli jonkun kanssa. Ja joka kerran hän oli huomaavinaan Odinin kasvaneen. Hän näki aivan selvästi, minkä verran, ja eräänäkin iltana hän sanoi:

»Kuulehan, sinä alat käydä leveämmäksi kyynärpäiden kohdalta. Ja se onkin tarpeen, Odin. Maailmassa on kylliksi kapeita miehiä, totisesti. Sinussa on oikeata — —»

»Mitä sitten?»

»— — oikeata vanhaa perua — juvikilaista», sanoi Bendek hymyillen.

Odin nolostui. Kuinka Bendek saattoi tietää hänen ajatelleen juuri heitä näinä päivinä? Mutta nyt hän ei välittänyt heistä enää. Sillä he eivät olleet koskaan nähneet lehmää meressä, eivätkä olleet uskaltaneet toimittaa mitään erikoista ihmisten ilmoilla. He olivat kuin pakanoita tai elukoita. Mutta hän oli kasvanut, sen hän tunsi.

Työntekoaan hän ihmetteli enimmän, sillä se sujui niin helposti. Puut hän pilkkoi tuossa tuokiossa, ja turpeen- ja vedenkanto kävi kuin leikki. Hänestä täytyi täällä todellakin olla hyötyä. Vaikeampaa oli karjan vieminen metsään tuulen yltyessä merellä. Hän kuuli lintujen äänestä, ettei täällä

enää ollut turvallista; ne kirkuivat ja kutsuivat niin, että hän oli unohtaa kaikki muut hommat. Aamulla varhain hän kävi rannassa matoja kaivamassa, ja kun karja oli tuotu kotiin, hän lähti kalaan. Pahinta oli tulla yksin kotiin iltamyöhällä. Silloin oli niin pimeätä ja äänetöntä rantakodan luona. Täällä oli varmaan ennen vanhaan tapahtunut jotakin, mikä vieläkin painoi ja odotti ja oli selvittämättä. — Eikä venettä tahtonut jaksaa vetää maihin yksin. Guriannasta ei ollut apua missään suhteessa; hän vain itki ja valitti alinomaa. Ja Odin nauroi itsekseen matkien häntä: »Minä olen niin rasittunut ja loppuun kulunut, en kelpaa enää mihinkään. Näetkös, kun ihminen ei saa nukkua yöllä, niin ei hänestä ole mihinkään päivällä.» — Vaikka nukkuihan hän jotakuinkin, luuli Odin huomanneensa. — Ja niin hän kiinnitti mieluummin veneen laituriin ja veti sen maihin nousuveden keralla aamulla. Bendek kyseli venettä tavantakaa, aivan kuin Vennestadin ukkovaari hevostaan.

Mitä hän huolehti veneestään enää, hän, jonka piti kuolla? Sillä sinnepäin hän joka tapauksessa oli menossa. Odin hymyili nähdessään Bendekin ottavan rohtoja tai voitelevan itseään, sanoen sen vaikuttavan hyvää. Ukko luuli todellakin tulevansa terveemmäksi, ja niin näytti Guriannakin luulevan. Mutta Odin, hän näki Bendekin huononevan huononemistaan. Kuinka hän ei huomannut sitä itse? Varmaankin häntä nyt vähän peloitti, kun semmoinen tapaus oli edessä. Odin jäi miettimään pari kertaa sitä asiaa, ja hän saattoi olla niin utelias, että toivoi sen tapahtuvan *pian*.

Mutta Bendekin ollessa heikoimmillaan, kun tämä käänteli ja vääntelі vaikeroiden, silloin Odin kavahti kalpeaksi. Silloin hän muisti Jumalan, joka tietää kaiken ja voi auttaa, jos tahtoo. — Herra, sinä, joka tunnet Bendekin, auta nyt häntä! saattoi hän silloin huudahtaa itsekseen — sinä, joka tiedät, mikä hän *on*. Kävihän hän tosin toisten silliverkoilla,

lisäsi hän nöyrästi, mutta toiset varastivat häneltä ensiksi, siitä voit olla aivan varma!

Mutta *minkätähden* Bendek oli joutunut sängynomaksi? Odin muisti vedessä seisovan lehmän ja hyljepyssyn ja noituuden, mutta karkoitti ne heti mielestään. Ei se merkinnyt mitään. Ennen maailmassa saattoi tapahtua sellaista, ja hänestä tuntui, ikäänkuin hän olisi ollut sellaisessa mukana itsekin, mutta voittanut sen; ja nyt hän ei välittänyt semmoisesta enää vähääkään. Mutta oli kuitenkin niin paljon sellaista, jota hän ei voinut ymmärtää.

Hetken kuluttua hän oli toisissa ajatuksissa. — Kuka tekisi heinän Kjelvikassa? Siitä ei koskaan puhuttu mitään. Olivatko he niin varmat siitä, että hän jaksaisi tehdä sen yksin? Yksitoistavuotias poika! Silloin hän varmaan tulisi kuuluisaksi koko pitäjässä. Kuuluisaksi jo näin nuorena!

IV.

Mutta silloin saapui Lauris. Hän istui sisällä juoden kahvia eräänä päivänä Odinin palatessa karjamaalta. Paljonkaan suurempi Odinia hän ei ollut, mutta sen sijaan neljä vuotta vanhempi, näyttäen jo aikamieheltä. Hänellä oli yllään valkoiset palttinahousut ja sininen pusero, ja hän oli oikean meripojan näköinen. Hänellä oli ruskeat silmät, vai lienevätkö olleet keltaiset, ja ne seurasivat Odinia lakkaamatta valppaasti ja tunkeilevasti, tutkien ja arvioiden ja aivan kuin tahtoen tehdä hänet pieneksi oman itsensä rinnalla. Odin jäykkeni yhä enemmän; hän huomasi sen itsekin.

Gurianna kertoi nyt, että tämä poika oli tullut auttamaan Odinia heinänteossa; hän oli Bendekin sukulaisia ja tottunut heinämies, joten Odinilla nyt olisi helpompaa. Bendek makasi vuoteessaan sanomatta sanaakaan. Viimein hän nosti katseensa. Hänen silmänsä olivat haaleat kuin kuolleen

kalan, mutta Odin ymmärsi, mitä ne sanoivat: ettei hän, Odin, nyt vain pahastuisi tästä.

»Lähdetkö sinä pois, sitten kuin heinä on tehty?» kysyi Odin katsoen syrjäkarein vieraaseen.

Lauris kumartui kahvikupin yli ja joi, mutta hän ei hellittänyt katsettaan Odinista; se tuli vain yhä lähemmäksi häntä.

»Minun on kai jäätävä tänne niin pitkäksi aikaa kuin sinä tarvitset minua. Paljonko sinä maksat päiväpalkkaa?»

Odin tointui pian hämmästyksestään ja sanoi nauraen:

»Se riippuu siitä, mihin sinä kelpaat.»

Jos tuo vieras nyt kiivastuisi tai suuttuisi, kävisi Odinin vieläkin vaikeammaksi pitää puoliaan häntä vastaan.

Hänen täytyi saada selvä tuosta miehestä. Jonkin verran hän kuuli Jörnstrandin pojilta, ja Lauris itse kertoi vähän lisää, sattuessaan sille päälle. Hän oli kotoisin eräästä Svestadsmoen-nimisestä talosta; hänen isänsä oli jumalaapelkääväinen mies ja kuului herännäisiin. Odin ei ollut koskaan kuullut, mitä väkeä ne sellaiset olivat, eikä toinen tahtonut kertoa heistä tarkemmin. Mutta ankara isä hän oli — kuritti lapsiaan niin, että siitä puhuttiin kaikkialla. — Meidän täytyi käydä itse metsässä hakemassa vitsat, kertoi hän. — Entäs, jos vitsa ei sattunut olemaan tarpeeksi suuri? kysäisi Odin ihmetellen. — Silloin saimme lähteä metsään uudestaan ja saimme uuden selkäsaunan. Toisille sisaruksilleni sellainen kuritus teki hyvää, ja heistä onkin tulossa kunnon ihmisiä. — Entä minustako? Kyllähän se teki hyvää minullekin. Minä hain esiin kuluneen korttipakkani ja poltin sen isäni silmien edessä. Sitten varastin pahvilevyn ja tein siitä itselleni uuden pelin. Ja senjälkeen pelasimme sitä turvallisemmin. Rahastako? Tietenkin! Minun täytyi käydä isän kukkarolla ottamassa ensimmäiset kruunut; panin ne sinne takaisin voitettuani. Myöskin minä verotin

lähetyskassaa, kun niikseen sattui. Sinunkin olisi pitänyt saada selkääsi enemmän, niin olisit oppinut käyttämään paremmin ajatuksiasi. Isän tupakat minä löysin, vaikka hän olisi kätkenyt ne minne tahansa, ja sekös oli hauskaa. Tiedätkö sinä, missä Bendekin tupakat ovat?

Odin punastui ja katsoi hämillään ympärilleen.

»Bendek ei siedä tupakkaa enää», sanoi Lauris, käyden kovin vakavaksi. »Hän saattaa kuolla heti paikalla, jos hän vain erehtyy ottamaan mällin.»

»Et sinä sittenkään saa viekoitelluksi minua siihen», pääsi Odinin suusta.

Lauris näytti nolostuneelta, mutta sitten hän loi Odiniin mielittelevän katseen.

»Niin, Bendek on hyvä mies», hän virkkoi.

»Eikö olekin?» — Odinin kasvot alkoivat loistaa. Ja hetken kuluttua hän lisäsi: »Niin, varkaaksi minä en rupea, sen sanon.»

Häntä kadutti heti kun oli lausunut nämä sanat. Siinähän hän seisoi sittenkin puolittain varkaana. Ja hänen mielessään välähti äkkiä kuin salama yössä, että tämän miehen kanssa hän vielä kerran joutuu koetukselle, ehkäpä jää alakynteenkin, sillä juuri tuon näköinen on vihamies.

Lauris seisoi hänen vieressään hymyillen. — Kun heittäytyy tuhmaksi, niin pääsee pian perille siitä, minkälaisia ovat ne ihmiset, joiden kanssa on tekemisissä.

Aluksi hän oli hyvin ystävällinen. Odin ei pitänyt siitä — eikä voinut sitä käsittää. Päivänselvää alkoi myös olla, että Odin koetti härnätä häntä näyttämään oikean naamansa. Mutta niinpä ei tapahtunut, eikä siis auttanut muu kuin koettaa voittaa hänet kaikessa: uida häntä kauemmaksi salmessa, työntää raskaampia turvekuormia ja ahtaa itseensä enemmän ruokaa aterioilla. Lauris vain huokaili: Kyllä sinä, Odin, sentään olet vankka poika! Odin kuunteli tätä ensin

silmät suurina ja ääneti, olipa vähällä mennä puristamaan hänen kättään. Mutta eräänä päivänä hän punastui äkkiä ja sanoi: — Tuota sinä et tarkoita! — En, etkä sinäkään, luullakseni? Ja Lauris vilkaisi häneen viekkaasti keltaisilla silmillään.

Silloin Odin huomasi, miten lapsellinen hän itse asiassa oli. Hänen täytyi se voittaa; se kuului lasten ja vanhanajan ihmisten tehtäviin.

Kerran he kantoivat rannasta hylkypuita, eikä Odin voinut olla kasaamatta selkäänsä yhä suurempaa kuormaa, joka kerralla aina suurempaa kuin Lauris. Kun Odin ei sitten enää jaksanut ottaa enempää, kasasi Lauris aika röykkiön ja lähti mukaan. Odin kulki hänen perässään kantaen yhtä suurta kuormaa, mutta hänen täytyi laskea siitä puolet tielle. Silloin Gurianna tuli ulos ja näki Laurisin taakan, jonka tämä oli laskenut maahan. — Varjelkoon, onpa siinä aika kuorma! päivitteli hän; se on varmaankin sinun, Odin? Lauris ei ollut siinä, ja Odin pyyhki hikeä otsaltaan ja vastasi: Kyllä se oli raskas. Mutta kun hän kääntyi, seisoi Lauris nurkalla; hän oli kuullut joka sanan. Odin sieppasi kepin ja on jo lyövinään tuota virnistävää naamaa. Lauris sanoi: — Et sinä varasta etkä sinä valehtele — mikähän sinustakin tulee?

Odin seisoi siinä kuin olisi saanut kylmää vettä niskaansa. Sitten hän katsoi Laurisiin hymyillen ja virkkoi:

»Vielä minä ehdin pestä sen pois.»

»Niinpä kai — niin kai!»

Odin oli tämän jälkeen kauan hiljainen.

Koko tämän kesän oli Karen-Anna ollut kuin unohdettu. Odinin ollessa eräänä iltana hakemassa vuohia lännenpuolelta he sattumalta kohtasivat toisensa. Kun tyttö tunsi Odinin, muuttuivat hänen kasvonsa hyvin totisiksi. Mutta hän oli sittenkin entinen merenneito, josta Odin oli uneksinut, ja

hän oli niin ihmeellisen kaunis, ja siinä hän nyt seisoi ja hän kuului Odinille. Mutta Odinin olisi tehnyt mieli livistää pois. Rantalaineet lipattivat valkeata hiekkaa vasten, ja heidän ympärillään oli metsä sammalmättäineen ja kanervikkoineen, joita punasi laskevan päivän rusohohde ja joiden välissä vihersivät ruohoiset alannekohdat toisenvärisinä omissa varjopaikoissaan. Ja Karen-Anna katsoi häneen kerta toisensa jälkeen, milloin silmät vallattomina viiruina, jotka aivan kuin hyväilivät, milloin ikäänkuin siniharmaan usvan läpi, ja silloin Odinista tuntui tuskalliselta. Nyt hän lähti, hän ei voinut seistä tässä kauemmin. Ja kuitenkin hän jäi seisomaan. Hän alkoi vavista, ja hänestä tuntui niinkuin ei olisi ollut lainkaan vaikeata heittäytyä hänen ylitseen ja tehdä hänelle jotakin tavatonta täällä keskellä erämaata; tyttö ei olisi edes voinut päästä pakoon. Eikä hän edes arvannut pelätä. Mutta *nyt* hänen oli aika lähteä, ja hyvä oli, että hän lähti. Hänen täytyi oikein pysähtyä tunnustelemaan, miten hänen sydämensä jyskytti.

— Niin, äiti, puheli Odin itsekseen. — Minä olen vaarallinen, minä olen juvikilainen, oikea Juvikin härkä, mutta minä en ole sitä enää toistamiseen; tahdon olla hänelle hyvä.

Yöllä hän oli Laurisin kanssa kalassa. Oli harvinaisen kaunis ilma — meri harmaankiiltävä, maa harmaankiiltävä, ja rannoilla humisi yhä salaperäisemmin; eikä muita ääniä kuulunutkaan. Silloin sanoi Odin heidän lepuuttaessaan airoja: — Eikö ole ihmeellistä, että ihmisille on aivan kuin määrätty, kenen kukin saa?

Mutta kun hän havaitsi, että Lauris oli ymmärtänyt hänet, hävetti häntä niin, että hän olisi voinut hypätä mereen. Sitten Lauris kääntyi katsomaan häneen. Mutta hänen virnistellessään ilkeimmin Odin vain katseli selälle ja hymyili. Hänellä oli siinä edessään mitätön mies, josta ei tarvinnut piitata yhtään mitään.

»Sinun osallesi ei suinkaan tule muuta kuin torpan tyttö», sanoi Lauris.

Nämä sanat kuultuaan Odin vähän hätkähti ja jäi sitten miettimään niitä vähäksi aikaa. Mutta sitten hän sanoi, että *se* riippui hänestä itsestään. — Uskokaamme niin, sanoi Lauris. Ja sitten he jälleen alkoivat soutaa.

Ennenkuin he olivat saaneet heinät sisään, lähti Lauris tiehensä. Rannoille oli ilmestynyt runsaasti silliä, ja hän liittyi erääseen nuottakuntaan. Odin tuli hänen lähdöstään niin iloiseksi, että häntä oikein hävetti. Mutta sittenkin hän aina väliin tunsi, etteivät heidän välinsä vielä olleet selvät, kaukana siitä. Ja niin asianlaita olikin; Lauris olisi siinä tapauksessa päässyt liian vähällä. Vastikäänhän hän oli ollut heillä, ja Odin oli matkinut häntä ja koettanut voittaa hänet, mutta siitä tuntui sittenkin olevan jo niin kauan.

Odin alkoi nyt istuskella Bendekin luona kamarissa puolet päivät ja väliin puolet yötkin. Kuolema oli varmaan jo hyvin lähellä Bendekiä. Hän kävi yhä ryppyisemmäksi ja keltaisemmaksi, ja joskus hän saattoi olla niin hirveän kaukana, että näytti siltä kuin hän ei enää palaisikaan — kunnes hän sitten käänsi päätänsä ja haki katseellaan Odinia. Yleensä hän ei puhunut juuri mitään. Meri huuhteli rantakiviä, ja tuuli myllersi mäellä; ja tuon tuostakin pieksivät sadekuurot ikkunaruutuja. Mutta välistä tuntui ikäänkuin hän olisi nähnyt Odinin läpi kauas aikojen taa. Eräänäkin yönä hän taas makasi sen näköisenä, kun Odin heräsi tuolillaan hänen sänkynsä vieressä, Bendek koetti hymyillä, mutta ei saanut kasvojaan tottelemaan.

»Ihmisen ajatukset ovat pahat hamasta nuoruudesta!»... tavaili hän.

Odin tunsi itsessään pienen piston; nuo olivat niin kylmiä sanoja. Bendekin otsa vetäytyi kurttuihin. — Se on tosipuhetta, Odin, hän sanoi. — Minä olen joutunut kokemaan

enemmänkin kuin sen. Juuri äsken minä näin edessäni *sinut*. Ensin sinun sukusi: musta vene toisensa perästä souteli ristiin rastiin salmessa etsien. Mutta sinä laskit meidän rantaamme, kysyit paikkaa ja ponnistit itsesi ihmisten ilmoille; minä näin sinut niin selvästi, näin lehmännuoleman tukkatupsusikin. Mutta minä sanoin totuuden: minä en tuntenut tietä.

Hän valitti pari kertaa ja kuunteli sitten tuulta. — Se ei hellitä, huokasi hän. Se ei väsy milloinkaan. Länsituuli on semmoinen. Se ja minä, minä ja se, me olemme pitäneet yhtä. Se on monta kertaa lainannut minulle apuaan ja tehnyt joskus tenänkin, kun niikseen on sattunut. Ja molemmat me olimme samanlaisia raukkoja. Kuule, miten se mellastaa saarien länsipuolella! Aina se vain jaksaa! Siellä se elämöi, niinkuin minua ei olisi ollut olemassakaan.

Silloin Odin käsitti, miltä kuolema mahtoi tuntua. Ja hän näki siinä hetkessä kaiken, mitä ihminen on ja mitä hän ei voinut jättää. Mutta sitten hän oikaisihe itsensä ja ravisti sen ajatuksen mielestään: siihenhän oli vielä niin pitkä aika!

»Henget. . .» tavaili taas Bendek. »Kahlehditut henget». Oliko Odin kuullut niistä? Soo, vai ei. Kyllä sinä vielä saat kuulla niistä — sinä, joka käyt koulua. Minulla on vain oma viisauteni. — Mutta ovatko henget kahlehditut? Etkö sinä usko, että ne joskus päästetään irti? Ainakin parhaimmat niistä? Minä olen huomannut yhtä ja toista, ja vielä tulee sinunkin aikasi. Henget ohjaavat vain väärään ja vetävät kädet pahuuteen—ne puolustavat sinua silloin, kun varastat, ja seisovat rinnallasi silloin, kun valehtelet. Mutta älä pelkää, Odin! Sinä olet ne voittava! Ja sitten on olemassa toisia henkiä, jotka eivät tarvitse kahleita. Niiden luulisi lähestyvän meitä, jos olisimme hiljaa, emmekä säikyttäisi niitä pois. *Sinulla* on ne matkassasi — minä näen sen. — Mitä sinä sanoit, Odin?

Odin katsoi lamppua. — Miksihän ne pelkäävät valoa? Ne, joista sinä kerroit ensin? Ne katoavat heti, kun sytyttää tulen. Hän istui siinä tuumien, oikaisihe sitten selkänsä ja sanoi katsoen kattoon:

»Mutta pyssyn syy se ei ainakaan ole!»

Bendek käänsi päätään ja sanoi kotvasen kuluttua: »Pelkäätkö sinä pimeyttä? Älä häpeä sitä tunnustaa! Sinusta ei tulisi ikinä miestä, ellet olisi poikasena pelännyt. Niin minä uskon.»

Bendek oli väsynyt eikä jaksanut puhua enempää. Gurianna nousi penkiltä. Se oli hänen makuusijansa nykyjään. Hän katsoi kelloa ja kehoitti Odinia menemään levolle. Odin olisi mieluummin jäänyt paikalleen, sillä Bendek saattoi vielä sanoa jotakin, ja kuka sen silloin olisi kuullut? Ja luhdissa taas — — —

Saavuttuaan luhtiin hän kuuli jonkun nukkuvan toisen seinän luona Laurisin sängyssä. Nyt hän muisti! Karen-Anna! Tämä oli täällä paimenessa päivisin, ja nyt oli ollut liian pimeä hänen mennäkseen kotiin. Odin huomasi, miten pelosta kangistunut hän itsekin oli. Häntä peloitti vieläkin, ja ikkunakin tuntui tuijottavan häneen niin mustana ja ammottavan suurena.

Hän seisoi siinä hetkisen paikallaan; sitten hän riisuutui ja hiipi Karen-Annan luo. — Minä se vain olen. — Täällä on niin levotonta tänään, emmekö voisi nukkua vierekkäin? Tyttö teki tilaa, ja he nukkuivat vierivieressä peittojen alla, kunnes olivat niin hiessä, että tuskin saattoivat hengittää. Odinin mielessä liikkui monta asiaa, joista hän oli aikonut kertoa Karen-Annalle. Ajatus ajeli toistaan, mutta hän ei saanut sanotuksi mitään.

Aamulla he heräsivät yhtä aikaa, katsahtivat toinen toisiinsa ja tulivat miettiviksi. He makasivat kädet toistensa kaulassa. Karen-Anna lehahti hehkuvan punaiseksi, mutta

sitten hänen silmänsä pienenivät pienenemistään pitkien vaaleiden ripsien varjossa, ja silmien nurkkiin keräytyi somia, veitikkamaisia ryppyjä, ja hymykuopat ilmestyivät hänen poskiinsa.

»Ukko ja akka!» kuiskasi hän ollen vähällä nauraa ääneensä.

Noin kauniina ei Odin ollut nähnyt häntä milloinkaan; hän saattoi tuskin uskoa, että se oli Karen-Anna. — Miksi sinä näytät noin pelästyneeltä? sanoi hän nauraa hihittäen. En minä survo sinua hienoksi! — Et, sitä sinä et tee, mutta minäpä survonkin sinut! kuiskasi Odin hänelle vastaan, ja samassa hän havaitsi purevansa yhteen hampaitaan niin, että leuat olivat jäykkinä. — Me makaamme tässä niin yhdessä mykkyrässä, etten minä tiedä, mikä jäsen kuuluu minulle ja mikä sinulle, — — onko tämä minun jalkani?

Odin nousi sängystä ja pukeutui sängynpäädyn takana. *Nekö* täällä nyt olivat? ihmetteli hän mielessään. Sillä joku täällä oli varoittamassa häntä, että — että hänen oli mentävä pois tai jotakin sen tapaista. Hän oli paennut jotakin, mikä olisi voinut ottaa valtaansa ja kahlehtia hänet koko elämänajaksi, niin ettei hän enää milloinkaan olisi ollut Odin.

Oliko tämä satumaa? tuumi hän myöhemmin päivällä. Ei, se ei ollut täällä, se oli muuttanut pois.

Viikkoa myöhemmin Bendekin elämä loppui. Tuskat raastoivat hänet rikki heidän silmiensä edessä. — Hänen kärsiessään kovimmin juoksi Odin Vennestadiin pyytämään heitä hakemaan tohtoria, nyt heti. Ja hän seisoi Iverin ja Elenin edessä niin kiihdyksissään, etteivät nämä olleet tuntea häntä. Tohtori tulikin, mutta ei voinut sairaalle enää mitään. Kaikki oli liian myöhäistä. Hän antoi Bendekille jotakin rohtoa ja meni matkaansa. Tipat lievittivät tuskia vähäksi aikaa, mutta ne palasivat takaisin yhtä kovina kuin ennen, eikä Bendek sitten enää huolinutkaan lääkkeitä.

Odin seisoi tuvan seinän takana viimeisen kamppailun tullessa. Hän ei voinut kuunnella sitä ääntä. Uteliaisuus oli istunut hänen nenänpäässään ihan pienestä asti: hän olisi aina tahtonut nähdä ja tietää kaikki. Nyt oli kuolema ovella, ja se oli kaikista suurin ihme, mutta siitä hän ei tahtonut tietää mitään.

Oli kirkas syksyinen ilta. Niitty vihoitti raikkaana äpärenurmineen, johon tuuli piirteli vaaleita juovia. Kjelvika oli hänen ympärillään, ja se oli hänen itsensä kaltainen. Mutta sisällä tuvassa oli kuolema, joka tahtoi Bendekin mukaansa, eikä kukaan kyennyt asettamaan sille esteitä. — Mahdotonta! huokaisi Odin pari kertaa, ja tuntui kuin hänen kurkkunsa olisi ollut aivan tukossa. Mutta hänen täytyi, hänen täytyi sittenkin koettaa ajatella sitä, että kuolema ja hän sittenkin voisivat sopia keskenään kerran.

Gurianna tuli pyytämään häntä sisään.

Korina Bendekin kurkussa oli lakannut. Hän näytti jo kuolleen. Mutta silloin Bendek ojensi hänelle kätensä, ja Odin tarttui siihen. Hän seisoi siinä katsellen noita puoliavoimia silmiä. Ne tunsivat hänet ja soivat hänelle hyvää. Sitten Bendek oikaisi itsensä suoraksi, tapasi henkeä useita kertoja saamatta siitä kiinni, — ja sitten taistelu taas alkoi.

Odin seisoi aivan ymmällä ja ahdistus sydämessä katsellen kuoleman tuloa. Ja näin oli moni ennen häntä seisonut sen äärellä, yhtä ymmällä, käsittämättä enempää kuin hänkään. Ja yhä uudelleen palasi hänen mieleensä ajatus, että nyt Jumala varmaan oli täällä hakemassa Bendekiä — sillä kuolema oli niin vaikea.

Sama ajatus pyöri hänen mielessään koko sen ajan, minkä hän vielä viipyi talossa. Mutta jostakin syvältä kuului vieno ääni, joka hiljalleen kasvoi, ja se sanoi, että kun pääsee pois tästä maailmasta ja saa katsoa sitä ikäänkuin toiselta

puolen, tuntuu varmaan helpommalta. Muuten ihmiset olivat peräti kovia, koska he tiesivät ja kuitenkin vaikenivat siitä.

Karen-Annaa Odin näki tuskin vilaukselta. Mutta ei haitannut vähääkään, vaikk'ei hän näyttänytkään tämän silmissä niin suurelta. Odinhan aikoi lähteä täältä. — Taaskin olen koditon, sanoi hän Guriannalle juuri ennen lähtöään, — mutta kyllähän siihen jokin keino keksitään. — Lähdetkö sinä nyt pois? kysyi Karen-Anna häneltä perunainkaivauspäivänä. — Gurianna joutuu nyt eläkkeelle, ja tänne saapuvat kait uudet asujamet. — Minä tiedän sen, mutta — minä koetan saada paikan jossakin kylällä. Minun on pyrittävä *sinne.*

Nämä olivat viimeiset sanat, jotka he vaihtoivat keskenään. Karen-Annan täytyi joutua kotiin, ja Odin heitti repun selkäänsä lähtien Vennestadia kohti.

KYLÄLLÄ.

I.

Iver ei ollut näkevinään Odinia tämän tullessa kotiin eikä paljon huomannut häntä myöhemminkään. Elen pani merkille, miten se koski poikaan. Sillä kohta oli niin, ettei poika välittänyt juuri kenestäkään muusta kuin *Iveristä*. Tuskinpa Iver häntä rakasti, ja samapa tuo olikin, tuumi äiti. Mutta Odin pyöri vain aina Iverin kintereillä ja koetti kaikin tavoin olla hänelle mieliksi, niin että ihan nauratti. Ja vähitellen hän alkoi muistuttaa Iveriä kaikessa, sekä puheessa että varsinkin vaikenemisessa.

Åsel oli alkanut käydä silloin tällöin Vennestadissa, sen jälkeen kuin Elen oli käynyt kotona, ja hän seurasi usein Odinia silmillään. — Poika käy yhä hiljaisemmaksi, sanoi hän. — Kyllä hän puhuakin osaa, virkkoi Elen. — Niin. Mutta Kjelvikassa hän oli aivan kuin toinen poika. — Minkä minä sille voin? — Ja sitten eräänä iltana hän lisäsi, pienen, kylmän hymyn ilmestyessä hänen suunsa ympärille: — Eiväthän hänen vanhempansakaan ole järin puheliaita! Ja onhan minulla muitakin lapsia kuin hän. Katsopa tätä, äiti! Sinä et muista milloinkaan tätä. — Kyllä minä muistan, sanoi Åsel. Elen laski nyt lapsen sylistään sängylle, mutta isoäiti ei huomannut sitä sittenkään. Ja uusikin oli tulossa, ja *siitä* Åsel kyllä oli iloinen.

Silloin he kuulevat ulkoa huutoa ja rattaiden räminää ja

huomaavat hevosen laukkaavan pihamaalle täyttä karkua. He juoksevat ikkunaan, mutta ennättävät nähdä vain vilauksen Ruskosta, joka nelistää ohi ja karkaa seuraavassa hetkessä sisään tallin ovesta, Kristinen seisoessa paikallaan hölmistyneenä, katsoen suu auki tuota outoa menoa.

Tämä tapahtui kevättöiden aikaan, miesten ollessa ajamassa lantaa pelloille. Rusko ei ollut enää mikään nuori hevonen, mutta se oli yleensä vähän vauhko ja pelkäsi lantalaatikkoa kuormaa kaadettaessa. Iver ajoi sitä itse, ja Odin oli mukana levittämässä kokkareita. Yht'äkkiä Rusko säikähti niin kovasti, että ohjakset lensivät Iverin kädestä ja laatikko luisui lantakasalle; sitten hevonen lähti menemään täyttä karkua. Iver juoksi perässä, mutta ei mahtanut sille mitään. Odin on nähnyt tapauksen. Vihdoinkin oli hänen hetkensä tullut. Hevonen tulee täyttä laukkaa häntä kohti, ja hän seisoo valppaana paikallaan, huomaa ohjakset rattaiden alla ja katsoo niihin tiukasti. Noin! Hän riippuu jo kiinni suitsissa ilman viuhuessa koskena hänen korvissaan. Ptruu! huutaa hän ehtimiseen koettaen aina paremmin tiukata ohjaksista, mutta samassa hän paiskautuu edestakaisin ja on menettämäisillään tajuntansa. Hän ei kykene painollaan vähääkään hillitsemään hurjistunutta hevosta; se kiitää kuin henkensä edestä. Mutta Odin ei hellitä sittenkään, vaikka hän saa ankaran töytäyksen toisensa perästä aisanperistä sekä vihdoin viimein oikein kovan täräyksen hevosen juostessa puron poikki. Iver juoksee perässä huutaen: Heitä irti! heitä irti! — Nyt hevonen karkaa pihaan ja yhtä kyytiä suoraan talliin, niin että seinä jymähtää.

Åsel ja Elen ovat poikaa hoitelemassa Iverin tullessa paikalle. Hän näkee veren tulvivan Odinin suusta ja nenästä, ja hän alkaa huutaa kuin järjetön:

»Miks'et heittänyt irti, senkin tomppeli! Selkääsi sietäisit, jumaliste!»

Tuolla tavalla kiljuu vain se, joka on mieletön pelosta, ajatteli Åsel. Hän pyyhkii pojasta verta Elenin esiliinalla. Elen on kalpea ja uskaltaa tuskin katsoa Odiniin. Sitten naiset taluttavat pojan sisään, ja Iver alkaa tyynnyttää hevosta. Kohta hänkin tulee sisään ja sanoo kovaa ja kiireesti: Vieläkö poika on hengissä? Odin on ollut tainnoksissa toisten riisuessa hänen yltään vaatteita ja pestessä pois verta, mutta nyt hän koettaa nousta ja sanoo:

»Olen maar' Nenästä vain vuotaa vähän verta. Me rikoimme tallin oven tullessamme.»

Åsel tunnusteli häntä moneen kertaan heidän saatuaan hänet luhtiin; sitten hän oikaisi selkänsä ja sanoi, ettei pojalla pitäisi olla mitään sisäistä vammaa. Elen seisoo paikallaan aivan kuin ei olisi tajunnut sitä. Viimein hän sanoo: — Minä olen hyvin iloinen, ettei käynyt *niin* — ettei hänen tarvinnut heittää henkeään. Lähdepä hakemaan tohtoria, Iver! — Åsel hoiteli poikasta parhaansa mukaan. Hänellä oli suuri haava päässä, ja koko ruumis oli hellä ja ruhjoutunut. Hän valitti ja vaikeroi, kun isoäidin täytyi joskus olla hieman kovakourainen, mutta virkkoi sitten kuiskaten, ettei heidän pitänyt kertoa siitä Iverille — minä näet en muistanut olla alallani, sanoi hän. — Voi sinua, pikku hupsu! huokasi isoäiti. Pidätkö sinä sitten isäpuolestasi? Odinin silmät revähtivät suuriksi. — Etkö sinä tahtoisi mieluummin asua minun luonani? Olenhan minä sinun isoäitisi? — Tuumittuaan asiaa vähän aikaa Odin vastasi: Ei, ei se käy päinsä. — Miksi ei? — Ei se käy. Sillä silloin äiti jäisi taas yksin. — Niin, niin, sinä olet oikeassa, Odin. Ihmisen täytyy olla siellä, missä häntä *tarvitaan*. Ja — tottapahan sinä tulet sitten, kun siihen ehditään. Håbergiin, tarkoitan.

Tohtori saapui, laastaroi ja ompeli pojan kuntoon. Odin pinnisti itsensä jäykäksi ja kesti kaikki tuskat.

Siitä päivästä lähtien Elen huomasi pojan muuttuneen

niin häntä kuin Iveriä kohtaan. Odin ei enää hiipinyt seinustoja pitkin kuin kerjäten itselleen sijaa. Hän lähti juoksuun heti, kun Iver pyysi häntä toimittamaan jotakin, eivätkä he nähneet hänen enää milloinkaan leikkivän. Mutta joskus hän katseli heitä kuin ihmetellen, mitä tekemistä heillä oli täällä. Väliin hän toisteli heidän sanojaan ja punnitsi niitä mielessään. Pari kertaa hän nauroi Iverille päin silmiä, ja silloin Elen tuli hehkuvan punaiseksi. Eräänä päivänä syksymmällä Iver oli panemassa uutta vartta kirveeseen. — Tuo ei ole hullumpi kirvesvarsi, sanoi poika. — Osaatko sinä tehdä paremman? Iver katsoi poikaan terävästi. — En vielä, vastasi tämä.

Uuden pojan syntyessä Odin ei tahtonut edes käydä kamarissa äitiään katsomassa. Ja myöhemminkin äiti sai hänet vain pakottamalla ottamaan lapsen syliinsä. Näytti siltä kuin hän olisi tahtonut heittää sen menemään, ja kohta sen jälkeen äiti löysikin lapsen jälleen sängyltä.

»Teethän sinä sen minun tähteni, Odin?» sanoi äiti kerran.

Silloin pojan kasvot aivan kuin jähmettyivät, ja hän katsoi äitiinsä silmää räpäyttämättä.

»Sinunko, joka makaat *hänen* kanssansa?» sai hän vaivalla sanotuksi. Ja vähällä oli, ettei hän purskahtanut itkuun.

»Tiedäthän sinä Jumalan käskyn: Kunnioita — —»

»— isääsi ja äitiäsi! Tiedän kyllä.» Ja hän kääntyi syrjin äitiinsä. — — »Ja sitten kahlehditut henget ja kaikki ne asiat — mutta minä en usko enää sellaiseen!»

»Et usko? Mitä hassutuksia sinä nyt höpiset?»

»Hassutuksia? Se on raamattua. Etkö sinä ole sattunut lukemaan sitä kohtaa?»

Samassa Iver tulla porhalsi sisään ja sanoi vihaisesti Elenille: — Nyt sinä olet käynyt jauholaarilla ottamassa jauhoja lehmille, vaikka olen kieltänyt monta kertaa! — Hän katsoi musertavasti vaimoonsa ja kääntyi pois entistä

vihaisempana. Elen seisoi paikallaan punaisena ja häpeissään.

»M i n ä siellä kävin», virkkoi Odin. — »Minä hain jauhoja kantolehmälle.»

Iver ja Elen katsoivat häneen yhtä ihmeissään. Näytti siltä kuin Iver aikoisi antaa hänelle potkun jalallaan, mutta sensijaan hän kääntyikin Elenin puoleen ja sanoi pilkallisesti: — Vai et sinä olekaan syypää tällä kertaa. No, samaa maatahan te olette molemmat! Poika varmaan osaa sen konstin Kjelvikan ajoilta. Mutta jos sinä uskallat yrittää vielä kerran, niin — —.

Odin katsoi häntä hävyttömästi vasten naamaa.

Elen meni Odinin perässä ulos. Hänellä olivat kyynelet silmissä.

»Sinä et saa valehdella toista kertaa, Odin!» sanoi hän.

»Älä pelkää! Vaikka voisit sinä ensi kerralla pitää vähän puoliasi itsekin!»

Elen jäi seisomaan paikalleen pojan mentyä ja näki hänet edessään naurusuin, katsoen häneen harmailla silmillään, jotka hieman vivahtivat siniseen kasvojen avautuessa ja kirkastumistaan kirkastuessa, kuten maisema kauniilla ilmalla; sitten Elen kääntyi ja meni matkaansa. — On todellakin kumma, jos hänestä tulee ihminen, hymähti äiti itsekseen ja hymyili. Mutta käyköön Jumalan nimessä niinkuin käy.

Tämän jälkeen tapahtui usein, että Odin asettui puoltamaan äitiään. Ellei hän voinut muuta, niin hän tuli saapuville silloin, kuin Iver oli tylyllä tuulella, ja silloin tämä ei viitsinyt torua. — Mitä *sinä* haet täältä? sanoi hän pojalle kerran; en minä ole sinua kutsunut — ja Iverillä oli oikeus sanoa ajatuksensa. Odin katsoi häneen vähän pitkään, mutta poistuessaan hän hymyili itsekseen.

11.

Talvella ennen Odinin rippikouluunmenoa Lauris pyrki rengiksi Mikkalintupaan Vennestadissa. Odinin täytyi kysyä kahteen kertaan, ennenkuin hän uskoi sen uutisen todeksi. Ja kuitenkin hän oli odottanut Laurisia koko ajan.

Mikkalintuvassa Odin oli tuskin käynyt jalallaan pienestä pahaisesta asti. Sen talon ihmiset olivat niin kolkkoja. Nyt hän alkoi käydä siellä yhä useammin. Sunnuntai-iltaisin keräytyi sinne paljon nuoria. Talossa oli pari kolme naimaikäistä tytärtä, ja nuori renki oli niin reipas mies. Toisinaan siellä pistettiin tanssiksi. Kristine oli siellä alituiseen, sillä hän oli päässyt papin koulusta edellisenä vuonna ja sai nyt olla mukana huveissa. Odin meni sinne ilman lupaa. — Minun puolestani hän saa mennä minne ikänänsä tahtoo, sanoi Iver, ja Elen tuumi, ettei Odin taitaisi enää totella häntäkään.

Odinista tuntui kuin hän olisi tullut uudestaan Kjelvikaan. Hän tunsi itsensä niin tuiki pieneksi ja avuttomaksi eikä lakannut ihmettelemästä kaikkea uutta, mitä hän näki. Satumaa oli nyt muuttanut tänne.

Miehet istuskelivat usein pimeässä luhdissa, kauhean suuressa ylisparvessa, jossa aikamiesten päiden päällä oli harjanalainen ja sänkyjä kaikilla seinustoilla. Erään seinän kohdalla oli torvi, joka johdatti tänne lämpöä tuvan uunista, joten siellä ei ollut kylmä milloinkaan. Ja miehet tupakoivat niin, että ilma oli savusta vallan sininen. Jos oikein sattui hyvin, oli jollakin pullo, ja se kulki juhlallisesti miehestä mieheen kerran tai kaksi ja katosi taas. Odin tuskin kastoi kieltänsä, kun hänelle sitä tarjottiin. Usein miehet myös puhuivat tytöistä — puolinaisin lausein ja sanoin, jotka ilmestyivät pimeästä ja palasivat pimeään, sisältäen kysymyksen, naurahduksen tai jonkin tiedon. Odinin mielestä se oli yhtä

luvatonta kuin pullosta maistaminen ja samalla kuitenkin yhtä välttämätöntä. Koko maailma oli täynnä kuiskailevaa pimeyttä, jonka keskellä oli parvia, sänkyjä ja pitkiä öitä, joista harvat tiesivät. Väliin vilkahtivat näkyviin viekkaat, nauravat kasvot, jotka katosivat jälleen. Ja kesken kaiken saattoi kuulua hanurin ääni, juohduttaen mieleen metsän ja meren ja kesän, pari tahtia tanssiöistä, tulevaisuuden ja huikaisevan onnen; se kaiversi niin suloisesti sydänalaa. Yhtenä hetkenä Odin mielestään oli niin vaivaisen pieni ja asiaankuulumaton; toisella hän jo eli mukana yhteisessä huminassa, sillä nyt oli kysymys hänestä eikä kenestäkään muusta.

Alhaalla istuivat tytöt omissa puuhissaan. Parvelle he eivät uskaltaneet tulla, koska siellä olivat *miehet*. Odinia värisytti; hän ymmärsi heitä — heidän olikin parasta pysyä poissa. Sitten lähdettiin joukolla alas heidän luokseen ja leikittiin jouluIeikkejä pimeässä kuiskailuineen ja kirkaisuineen, toinen toistansa tuhmempia, ja kaikki oli yhtä hauskaa. Ennenkuin arvasikaan, saattoi istua jonkun tytön polvella, tämän käsivarsi kaulallaan. Väliin raapaisi Lauris äkkiä tulta ja valaisi heitä, ja kerran teki eräs toinen samoin. Ja silloin istuivat Lauris ja Kristine penkillä halaten toisiaan eikä siitä ollut mitään sanomista.

Sitten taas kuului hanurin ääni, ja se oli kuin luodetuuli: Odin näki kaiken maailman ihanuudet: Kjelvikan aution rannan ja salmen kuutamossa, kirkonkylän ja kaikki maailman kirkonkylät, missä ihmiset ja onni asuivat. Ja keskeltä erottui väkevä olento, joka raivasi itselleen tietä eteenpäin. — Mahtoi olla uskomattoman ihanaa olla aikuinen! Sen jälkeen taas sytytettiin lamppu, ja sitten tanssittiin.

Odin saattoi muistella kaikkea tätä puolen viikkoa jälkeenpäin. Vähän väliä hän näki tanssivat henkilöt edessään — näki, miten ne keinuivat ja pyörivät; se oli niin kaunista. Kristinen tuuheat hiukset ja valkeat, pehmeät kasvot tulivat

näkyviin lampun valossa, ja noin hän piteli tanssittajaansa, kun se oli Lauris. Odinin selkää karmi. Lauris oli hänen luonansa joskus öisin.

Välistä tuli sinne Iverkin ja jäi istumaan hetkeksi, samoin jotkut naapurin miehet. Silloin ei tanssittu, mutta ilta kului kuitenkin yhtä hupaisesti. Silloin vain istuttiin puhellen ja kertoillen tapauksia, nykyisiä ja menneitä. Odinille tuo kaikki oli kuin satua ja tarinaa; hän saattoi unohtua kuuntelemaan heitä suu ammolla. Se oli niin juhlallista, niin tärkeää. Kerran puheltiin eräästä Juvikin miehestä, joka oli ollut aikamoinen pakana; hän oli ajanut ihmisiä mereen. Ja toisen kerran miehet tarinoivat vanhasta Anders Håbergista; hänkin oli ollut peloittava mies. Sitten he vaikenivat huomatessaan hänen, Odinin, istuvan joukossa, ja hänen selkänsä suoristui samassa. Siinä hän istui heidän keskellään, eikä hän suinkaan ollut mikään lapsi enää. Usein jouduttiin puhumaan myöskin politiikasta, ja silloin ei säästetty toisia; Odin ihmetteli monesti, milloin he kävisivät toistensa kimppuun. Eräänä iltana miehet juttelivat hiljaa ja varoen jostakin asiasta — siitä ei saanut mitään muuta selvää, kuin että se koski jotakin pitäjäläistä. He näyttivät kuin liittoutuvan yhteen. Pian varmaankin tapahtuisi jotakin. Odin hautoi sitä mielessään kauan aikaa, aprikoi ja antoi sen mielikuvan kasvaa, kunnes hän näki koko pitäjän ilmisodassa, aivan kuin entisaikaan. Mutta asiasta ei kuulunutkaan sen enempää. Kuivuiko koko tuuma siihen, vai miten lienee ollut?

Odin piti sittenkin pitäjäläisistä. He olivat kuin näkinkenkiä, joilla hän oli leikkinyt pienenä hyvin kauan aikaa sitten. Nämä vain olivat paljon elävämmät. Samanlaisiksi hän kuvitteli viikinkejäkin; he tekivät, mitä hän pani ne tekemään — monta urotyötä.

Joskus he puhuivat Odinin isästäkin. Hänen sanoissaan ja teoissaan ei ollut mitään erikoista; he juttelivat hänestä

vain kuin jostakin merkillisyydestä. Hän oli varmaan vähän hassahtava, mikäli Odin ymmärsi, mutta hän tuntui sittenkin pitävän heitä vallassaan jollakin tapaa. Hän oli nykyisin ostanut itselleen pienen talon tältä puolen vuonon, maksanut siitä huikean hinnan ja antanut toisten pettää itseään vielä perästä päinkin tieten tahtoen. Siellä hän nyt harjoitti nikkaroimistaan, ja hän kuului saavan tavaransa hyvin kaupaksi kaupungin rikkaille. Kumma mies! Mutta Odinista tuntui, ettei se liikuttanut häntä.

Sinä vuonna kesä tuli aivan yht'äkkiä, toukokuun sateen ja kesäkuun lämmön keralla; ja joka mätäs oli kukassa, niin ettei ollut uskoa silmiään. Aurinkoisia päiviä pysyi pitkälti pitäen pyhää viikot päästään; ja niityt ja metsät välkkyivät vihantoina, — se oli auvoisan onnen aikaa. Sillä välistä satoi, satoi kuin kaatamalla, virvoittavasti, kaiken uhkuessa kosteutta ja uljasta kasvuvoimaa. Ja sitten taas paistoi päivä.

Juhannusyönä nuoret olivat Leirassa tanssimassa. Se yö oli sinisin ja kaunein, mitä Odin oli koskaan nähnyt. Laakson oja oli kuin kasteisen huurun verhossa, mutta metsä ja talot olivat aivan kuin uudet unessaan, ja tunturit kohosivat ympärillä suurina ja hiljaisina autereessa. Kaukana ulapalla piirtyivät saaret taivasta vasten.

Odin ei tanssinut sanottavasti; hän katseli mieluummin toisia ja kuunteli laulujen kaikua tuntureiden keskellä; ne sointuivat niin merkillisen syvästi ja kaihoisasti. Tuossa oli Karen-Annakin toisten joukossa. Hän tanssi yhtä iloisesti kuin muutkin, ikäänkuin hän ei olisi koskaan kuljeksinut Kjelvikan metsissä.

Silloin hän lähti ylös kukkulalle, missä paloi kokko, ja hän katseli toisten kylien kokkoja, joiden ääressä toiset nuoret pitivät hauskaa. Ja hän toivoi takaisin Kjelvikan metsiin. — Mutta kerran minä lähden alas tanssimaan, pojat! huudahti hän istualtaan. — Sillä ei ole kiirettä, mutta vielä minä sen

teen. — Se tapahtuu varmaankin sitten, kun sinun isäsi saa nostaa vakuutuksen, sanoi joku. Odin jäi tuijottamaan häneen. — Älä puhu mitään, sanoi Lauris, — hän ei ole vielä kuullut siitä. — Tule, Odin! sanoi hän sitten ja alkoi laskeutua jyrkännettä alas.

Mutta Odin tahtoi tietää asian. Hänen sydämensä oli alkanut tykyttää; hän kuuli sen ja ihmetteli. — Vai et sinä tiedä, että hän poltti rakennuksensa toissayönä? Toisin sanoen: se paloi. Joko hän tulee rikkaaksi tai — — —.

»Sinä valehtelet!» pääsi Odinin suusta. Ja siinä silmänräpäyksessä hän jo tappeli kuin mieletön. Hän iski sokeasti puoleen ja toiseen ja oli niin vihan vimmoissaan, että itku oli tukehduttaa hänet. — Sinä valehtelet! Muuta hän ei saa sanotuksi. Ja hänestä tuntuu, että toisten on oltava vaiti ja kuunneltava häntä, ja joka vain veti vähänkin suutaan hymyyn, häntä Odin heti paikalla lyödä läimäytti. Ja viimein hän turvautui aseeseenkin. Lopulta toiset kuitenkin saivat hänet alleen ja alkoivat vuorostaan mätkiä häntä.

Silloin Lauris tuli hänen avukseen, lähtipä hänen kanssaan vielä purolle asti, missä hän pesi Odinin puhtaaksi verestä. Siihen tuli nyt paikalle aikuisiakin. Joku sanoi sanan, toinen oli ääneti. Ja kun Odin katsahti ylös, näki hän parit hölmöt kasvot, ja hän hymyili niille vastaan. Sitten hän lähti tanssipaikalle ja jäi tanssimaan aamuun asti.

Hän nukkui puoleenpäivään, kävi keittiössä syömässä ja lähti sitten kulkemaan itäänpäin johtavaa tietä. Silloin isä tuli kulkien hänen takanaan. Odin ei ensin huomannut, kuka siellä tuli, mutta hän vain tunsi itsensä levottomaksi ja pysähtymisen tarvetta. Hän ei kuitenkaan pysähtynyt. Ja sitten isä saavutti hänet ja tervehti. — Hänellä on aivankuin Jeesuksen kasvot ja parta, ajatteli Odin. Mitähän tuo tuollainenkin on olevinaan? He astuivat rinnatusten.

Odinin nukkuessa oli vähän satanut, ja vuoret kiilsivät

nyt mustina kosteudesta ja ikäänkuin auringon hiomina. Silloin tällöin ponnahtivat päivänsäteet takaisin ja sattuivat suoraan silmiin. Hetken kuluttua aurinko peittyi pilveen, ja silloin alkoi sataa uudestaan.

Isä kulki katse maahan luotuna, mutta rykäisi silloin tällöin, ja Odin tunsi, että hän aikoi kysyä häneltä jotakin. — Vai olit sinä Leirassa viime yönä, sanoi Otte viimein. — Kuinkas muuten! Ja siellä minä jouduin tappeluunkin. Olet kai sinä kuullut siitä? — Olenpa niinkin. — Isä käänsi nyt kasvonsa Odiniin päin. Ne olivat hienot ja hiljaiset eivätkä muistuttaneet kenenkään muun kasvoja. — Parta oli kuin silkkiä, ja hän hymyili kuin nuori poika: — Semmoistahan tässä maailmassa on, Odin! Mutta sinun pitäisi olla muita suurempi. Älä pane aina kovaa kovaa vastaan, nyt kun kerran tahdot tulla aikuiseksi. Se on aivan kuin tappelisit nuohoojan kanssa: voit ehkä voittaa hänet, mutta tulet mustaksi. Hän, jolla on ymmärrystä, kääntää toisenkin kylkensä, silloin kuin joku lyö häntä toiselle.

Odin pohti vähän aikaa tätä asiaa; sitten hän sanoi: — Onko sinun talosi palanut? — On kyllä, Odin. Perustuksia myöten. Ja nyt minua syytetään tulen sytyttäjäksi. — Niin? — Ja syyttäkööt vain. Kyllä totuus kuitenkin kerran tulee ilmi.

Odinin poskille ilmestyi hehkuvat täplät. Hän nauroi, mutta se kuului kovalta.

»Minä tunnen tuon, mutta se ei mene minuun — hyi hitto sentään!»

Otte katsoi häneen, ja hänen silmiensä ympärille ilmestyi hienoja ryppyjä, aivankuin häntä olisi naurattanut.

Nyt saavutti sade heidät ja Odinin täytyi kääntyä takaisin. Pilviä kohosi toinen toisensa takaa kuin tunturiseiniä, ja niiden alla oli maa tummanvihreää ja synkkää. Saaret ja vastarannan kallionharjat paistoivat niin oudon valkoisina

ja melkein kuin sateesta säästyen, aivankuin ne olisivat tahtoneet sanoa, että ne olivat sellaiset kuin olivat. — Sade kasteli hänet ihoa myöten, ennenkuin hän kerkisi kotiin. Hän juoksi ja nauroi naama märkänä ja tuumi itsekseen: — Olipa hyvä, että minä sentään sain sen hänelle sanotuksi!

Hänen poissaollessaan oli Ola Håberg käynyt heillä ja puhunut Elenin kanssa. Tämä ei maininnut siitä mitään, ennenkuin he jäivät kahdenkesken. Odinin riisuessa vaatteitaan hän sitten virkkoi: — Sanopa minulle, Odin, miksi sinä oikeastaan tahtoisit tulla? — Miksikö tahtoisin tulla? — Niin, Ola Håberg, enosi, kävi näet tänään täällä meillä. Hän sanoi, ettei hän kuulu niihin ihmisiin, jotka tarjoavat apuaan jokaiselle; mutta sinusta hän uskoi voivan tulla jotakin. Jos nimittäin elät ja olet ihmisiksi! — Niin, minä jouduin tappeluun viime yönä, kun minulle sanottiin, että isä on roisto. — Enosi mainitsi siitä. — Elen katsoi häneen raskaasti. — Jos sinun tekisi mieli lähteä täältä pois, voisi hän auttaa sinut matkaan. Kunhan nyt ensin laitat itsesi rippikouluun, lisäsi Elen vielä. Sinä kuuluit olleen koulussa aika hyväpäinen.

Odin huomasi äidin kasvoilla sekä iloa että huolta.

»Sitten minä tahdonkin merille!» sanoi hän.

»Älä mene, Odin! Älä lähde pois. minun luotani!»

»No, enhän minä sitä nyt oikein todella tarkoittanutkaan.» Odin katsoi äitiinsä vielä kerran. »Etkö sinä usko, että minusta tulee ihminen?»

Noissa sanoissa piili niin varma lupaus, ettei äiti, lähtiessään pois huoneesta, lainkaan epäillyt sitä seikkaa.

III.

Eräänä iltana Odin ja Lauris olivat yhdessä kalastamassa. Tavallisesti heillä oli kummallakin oma veneensä.

Meri oli peilikirkas, eikä kala tahtonut syödä, ja heidän

täytyi soutaa aina Leinlandin niemelle asti saadakseen edes keittokalat. Kesäyö ympäröi hopeanhohtavana saaria ja rantoja, ja keveä auer kietoi kehäänsä mantereen, joka näytti niin etäiseltä. Ihmisetkin näkyivät siellä kuin unen hahmoina.

Lauris ei virkkanut monta sanaa tänä yönä. Heidän välinsä oli ollut hieman vakavanlainen, siitä asti kuin Odin oli pelastanut hänet eräänä iltana kesällä. He olivat olleet matalikolla ja soutaneet kilvan kalaa koettaen, kuka ensiksi tapaisi parven, silloin kuin se ilmestyi vedenpintaan. Oli aivan tyyni, mutta kävi hiukan maininkeja. Äkkiä Lauris käänsi veneensä liian lähelle luotoa, ja samassa tuli maininki ja veti sen mukanaan, niin että jo seuraavassa tuokiossa veneen köli oli ilmassa ja Lauris vedessä. Odin souti kiireesti paikalle ja auttoi Laurisin veneeseensä. Sen jälkeen he käänsivät toisen veneen oikeinpäin ja keräsivät vedestä sinne joutuneet kapineet. Tämän työn suoritettuaan molemmat nauroivat, eikä vähimmin Lauris. Mutta Odin oli aina silloin tällöin huomannut, että Lauris hyvin epämieluisasti muisteli tuota tapausta eikä pitänyt siitä. Pari kertaa hän oli vihjaillut sinnepäin, että Odin muka oli kertonut siitä tapauksesta kotonaan. Ja Odin olikin kertonut — kelpasihan siitä puhua! Nyt oli liian myöhäistä katua, ja viis hän välitti semmoisesta, joka hautoi mielessään mokomaa iankaiken. Nauru oli hänelle parhaiksi. Sitäpaitsi hänen mieltään kutkutti uteliaisuus: Mitähän Lauris saattoi keksiä kostaakseen hänelle? Ja miksi hän viivytteli? He olivat kuitenkin viime aikoina olleet keskenään hyvissä suhteissa, ja Lauris oli pohjaltaan hyvä ihminen, päätteli Odin.

Kalaa ei näkynyt missään, ja niin he rupesivat tuumimaan kotiinpaluuta.

Silloin Lauris rupesi puhelemaan tytöistä. Hän sytytti piippunsa ja vilkaisi aina joskus Odiniin. — Kuulehan, sanoi hän puhaltaen savun suustaan ja jääden katsomaan sitä,

sinä et ole vielä koskaan ollut kenenkään luhdissa. Mutta minäpä tiedän erään tytön, ja sepä vasta on kukkanen! Tuolla Vikassa, poikaseni! Muistatko sinä hänet? Jörnstrandin Karen-Annan, Karen-Anna Jensenin, joksi hän nyt nimittää itseään. Sinä vain soutelit kotiisi iltaisin — heh! Etkö sinä älynnyt milloinkaan epäillä, että minä kävin hänen luonaan? — Oletko sinä käynyt hänen luonaan? — Minäpä olen! — Vai niin. Mutta et sinä saanut nukkua hänen vieressään. — Näytti siltä kuin Odin olisi herännyt eikä tiennyt mitä tehdä. — Vai enkö muka olisi käynyt? Laurisin otsa vetäytyi kurttuun. Ja mitä se sinuun kuuluukaan? Mutta hänet minä kyllä olen katsonut itselleni. Hän on jo kuudentoista, siis täysikasvuinen tyttö.

Odin muisti, että Karen-Anna oli käynyt ripillä edellisenä vuonna, samalla kertaa kuin Kristinekin. Hän seisoi niin miettivänä kirkon alttarin edessä ja oli kaikkia muita kauniimpi. Sen seikan huomasi Odin yksin. Mutta sitten hän ei ollut muistanut häntä, oli vain tuntenut sisimmässään, että jossakin tallella se tyttö oli, ja hän oli aina ajatellut hänestä hyvää. — Lauris ei ollut käynyt hänen luonaan, Lauris valehteli. Kristinen luona hän oli käynyt, mutta se oli toinen asia.

— Emmeköhän lähdekin nyt sinne? kysyi Lauris. Odin punastui. — Miks'ei, vastasi hän, ja he lähtivät soutamaan sinnepäin. Rantaan tultua Lauris sanoi: — Menenkö minä sinne vai menetkö sinä? Toisen täytyy jäädä vartioimaan venettä, ja hän voi samalla siivota kalat. Odin koetti harkita asiaa, mutta ajatukset hyppelivät sinne tänne, mutta viimein hän hyppäsi maihin.

Hänen täytyi päästä sinne. Ja hänen mielessään liikkui kuin vanhana tiettynä asiana, että hän ja Lauris tulisivat riitelemään tytöstä, ehkä tappelemaankin henkeen ja vereen saakka. Mutta se oli nuoruutta ja elämää, ja niin olivat entiset

vaaritkin tehneet, sen hän tiesi. Ja Kristinen täytyisi saada tietää tämä. Mutta Karen-Anna kuului hänelle eikä kenellekään muulle. Ja miltä mahtoi oikeastaan tuntua tyttöjen luona käyminen? — Sinun täytyy kokea se, muuten et ole mikään mies, tuumi Odin itsekseen, ja sitten hän lähti astelemaan ylös mäkeä, yli pihan ja suoraa päätä luhtiin. Kaikki katsoivat häneen niin hiljaa ja ihmetellen: kukat ja talot ja tunturit: Mitähän Odin aikonee? Hän pysähtyi hengittämään ja tunsi, miten hänen sydämensä tykytti. Miksi ei Lauris ollut uskaltanut mennä? Jäi muka vartioimaan venettä? Kissanjalat! Odinin sydän tykytti entistä rajummin ja hän meni luhdin portaita ylös ja suoraan sisään ovesta. Tällaiselta varmaan tuntui Laurisin elämä, hänen, joka sai olla vapaa eikä ollut kytketty mihinkään. Tuntuipa tämä sentään omituiselta.

Karen-Anna nukkui yksin luhdissa. Odin istuutui hänen viereensä. Toinen säikähti ensin, kun ei tuntenut häntä. Viimein hän teki tilaa.

»Sinäkö se oletkin?» hän sanoi.

»Niin, minä.»

»Oletko sinä yksin? Etkö sinä ollut vastikään Laurisin kanssa kalalla?»

»Vai tiedät sinä sen miehen toimet? Kyllä hän on mukana, mutta hän jäi vartioimaan venettä. Ellei hän ole erään toisen tytön luona; sillä miehellä kun on niin monta.»

»Sitä minä en usko. Vaikka — —»

Hän puhuu vähän hitaasti. Odin saa tuskin hänen kätensä päänsä alle.

»Etkö sinä arvannut, että tulija olin minä? Luulitko sinä minua Laurisiksi?»

»E-en tiedä.»

Hän oli niin hyvä ja herttainen. Hän ei tiennyt mitään pahasta. Odin makaa siinä kauan eikä aio koskea häneen.

Hänestä tuntuu kuin hän tulisi itse samanlaiseksi. Mutta sitten tyttö varmaan tuntee kuuluvansa hänelle, niinkuin kerran ennenkin, ja kiertää käsivartensa hänen kaulaansa, painautuu häntä yhä lähemmäs ja hengittelee aivan hänen ihoaan vasten.

— — Odin oli nukkunut ja hypähti nyt äkkiä sängystä ja kiirehti ovelle. Aurinko paistoi jo kaikilla tuntureilla ja linnut kirkuivat matalikolla. On täysi päivä. Odin kuulee Karen-Annan nauravan entistä veitikkamaista nauruaan, ja hän näkee tytön silmät, jotka ilkamoivan kirkkaina seuraavat hänen myöhäistä nousuaan. Mutta kuinka hän saattoi nauraa nyt? Kristinen olisi paremmin voinut odottaa tekevän niin. — Hyvää yötä sitten! Odin haparoi lakkiaan ja lähti. Hän kuuli tytön huutavan jälkeensä: *yötä!*

Aamun tuoksu oli kuin esteenä juoksulle; se laskeutui rinnalle kuin mieluisa paino ja sekoitti ajatukset.

Vene oli poissa rannasta. Sitä ei näkynyt missään. Kuinka Lauris olisikaan voinut viipyä näin kauan, sillä olihan jo täysi päivä, eivätkä he olleet keskenään ystäviä. Sitäpaitsi se ei ollut tarpeellistakaan. Odin seisoi siinä hymyillen. Eikö Lauris keksinyt hänelle pahempaa kepposta? Tie kulki suorana kotiin, eikä hänellä ollut kiirettä. Ja ainahan sitä muuhun keino keksittäisiin!

Kotimatkalla hän kohtaa kolme miestä, jotka ovat matkalla kalaan. Odin on töytäistä heitä vasten maantien mutkassa ja tervehtii näitä yhtä tyynesti kuin olisi paluumatkalla kirkosta tai kauppapuodista. — Vai oli hän kululla? Näin varhain aamulla? Miehet katselivat häntä silmät killillään ja naurussa suin, ja Odin puolestaan vastasi samalla mitalla. Hän olisi voinut vaikka *sanoa* heille, missä hän oli ollut.

Nyt hän lähti oikotietä soiden poikki Håbergin rantaan, ja siellä hän tapasi Laurisin, joka tuskin oli ehtinyt aukaista

kala-aitan oven. — Kun et sinä kerran tullut, sanoi tämä. Odin vain nauroi. Ja nyt tuntui ihan toiselta muistella Karen-Annaa ja luhdissa vietettyä yötä. Ei hän ollut nähnyt unta, eikä tyttö ollut Laurisin, vaan *hänen*.

He vetivät veneen maalle, keräsivät kalat ja lähtivät. Lauris ei kysynyt tuon taivaallista. Hehän olivat jo aikamiehiä ja olivat taas sovussa.

Ei kestänyt kauan, ennenkuin Kristine alkoi katsella Odinia ohikulkiessaan, ja kerran hän kysyi, miten Vikassa voitiin.

Odin ei säikähtynyt. Hän vain pelkäsi sitä, että tuo tyttö rupeaisi ehkä tavoittamaan häntäkin. Miten silloin kävisi? Silloin olisi Lauris taas jäänyt alakynteen. Eikä olisi ollut ketään, jolle kertoa siitä. — Ja huomenna sinulla on edessä ripillemeno, sanoi hän nauraen ja katsoi häntä kiireestä kantapäähän. Odin tunsi punastuvansa, ja se suututti häntä itseään.

Vähitellen hän sai kuulla viittauksia kylältä päinkin. Eräänä iltana äiti vei hänet syrjään ja kysyi: Ei suinkaan se ole totta, mitä ihmiset puhuvat sinusta? — Odin seisoi kuin hölmistyneenä. — Että sinä olet käynyt yöllä Vikassa tuon torpantytön luhdissa? — Oletko sinä hupsu? vastasi Odin nauraen. — No niin, arvasinhan minä, ettei se ollut totta. Sinähän käyt parasta aikaa rippikouluakin. Eikä sinulla muutenkaan ole sellaisia tapoja, siitä minä olen aivan varma. — Ei tuota luulisi! — Puhuthan sinä totta? Minulle? Odin tunsi poskiansa alkavan kuumottaa, mutta hän vain yhä nauroi ja sanoi: — En suinkaan minä nyt sentään koko ikääni valehtele. Ja silloin äiti uskoi. — Tällä kertaa hän ei saanut selkoa minusta, ajatteli Odin.

Sillä tässä oli nyt kysymys vallasta, sen Odin huomasi ihmetellen. Siitä juuri oli kysymys. Sillä muuten ei mikään maksanut vaivaa, vaan kävisi kuten isän.

»Ei se maistu minulle» hän sanoi itsekseen. »Ja Karen-Anna on kukkanen.»

IV.

Mutta ripillepääsyn edellisenä lauantaina Odin sai kutsun papin luo. Pappi istui pöydän luona selin häneen, pyytäen häntä istumaan. Odin oli enemmän utelias kuin peloissaan. Nyt täytyi olla kysymys joko *siitä* tai sitten jostakin sen tapaisesta tärkeästä, mistä lukkari oli puhunut äidille. Nyt pappi kääntyi häneen päin. Silloin Odin näki, mitä oli tulossa, ja kylmät väreet kulkivat hänen kylkiään pitkin alas jalkoihin saakka.

Pappi kertoi kuulleensa pitäjällä puhuttavan hänestä, ja sanoi toivovansa, ettei se ollut totta, sillä Odin oli aina ollut hyvä oppilas, oikein hyvä oppilas, ja hänellä näytti olevan *tulevaisuutta.*

Odin käänsi pois katseensa, mutta se palasi takaisin eikä väistynyt papin katsetta.

»Minä kysyn nyt sinulta, Odin: Oletko sinä käynyt erään tytön luhdissa — niin, missä se nyt olikaan?»

»Mistä minä sen tiedän?» oli Odin vähällä vastata. Hänestä tuntui aivan kuin hän olisi vastannut jonkun toisen puolesta. »Vikassa, luultavasti», sanoi hän sitten hiljaa.

»Se on siis totta?»

»Kyllä, en minä sitä kiellä.»

Pappi katsoi häneen tutkivasti ja koetti päästä perille hänestä.

»Tiedäthän sinä, mitä se merkitsee, Odin?»

Odin oli vaiti. Eikä pappikaan sanonut muuta, vaan nousi ja alkoi kävellä edestakaisin pienellä lattialla, ja Odin kuunteli häntä aivan kuin unessa. Koskahan se loppuisi? — Nyt se loppui, ja pappi seisoi hänen edessään katse maassa.

Hänen harmaantuneen partansa yläpuolelta näkyvät kasvot olivat punaiset.

»Tapahtuiko siellä jotakin —·— jotakin — —?»

Odin oli vaiti vielä vähän aikaa, kunnes virkkoi katsoen seinään:

»Ja vaikka olisi tapahtunutkin, niin minä en sano. Tytön tähden. Ja lisäksi me olemme kihloissa.»

Nyt tuntui kaikki häipyvän kuin usvaan ja samalla kaikki tuntui yhdentekevältä. Hän näki vilaukselta edessään Karen-Annan ja sitten äidin. Nämä tulivat ja katosivat yhtä aikaa, ja viimein hän oli yksin papin kanssa.

Tämä ei käyttänyt enää lempeätä kieltä, ja nyt se pamahti: hän ei ottanut Odinia ripille! Paikkakunnan nuoriso oli tähän asti ollut mallikelpoista, mutta kohta täällä oli oikea Sodoma, eikä hän tahtonut olla syypää siihen. Odin sai mennä.

Hän sai vielä jotenkuten sanotuksi hyvästi ja hymyili portaissa itsekseen: Vai sillä lailla Sodomassa elettiin! Mutta ulko-ovella hän sanoi itselleen ankarasti: Tämä menee päin mäntyyn, Odin, sinut on hylätty. Mitähän sinusta on jäljellä, kun ehdit kotiin? Ja hän puhui ääneen koko matkan; muulla lailla hän ei saanut ajatuksiaan pysymään koossa. — Ihmiset eivät ymmärrä tätä koskaan; sen he tekisivät ainoastaan, jos olisivat hänen sijassaan. Mutta sinun on selvittävä tästä, käsitätkö? Eikä sinulla tarvitse olla mitään tekemistä heidän kanssaan.

Hän kohtasi tiellä Astri Håbergin, serkkunsa, joka oli matkalla Segelsundiin, kauppiaalle, joten heillä oli osittain sama matka. Hän oli päässyt ripille viime vuonna. Odin ei ollut milloinkaan kiinnittänyt häneen erikoisempaa huomiota; hän ei välittänyt sukulaisuudestaan *heihin.* Astri oli hyvin vakava ja sanoi viimein: — Onko totta, Odin, että sinut on rippikoulussa hylätty? — Mitä se sinuun kuuluu?

— Ei kuulukaan, mutta olemmehan me serkkuja. Turhaa minusta oli hylätä sinua sen tähden — ja kukahan on käynyt kielimässä papille?

Odin ei voinut olla katsomatta häneen. Astrin kasvot olivat niin merkillisen pelottoman näköiset, mutta suun ympärillä oli jotakin pehmeätä — hän ei siis tarkoittanut turhia sanoessaan, että hän oli samaa verta kuin Odin. Hän sanoi vielä jotakin, mutta Odin ei kuunnellut tarkkaan mitä; tuntui kuitenkin niin hyvältä kuunnella häntä. Odinin täytyi kiiruhtaa kulkuaan; hänen olisi jo pitänyt olla pitkän matkan päässä.

»Kylläpä äidillä on iloa äpärästään! Suurta iloa!» Hän huomasi sanovansa näin ääneensä, — vaikka yhdentekevää, voihan sen kuulla toinenkin.

»Niin, surkeata se oli.»

Odin kuuli Astrin sanovan hyvästi, ja nyt varmaankin tämä jäi katsomaan hänen jälkeensä. No, mitäs *siitä!*

Kotiin tultuaan hän kuuli isäpuolen sanovan äidille: »Mitähän, jos sinä hakisit turvesäkin itse?»

Odinia he tuskin huomasivat.

»Minä en pääse ripille», virkkoi Odin.

Toiset kääntyivät katsomaan häneen, luullen hänen panevan omiaan.

»Ihan totta, tämä vuosi meni hukkaan.»

Elen huomasi heti, että Odin puhui totta, vaikka tämä seisoi siinä niin välinpitämättömän näköisenä ja Iver näki sen Elenin katseesta. Mistä syystä? kysäisi Iver virnistellen. Vieläpä he ehtivät saada sen tietää — ei tuo nyt ollut niin tavaton ihme. Kristinekin oli huoneessa. Odin huomasi hänen seisovan penkin luona ja katselevan ulos. Eikä hän kääntynyt vieläkään. — Älkää pakottako häntä kertomaan sitä, virkkoi Kristine. Ja tiesiväthän he sen ennestäänkin. Kristinellä oli yllään vaalea röijy ja uumilla musta kiilto-

nahkavyö; hänen hiuksiinsa oli kiinnitetty suuri, vaalea, tukanvärinen kampa. Hän oli voinut saada sen Laurisilta. Odin hymyili, vaikka hänen kasvonsa olivat jäykät kuin puu. Tähän siis Lauris oli pyrkinyt, ja tyttö oli auttanut häntä. Hänen oloaan helpotti heti, kun hän nyt ymmärsi kaiken tämän.

Iver lähti ulos ja mennessään irvisteli äidille kuin paholainen.

Silloin Odin raivostui ja heristi nyrkkiään hänen jälkeensä:

»Kyllä minä vielä näytän sinulle, niin että muistat sen koko lopun ikäsi, senkin — —!»

Odin näki äidin katsovan häneen aivan kuin tämä näkisi hänet nyt ensi kertaa, ja hänet valtasi hurja halu saattaa asia vieläkin pahemmaksi, tehdä Iverille jotakin oikein järjetöntä ja väärää. Hän pisti kuitenkin nyrkit taskuunsa ja jätti sen tekemättä. Hän ei tiennyt, erehtyikö hän, mutta joka tapauksessa hänestä näytti siltä kuin äiti olisi nyt katsonut häneen syvemmin kuin milloinkaan ennen, ihan sydänjuuria myöten peloissaan, mutta samalla onnellisena. Nyt katsahti häneen Kristinekin ihmetellen, ja hänen silmänsä mittelivät Odinia kiireestä kantapäähän ja ikäänkuin tulivat häntä yhä lähemmäs.

Äiti toi Odinille ruokaa, ja Kristine lähti ulos. Kerran, kun Odin katsoi äitiinsä kesken syöntiään, hän havaitsi tämän itkeneen. Silloin Odinin mieleen juolahti se rippipuku, jonka äiti oli ommellut hänelle. Äiti oli sitä varten säästänyt rahaa koko kesän, ja ne vaatteet olivat oikein hienoa, tummansinistä ostokangasta.

»Kuinka sinä saatoit kieltää silloin, kun minä kysyin sinulta?» sanoi äiti. »Valhetella! Minulle! Sitä minä en olisi uskonut sinusta, Odin.»

»En olisi uskonut itsekään.» — Ja äkkiä hipuu hymy

kuin jääkylmä viima hänen kasvojaan pitkin, ja hän sanoo: »Ihmisen ajatus on paha — — niin, sitä kai se oli. Minä en sitä oikein ymmärrä. Mutta vielä minä ehdin päästä ripille toiste.»

Elen kysyi, oliko hän kuullut, että Otte Setran oli taas eilen ollut kuulusteltavana. Sen johdosta, näet, että hän muka on polttanut itse talonsa! — Uskotko sinä siihen? kysyi Odin. Elen ei tiennyt mitä uskoa. Hän ei tiennyt enää mitään. Ja Odin jäi istumaan mietteissään.

Ennenkuin Odin oli lopettanut syöntinsä, tuli Iver sisään, Kristine ja piikatyttö perässään, ja hän kertoi ihmeitä: Seudulle oli ilmestynyt karhu, joka raateli lampaita minkä kerkesi. Se oli nähty eri paikoilla tuntureilla, ja Nessestä sekä muualta oli tullut sana, että ne, joiden lampaat vielä olivat ulkona, noutaisivat ne takaisin sukkelaan. Iver viskasi takin ylleen eikä tiennyt oikein mitä tehdä. Meille olisi pitänyt lähettää sana, meidän olisi pitänyt saada kokoon miehiä. Mutta mikkalintupalaiset olivat tuoneet lampaansa joka yöksi navettaan, eikä siellä nyt ollut miesväkeä kotona.

Odin muutti toiset vaatteet ylleen ja oli ulkona jo ennenkuin Iver oli löytänyt tarpeelliset saappaansa. — On parasta, että koetamme rientää, hän sanoi, sillä alkoi jo olla ilta. Iver otti kirveen ja tuli mukaan; pyssyä hänellä ei ollut. — Kirveenkö sinä otat? ihmetteli Odin. — Niin, peloittaako sinua?

Ja niin sitä lähdettiin. Naiset uskalsivat tulla saattamaan tuskin aitannurkalle.

Taivas oli mennyt pilveen ja sataa tihuutteli, ja länsituuli puhalsi yli maiden. Iver ja Odin kiirehtivät juoksujalkaa metsän rinnettä ylöspäin. Metsässä oli jo pimeää. He seisahtuivat vähän väliä kuuntelemaan. Ei kuulunut edes kellon kilkettä. Lampaat olivat viime päivinä oleskelleet näillä paikkeilla ja olivat nyt nähtävästi kulkeneet lännen suunnalle,

tuulta vasten. Ne saattoivat olla kauempana idässäkin, tuumi Odin; hän oli löytänyt ne sieltä monta kertaa viime syksynä eräästä rotkosta, missä niillä oli suojaa.

Vähän väliä he olivat kuulevinaan läheltään rapinaa ja sitten taas askeleita ja etenevää juoksunhölkkää, ja kerran he kuulivat pedon pärskyvän ja mörisevän niin kamalasti, että veri oli hyytyä suonissa. Iver tarttui Odinin käsivarteen, mutta päästi sen kuitenkin, kohauttaen olkapäitään. — Ei se tainnutkaan olla muu kuin tuuli, joka humisi vuorenkoloissa. — Niin, tuuli kai se oli, vakuutti Odin. Mutta eikö nyt olisi viisainta, että toinen heistä lähtisi länteen päin ja toinen käväisisi idempänä rotkolla? — Eihän toki, kielteli Iver, saattaisi tapahtua vaikka mitä. Ja he lähtivät yhdessä ensin itään. — Pelkäätkö sinä? kysyi Iver moneen kertaan, ja hänen oma äänensä vapisi. — Pelkään minä vähän. Mutta on tämä hauskaakin! Saammekohan me oikein nähdä sen? Älä siinä höpise! sanoi Iver.

Odin pysytteli koko ajan edellä. Hän kuuli Iverin hengittelevänkin haukkomalla ja hänen täytyi pari kertaa seisahtua heittämään vettä. Odin ei sitä ihmetellyt lainkaan, sillä Iver oli merieläjä, eikä ollut tottunut tuntureihin ja karhuihin. — Mutta tässä haisi lampaille; ne olivat varmasti käyneet tässä aivan äsken.

Yht'äkkiä he kuulevat jonkun juoksevan. Iver tarttuu taas Odinin käsivarteen, ja molemmat jäävät seisomaan hiljaa paikalleen. Silloin Odin on kuulevinaan lyhyen kellonkilkkeen ja lähtee juoksemaan sitä kohden, Iver perässä huudellen häntä pysähtymään. Sinä et saa mennä, kuuletko! Se on täällä, et saa mennä! — En minä menekään, minä vain juoksen! vastasi poika ja kimpaisihe kiertoteitse vieremän alitse, poikki lahonneiden oksien ja korkean, liukkaan ruohon, tietämättä ketä kuunnella, sydämen jyskyttäessä ja riemun polttaessa ja kirvelöidessä ruumista. Tuossa ovat

lampaat, ja nyt hän pelastaa ne ihan karhun nenän edestä! Hän saa ne lähtemään kotiin päin, näkee karhun aivan kintereillään, mutta lisää vauhtia ja juoksee sen edellä, katsahtaa välistä taakseen, seuraako se häntä vielä, ei ole siitä aivan varma, mutta lennättää vain lampaita edellään yhä hurjemmin. Oli se koko iso vönkäle!

Iver tulla hoippaisee perässä, mumisten lakkaamatta:

»Ei karhu ole koskaan niin julma lapsille. Mutta kyllä me olimme kiipelissä — ei suinkaan se peto vain seuraa meitä?»

»Ei seuraa.»

Kun he sitten pääsevät suon aukeamalle ja näkevät edessään leveän tien, joka kiertää metsänreunaa, sanoo Iver:

»Minä käväisen kylällä — papin luona, ymmärrätkö — minä vähän pehmitän häntä!»

Odin ei ollut kuulevinaan.

Mutta heidän saavuttuaan kotiin tuli Elen heitä vastaan pyhävaatteissaan, ja heidän istuessaan keittiössä ja Odinin kertoessa nujakasta karhun ja lampaiden kanssa, sanoi hän käyneensä papin puheilla. Myöskin Ola oli käynyt siellä. Ja lopuksi asia selvisi siten, että pappi lupasi päästää Odinin sittenkin ripille nyt.

Odin istuu katsellen äitiään, ja tämän kasvoilla vaihtuu ilme toisensa jälkeen, mutta sitä, mitä hän sanoo, Odin kuuntelee vain puolella korvalla. Tuommoinen äiti ei ole ollut vielä koskaan ennen; hän on oikein komea seisoessaan siinä, ja niin voimakkaan ja iloisen näköinen, että hän aivan loistaa. Olihan hän tiennyt, että äiti kyllä voi olla tuonkin näköinen. Tämän jälkeen hän ei enää tarvinnut apumiestä.

»Etkö sinä edes kiitä äitiäsi?» sanoi Iver.

Odin katsoo häneen aivan kuin hänen täytyisi ajatella, mikä hän on miehiään; sitten hän katsoo poispäin.

Kristine seisoi pimeässä porstuassa Odinin aikoessa mennä ulos ja halasi häntä.

»Näittekö te karhun? Ajattele, jos se olisi ottanut sinut?»

»Kyllä me näimme. Taikka en minä sentään ole siitä aivan varma. Mutta jokin elukka se oli, sen verran me erotimme, iso ja musta möhkäle.»

Ja nyt Odin muistikin, että keskellä rotkoa oli tuulenkaatama honka, jonka juuret harittivat lännestä tulijaa vastaan; se kävi vallan hyvin karhusta pimeässä. Ja ainahan metsässä kuuluu rapinaa ja askeleita, kun on tuulinen sää.

»Ja sinä juoksit ja pelastit lampaat, niinhän? Sillä Iver — —»

»— — olisi kadottanut joka ainoan.»

»Mutta makasitko sinä todella Karen-Annan vieressä? Kyllä sinä olet maannut! Mutta Karen-Anna on vain torpantyttö, Odin!»

Nyt hän saattoi tehdä Kristinelle mitä tahtoi, ja se oli niin kumman hivelevä ajatus. Mutta samalla hetkellä hän tiesi ilmielävästi, että oli niitä — tai oli kerran ollut — jotka tällaisissa tapauksissa vain pistivät kädet taskuihinsa eivätkä olleet tietävinäänkään. Tällä lailla! Eivät olleet tietävinäänkään! Odin hymyili pimeässä, niin että häntä itseäänkin hävetti. Mitä sinä oikein teet niillä tytöillä, jotka sinä *saat*? Ja sitten hän näkee edessään eräät kasvot ja sen jälkeen koko olennon; todellakin, siinähän hänen merenneitonsa nyt taas on niin välkkyvän kepeänä ja hentona, sanoen hänelle: »Jos sinä saat minut, niin saat kokea kovaa, mutta ellet voita minua, käy sinun huonosti.» — Joku tulee! säikytti hän Kristineä ja pääsi siten irti hänestä.

»Sinun isäsi kävi täällä tänään!» huusi Kristine Odinin jälkeen. »Hän tahtoi varmaankin tavata sinua. Äitisi oli papin luona — —»

Tyttö ei kuullut Odinin vastausta ja lähti keittiöön. Siellä hän kertoi saman Iverille ja Elenille. Kumpikaan heistä ei virkkanut mitään; hän ei edes tiennyt, kuulivatko nämä

edes, mitä hän sanoi. Iver lähti ulos viemään hevosia talliin yöksi; ne olivat nyt liekaan sidottuina pellon laidassa aittojen itäpuolella. Pihamaalla hän pysähtyi huutamaan Odinia avukseen, mutta ei saanut vastausta. — Tottapahan hän tietää tulla, mutisi hän, sillä siinä työssä olisi tarvittu apua.

Odin ei viitsinyt vastata. Hänen täytyi saada olla rauhassa — edes jokin minuutti. Tuntui niin hyvältä seisoa yksin pimeydessä ja tuulessa. Tässä sai varmaan itsekukin tuntea, mikä oli. Myrsky piti hurjaa elämää, vetäen pilviä perässään mustina kaistaleina ja — nyt se kohotti päätään ja hirnui jossakin kaukana sisämaassa. Ja näin sitä saattoi seisoa kädet taskuissa yhtymättä koko menoon. Ja silloin voi ikäänkuin saada vastauksen siihen, mitä tahtoi tietää. — Ja isä oli ehkä sittenkin väkevin kaikista, sanoi hän itsekseen, — väkevin siksi, koska hän antoi sen *tapahtua.*

Iver tuli samassa juosten tallinnurkan takaa ja syöksyi sisään, palaten sitten viipymättä takaisin lyhty kädessä; Elen seurasi häntä ja huusi hänelle jotakin, kysyen, oliko se totta. Ja sitten he molemmat riensivät hevosten luo. Odin lähti perästä. Lyhdyn valo lankesi ojaan, missä näkyi hevonen selällään. Rusko seisoi lähellä valoa, turpa pystyssä. Joka puolella vallitsi pimeys.

Varsahevonen oli kuollut. Sen etujalat olivat koukussa, mutta takajalat sojottivat jäykkinä ulospäin. Ojanreunus oli potkittu mullalle, ja hiekkaa ja multaa oli lennellyt kauas.

Iver ja Elen katsoivat toisiinsa ja sitten taas hevoseen.

— Minä vein sen tuonne pellonpientaren laitaan, sanoi Iver.

— Niin, sanoi Elen, katsoen sinnepäin. Mutta en minä ole käynyt muuttamassa sitä, en ole muistanut koko hevosia.

— Emmekä mekään, sanoivat Kristine ja piikatytöt, jotka nyt myöskin olivat tulleet siihen. Elen katsoi Odiniin. Iver nosti lyhtyä, niin että se osui suoraan hänen kasvoihinsa.

— Miksi sinä et tullut, kun minä huusin sinua? kysyi hän.

»Luuletko sinä, että tämä on minun työtäni?» — Kuului siltä kuin Odin olisi nauranut itsekseen.

Valo paistoi häneen kuin keltainen silmä. Silloin Iver suoristautui ja valo heilahti toisaanne.

»Tämä on vihamiehen työtä», virkkaa hän.

Nyt alkoi Odinin mielessä herätä etäisiä muistoja; hän muisti miehen, joka oli ajettu mereen, lehmän raadon vedessä, kuolleen pässin ja poikavintiön, joka tarpoi metsiä jouluyönä ja viimein sortui pitkälleen maahan. Ja pimeys alkoi elää ja muuttui ikäänkuin karvaiseksi. Eikä lyhty mahtanut sille mitään. Hän kuuli Iverin mutisevan:

»Hän sanoi näyttävänsä minulle — —.»

»Mutta *tiedäthän* sinä — —», kuuli hän äidin sanovan. »Ja tehän menitte heti sen jälkeen metsään.»

Iver talutti Ruskon sisään, ja toiset lähtivät mukaan. Odin kulki hiljaa vihellellen. Elen ponnisteli vasten tuulta, joka tahtoi repiä vaatteet hänen yltään ja piestä ja runnella häntä kaikin voimin. Odin ei sietänyt katsella sitä.

Eikä suinkaan kukaan edes ole kulkenutkaan tätä tietä tänään, tuumi Elen heidän palattuaan sisään. — Ei heidän tietääkseen, — paitsi Otte Setran, sanoi Kristine. Iver seisoi ovella lyhty kädessä. Nyt hän vihelsi. Vain pienen, lyhyen vihellyksen.

V.

Mikkalintuvan miehet tulivat yöllä auttamaan hevosta ojasta ja nylkemään sitä. Odinin täytyi olla mukana näyttämässä valoa. Iveristä ei lähtenyt sanaakaan, eivätkä toisetkaan puhuneet paljoa. — Hevosennylkijöitä, ajatteli Odin. Se oli varmaan alhaisin ammatti maailmassa. Iver repi ja kiskoi kuin koira; häntä kävi ihan sääliksi.

Kukaan ei maininnut Otte Setranin nimeä, ei sinä yönä eikä myöhemminkään.

Ripillepääsy sujui Odinin mielestä nopeasti ja hyvin. Ihmiset katselivat häntä vähän, siinä kaikki.

Hämärissä hän meni kamariin ja istahti sinne, äidin hoidellessa vauvaa.

»Sinä olet niin hiljainen», virkahti hän.

»Niin — ehkä.»

»Et suinkaan sinä vain usko, että isäsi on — — että sinun isäsi on tehnyt meille sen? Muuttanut hevosen ojan luo?»

»En. Kuka niin sanoo?»

»Ja jos hän olisi sen tehnytkin, on hän varmastikin tehnyt sen ajatuksissaan. Hän ei *voi* olla niin paha.»

»Minä toivoin, että kävisi niin!» sanoi Odin äkkiä.

»Mitä sinä sanot, Odin?»

»Niin. Minä näin hevosen pientaren laidassa, kun me menimme metsään — ja silloin toivoin, että se palatessamme olisi ollut kuollut! Mutta en minä uskonut niiden kuulevan minua.»

Elen ei sanonut pitkään aikaan mitään. Hämärä muutti hänen kasvonsa harmaiksi, ja kamarissa tuntui niin ahtaalta, ikäänkuin siellä ei olisi ollut tilaa hengittää. — Ja vielä tämä hevonen, josta Iver oli maksanut niin suuren hinnan ja josta he pitivät niin paljon. — Mutta minä en tarkoittanut, että siitä koituisi ikävyyttä muille, sanoi Odin; minä en muistanut sinua, lisäsi hän. — Nyt sinä huomaat, miten käy. Että tiedät vastedes. Jos lyöt yhtä, sattuu se toiseen ja kolmanteen. Vaikka saattaahan sitä toivoa pahempaakin! Minun toivomukseni eivät vain koskaan täyty, ja onhan se tavallaan lohdutus sekin.

Hän jäi istumaan vielä hetkiseksi, katsellen eteensä hämärässä. — Minä olen kuullut kertomuksen eräästä miehestä. — No? — Hän toivoi, että tunturilta vierisi alas kivi, joka

tappaisi vaimon ja lapsen. Ja samassa Herra irroitti kokonaisen kivivyöryn, eikä heitä sen koommin nähty. — Onko se totta, äiti? — Kyllä. Ja se henkilö oli lisäksi isoisäsi, jos senkin tahdot tietää. Odin jäi tuumimaan. Sitten hän sanoi melkein kuin naurunsekaisesti: — Ihmeellistä, että minulle piti käydä samoin kuin hänelle. Tuliko hän iloiseksi, vai —? — En tiedä — tuskinpa. Hyvä, että jaksoi sen kantaa. Niin minulle on kerrottu.

Hetken ajan kuluttua Odin nousi.

»Se on paljasta pötyä! Minä en usko siitä sanaakaan. Åsel, isoäiti, hän voi uskoa sellaisiin — ja ehkä Otte Setran.»

»Odin!» Äidin ääni oli ankara ja surullinen. — »Vaikka en minä suinkaan enää välitä hänestä», lisäsi hän. Otte ei ollut sellainen, miksi häntä oli kerran luultu. Eikä Odinin sopinut ruveta vastustamaan Iveriä ja toivomaan hänelle pahaa. Sitä hän ei sentään ansainnut heidän kummankaan puolelta. Ja sitäpaitsi sellainen oli rumaa. Hän, Elen, rukoili Jumalaa joka ilta, että Odinista tulisi hyvä poika, ja siihen hän luottaa vieläkin.

Ja äiti puhui vielä kauan aikaa; Odinista tuntui kuin hän olisi ollut yhtä tottumaton lopettamaan kuin pääsemään puheen alkuun. Ja viimein hän ei enää käsittänyt, että se olikaan äiti. Mutta hän se sittenkin oli, varmemmin kuin koskaan ennen, ja tuossa hän oli, aivan Odinin vieressä — semmoinen pieni, turvaton olento. Täytyi varoa, ettei — —.

Odin odotti, siksi kunnes äiti vaikeni, ja silloin hän pujahti ulos. Siinä ei ollut mitään järkeä, että äiti puhui niin paljon yksistään hänelle. Hän saattoi ruveta puhumaan sellaista, mitä hän, Odin, ei tahtoisi kuulla. Hän ei halunnut olla hänen lellipoikansa sillä tavalla, eikä äiti olisi enää sama kuin ennen.

Kukaan ei käsittänyt tuota varsa-asiaa. Odin luuli yhä uudestaan olevansa irti koko jutusta, mutta siitä huolimatta se tuli hänen tielleen heti kun hän vain tapasi jonkun

ihmisen. —Minä käännän sille selkäni, sanoi hän; ja hän tekikin niin. Ja heti sen jälkeen hän taas mietti kovasti ihmetellen, *oliko* isä niin paha, että oli voinut muuttaa hevosen avonaisen ojan laitaan. Vai oliko Jumala pannut hänet tekemään niin, rangaistakseen sitä, joka toivoo pahaa? — Niin, Jumala, saattoi hän sanoa itsekseen. Hän kuunteli myrskyn ja meren kohinaa ja saattoi unohtua katselemaan ympärilleen: Tuo kaikki oli niinkuin olla piti, hän oikein iloitsi siitä. Mutta Jumalasta hän ei saanut selkoa. Toisten luona Jumala oli aina ja lakkaamatta, ja he voivat puhua hänen kanssaan milloin vain tahtoivat. Hän mahtoi olla merkillinen — pitemmälle hän ei päässyt. Vai oli Anders Håberg ollut sellainen, että saattoi toivoa kiven vierivän ihmisten päälle! Oli sekin mies! Ja hyvä, kun jaksoi sen kantaa.

Hänen näin unohtuessaan miettimään hän ikäänkuin muuttui vanhaksi Andersiksi; häntä ympäröi vanha aika niin hämäränä ja täynnä ihmeitä, että hänen mielensä alkoi oikein kuohua ja hänessä heräsi halu rientää kylään ja kääntää kaikki ylösalaisin, ja sitten taas pystyttää se uudelleen; niin, hänessä nousi halu tehdä jotakin pahaa! Mutta silloin näyttäytyi Jumala ja pysäytti hänen aikeensa, antaen kivivyöryn haudata alleen sen, joka tielle sattui, paljasti kasvonsa pilvissä öiseen aikaan ja rankaisi syyllisiä. Ja silloin tuli sokeus. Ja siihen se loppui; pitemmälle ei päässyt kukaan. Mutta sen jälkeen kulki kylmä väristys hänen lävitseen. Mutta minä, minun pitäisi päästä askelta edemmäs. Eikö niin ollutkin tarkoitus?

Tuulen kohina tunturilla oli kuin itse aika, joka vieri eteenpäin taukoamatta. Ja mikä oli *hän?*

Niin, mutta ensiksikin nyt oli paljon muuta ajattelemisen aihetta, ja eräs seikka oli tehtävä aivan heti. Hänen oli mentävä Vikaan puhumaan Karen-Annan kanssa. Hänen täytyi saada tietää, miten tytön laita oikeastaan oli. Ja jos tämä

oli raskasmielinen, piti hänen saada tietää, että hän voi täydellisesti luottaa Odiniin. Karen-Anna oli nyt kuusitoistavuotias. Eikä Odin aikonut toivoa, että kivivyöry peittäisi hänet, jos asiat olisivat menossa hiiteen. Hän oli tähän asti ollut juvikilainen, sen hän nyt huomasi äkkiä, ja häntä nauratti.

Eräänä iltana hän pujahti ulos ja lähti matkaan. Se oli uhkarohkea yritys, sillä oli jo satanut hiukan lunta ja askelet näkyivät helposti. Mutta nähköön, kuka näki!

Ilta oli ihmeellisen kaunis ja tähdet paloivat kirkkaina, ja lumisia maita ympäröivät metsät näyttivät niin läheisiltä; ja jokainen oksa oli kuin ojentunut esiin täynnä ihmettelyä. Se pani veret liikkeelle.

Mutta hän tunsi itsensä epävarmaksi. Välistä hänestä tuntui kuin joku olisi kiirehtinyt häntä, ja kohta sen jälkeen, juuri kuin hän kulki oikein vinhasti, tuntui taas kuin häntä olisi pidätetty ja tahdottu käännyttää takaisin. Tämmöistä hän ei ollut tuntenut koskaan ennen; hänellä oli aina ollut täysi vauhti silloin kuin hän teki jotakin. Hänen molemmilla puolillaan oli sakea, läpitunkematon usva, mutta edessäpäin näkyi valoisa kajastus. Näin olivat vaaritkin kulkeneet tietään.

Vasta nyt hän muisti, kuin veitsen viiltämänä, että jos oikein pahasti sattui, oli Karen-Annan laita huonosti ja hänellä saattoi olla hänelle, Odinille, jotakin kerrottavaa; eikä silloin auttanut muu kuin mennä naimisiin. Kun nimittäin aika ehtisi. Sillä semmoinen oli tapa Kjelvikassa ja muuallakin, että miehen oli aina pidettävä sanansa.

Mutta entä Åsel Håberg! tuumi hän kulkiessaan. Mitä tekemistä hänellä oli tämän asian kanssa? Hän näki tämän niin selvästi edessään. Åsel katsoi häneen. Ja Odin katsoi takaisin, vasten silmiä; sillä tässä hän astui, ja tätä tietä hänen

oli kulkeminen. Niin kyllä, samaa mieltä hänkin oli, mutta Åsel tuntui kuitenkin varoittavan häntä. — Mene maata! sanoi Odin.

Hän näki valoa Vikan tuvassa ja kurkisti sisään ikkunasta. Karen-Anna istui yksin tuvassa ommellen jotakin. Se oli vain jokin semmoinen pieni vaatekappale. Hän oli kukoistavan kaunis ja sorea, mutta hänen kasvoillaan oli niin juhlallinen ilme; ne näyttivät niin vakailta. Ehkä hän oli niin viaton olento, että oli tuon näköinen silloin kun ei arvannut kenenkään katselevan häntä. Kukaan ei olisi voinut uskoa, että hän osasi nauraa silmät kapeina rakoina ja veitikkamaisesti ja että häntä uskalsi kiusata muuttumaan kiihkeän hellämieliseksi.

Ovi aukeni melkein itsestään, ja Karen-Anna hypähti tuolillaan. Hän ei tahtonut ottaa uskoakseen, että tulija oli Odin. — Oletko se todellakin sinä? kuiskasi hän aivan hämmästyneenä.

Kyllä, hyvää päivää vain ja kiitos viimeisestä! Odin asettui tyynesti istumaan ja kaivoi esiin piippuvehkeet, jotka hän oli varustanut mukaan. Pelkäsikö ehkä Karen-Anna häntä? Odin katsahti häneen iloisesti, otsa pienissä, vilkkaissa rypyissä. Mutta toinen katsoi vain alas työhönsä. Ja Odin alkoi tupakoida.

»Älä pelkää, Karen-Anna, minä menen heti! Minä tahdoin vain — — vain puhua sinun kanssasi. Oletko sinä minulle vihainen?»

Toinen ei nostanut katsettaan nytkään, ja Odin jäi tyynesti odottamaan.

»Enpä tiedä», vastasi tyttö viimein.

»Saattaa sinulla olla syytäkin. Mutta älä viitsi olla kuitenkaan, kuuletko!»

Odin istui yhä poltellen ja odotti. Vihdoin tyttö katsahti häneen. Silmät kohosivat erä erältä ylemmäksi, aivan

kuin niistä olisi ollut hauskaa olla kiirehtimättä, ja pian niissä jo näkyikin entinen iloinen välähdys.

»Nyt taitaa ollakin itse Bendek liikkeellä», sanoi hän.

»No, ihan niin.» — Odininkin täytyi hymyillä. »Mutta minä tulin kuulemaan, miten sinun laitasi on — — minun näet täytyy saada tietää, mitä sinä ajattelet.»

Karen-Annan kasvoilla häilähti nyt kuin kaukainen, himmeähkö revontulen kajastus.

»Eiköpä tuo liene yhdentekevä!» hän hymähti.

»Ei aivan. Vai mitä?»

Karen-Anna oli alkanut jälleen ommella, eikä Odin saanut sanotuksi muuta kuin kysäisi kenelle hän ompeli liinaansa — hänellekö, Odinille? Ehkä joululahjaksi? — Tyttö katsahti häneen vielä kerran:

»Älä nuolaise, ennenkuin tipahtaa!»

Silloin Odin nousi ja oikaisi itsensä, astui pari askelta häntä lähemmäs, mutta kääntyi jälleen takaisin, pistäen kädet syvälle taskuihin. Karen-Annan kasvoilla näkyi pieni nopea värähdys, aivan kuin hän olisi luullut, että nyt Odin tulee halaamaan häntä. Ja hänestä Odin näytti niin iloiselta, että pojan koko ruumis tärisi. Mutta Odinpa ei tullutkaan halaamaan.

»Sitä minä vain tulin kuulemaan, etteivät sinun asiasi vain liene huonosti. Niin, ainoastaan sitä.»

Odin oli jo lähdössä. Hän vilkaisi kelloaan ja haukotteli: »Taitanee jo olla aika vääntäytyä kotiin päin. Eikö Karen-Anna lähde saattamaan minua vähän matkaa?» Kysymys pääsi häneltä vallan huomaamatta.

»En minä uskalla», vastasi tyttö.

»Etkö?»

»En — ja nyt minä jo ehdin aivastaakin sen asian painoksi!»

Karen-Anna katsoi häneen, ja nyt Odin näki ilmielävästi,

että tämä oli valmis vastaamaan myöntäen kaikkeen, mitä hän pyytäisi. Ja yhä kauniimmaksi hän muuttui, mitä kauemmin Odin häntä katseli. Ellei hän lähtenyt kotiin nyt ihan paikalla, ei hän voisi jättää häntä enää milloinkaan. Karen-Annakin puolestaan tunsi, miten yhtä he olivat. Se aivan salpasi henkeä. Odinista tuntui kuin koko tupa olisi odottanut, että hän sanoisi jotakin. Jotakin sitovaa koko elämänajaksi.

»Onko siitä kauan kuin Lauris on käynyt sinun luonasi?» kysyy Odin.

»Lauris?» Tyttö katsoo häneen tyynesti ja sitten alas työhönsä.

»Vai niin, vai ei hän ole käynyt täällä.»

»En minä ainakaan ole huomannut.»

»Hyvä on. Muuten voit sanoa hänelle terveisiä minulta ensi kerralla, kun hän tulee. Hyvää yötä nyt!»

Odin ei kuullut, saiko hän vastausta.

Tähdet peittivät koko taivaankannen aivan sumun tavoin, ja linnunrata ulottui leveänä, valkoisena siltana tunturin laidasta toiseen, yli koko laakson.

Tuossa oli riihi, ja tuosta kääntyi tie kotiin. Nyt ei muuta kuin mennä siihen suuntaan. — Se ei ollut kaunista, sanoi hän itselleen. Hän sanoi sen moneen kertaan astuessaan suotietä itään. — Mutta minä en voinut tehdä toisin. Minun täytyi temmata itseni irti. Voinhan minä tulla uudestaan. Täytyy odottaa ja *katsella*.

Mutta kukahan hänen rinnallaan oli ollut varoittamassa silloin, kun hän oli menossa? Sillä henkiin hän ei enää uskonut, niihin ei uskonut kukaan pitäjän ihmisistä. — Mutta Anders Håberg oli raukka, kun ei uskaltanut olla naimisissa lappalaisen kanssa. Toisin oli sen laita, jonka tie johti itse pitäjän keskelle. Siellä eivät vaarit olleet eläneet koskaan. Ja häntä, joka saisi omakseen merenneidon, häntä odotti

vallan toinen elämä: hänen ei kävisi milloinkaan hyvin. Hänet oli määrätty häviämään ihmisten ilmoilla.

Hän juoksi pientä hölkkää, ikäänkuin paeten, ja lisäsi vauhtia sitä mukaa kuin ilta alkoi viilentyä. Vähältä piti, ettei hän juossut Vennestadin ohi.

Kas niin, sanoi hän, pysähtyessään porstuaan, tässä minä olen. Hän oli juossut itsensä hikiseksi ja rauhalliseksi. Näin rauhalliseksi hän ei ollut tuntenut itseään pitkään aikaan.

Mutta seuraavana päivänä äidin silmät seurasivat häntä tarkkaan. Hänen mielestään poika ei näyttänyt oikein rauhalliselta. Odin huomasi äidin aikovan kysyä häneltä jotakin, ja hän asettui sitä odottamaan.

»Missä sinä olit viime yönä, Odin?» kysyikin äiti vihdoin.

Äiti seisoi hänen edessään, katsoen häntä suoraan silmiin, joten hän näki, miten Odinin kasvoille kohosi puna.

»Viime yönäkö? Sen mitä minä tein viime yönä, minä tein *sinun tähtesi*. Enempää minä en sano.»

Äidin silmät tulivat yhä suuremmiksi ja kirkkaammiksi; ne katsoivat poikaan kuin uuden loisteen saaneina, täynnä iloa ja pelkoa; ne sulkivat hänet syliin eivätkä päästäneet häntä irti. — Hän varmaan luulee, että se oli vain leikkiä, ajatteli Odin.

»Minulla on tässä kirje», sanoo Odin.

Äiti räpyttää silmiään pari kertaa, ihmetellen ja arasti.

»Se on isälle.»

»Mitä asiaa sinulla on *hänelle*? Nyt?»

»Siinä on vain eräs kysymys.»

»Vai niin. Mutta siitä minä olen iloinen, että sinä olet toisenlainen kuin hän. Ja ethän sinä lähde minun luotani, Odin?»

»En. En suinkaan. — Niin, se on vain eräs kysymys, kuten sanottu.»

SADUN LOPPU.

I.

Otte Setran oli saanut laitetuksi itselleen pienen lautamökin palaneen rakennuksen sijalle. Siinä oli ainoastaan yksi huone, jossa hänellä oli höyläpenkkinsä, keittolietensä ja sänkynsä. Ovi aukeni suoraan ulos. Mutta hän näytti viihtyvän siellä hyvin, eikä sitä oikeastaan ihmeteltykään.

Hän ei näyttänyt välittävän vähääkään siitä, mitä pitäjällä ajateltiin tulipalosta; kaikki ihmiset olivat hänelle kuin ilmaa. Mahtaa olla niin, että joskus voi jonkun tehdä mieli ottaa elämä siltäkin kannalta, sanoivat nämä. Mutta siitä voi tulla hänelle raskas tie. Kaksi kuulustelua oli jo ollut ja kolmas oli tulossa. Hän sai koettaa suoriutua siitä niin hyvin kuin taisi. *He* eivät olleet nähneet mitään kertomisen arvoista, eivätkä myöskään voineet todistaa hänen puolestaan. Talo oli palanut, se oli ainoa seikka, mikä voitiin todeta. Ja se oli tapahtunut sillä ja sillä kellonlyönnillä. Ja eläimet hän oli myynyt sitä ennen.

He olisivat ehkä sittenkin kyenneet tekemään hänelle palveluksen, ellei Åsel olisi puuttunut asiaan, olisivat ihan varmasti, jos niin olisi sovittu. Moni oli nähnyt hänen soutavan kaupunkiin päin jo varhain palon edellisenä päivänä. Vuonolla tuuli oli kääntynyt vastaiseksi, kertoi hän itse, ja hän oli jäänyt odottamaan erään niemen suojaan sekä jatkanut sitten matkaa Holmeniin, sisarensa luokse. Ja silloin tuuli

puhalsi vähän aikaa maalta päin. Mutta aamulla, ihmisten noustessa makuulta, nähtiin nousevan savua hänen talostaan, ja ennen pitkää siellä olikin kaikki ilmiliekissä.

Silloin joku oli arvellut siellä olleen nuorta väkeä elämöimässä, sellaista kun oli sattunut ennenkin hänen muutettuaan sinne, sillä Otte ei koskaan lukinnut oveaan; hän nyt oli kerta kaikkiaan senluonteinen mies; ja nyt nähtiin, miten kävi.

Mutta sitten Åsel ilmestyi kylälle ajaen ja kuulusteli kaikkia yksitellen, olivatko he nähneet Otten lähtevän pois edellisenä päivänä ja tiesivätkö he siellä olleen vieraita yöllä? Muutamat myöntelivät, toiset kiertelivät, Åselilla kun oli niin merkillinen valta ihmisiin; mutta sitten he kuitenkin saivat luikerretuksi itsensä irti koko asiasta, sillä esivallan kanssa ei kenkään halunnut joutua mihinkään tekemisiin. Ja sen jälkeen kuin hän oli mennyt, kuului kaikkien puheista, että nyt sai jo loppua se aika, jolloin Åsel Håberg oli pitänyt heitä kynsissään. Itsekunkin täytyi saada hoitaa omat asiansa; hänen olisi ollut parasta pysyä kotonaan. Hän olisi tietysti tahtonut naittaa Andrean Otte Setranille, sehän oli selvä, mutta muutenhan jokaisen täytyi saada tehdä miten tahtoi. Talo oli palanut, se tiedettiin, ja kun tulipalo oli ohi, tulla vaapotti Otte kotiin ja katseli hävitystä aivan kuin ventovieras. — Hyvä, ettei minulla enää ollut eläimiä, sanoi hän. Ja siinä hän kyllä saattoi olla oikeassa. Ne kun eivät olleet edes vakuutetut.

Mutta jos hän oli syytön, niin miksi hän ei saapunut ihmisten ilmoille? Tiesihän hän, mistä heidät olisi löytänyt. Miksi hän ei käyttäytynyt niinkuin muut ihmiset?

Samaa sanoi Åsel hänelle niin hellävaroen kuin suinkin. Mutta hän huomasi, ettei se pystynyt häneen. Hänen täytyi olla oikeassa, omalla tavallaan, ja se oikeus kuului hänelle. Viime aikoina häntä ei oltu nähty missään vieraissa.

— — — Eräänä iltana viikkoa jälkeen rippipyhän hän istui höyläpenkillään piirustaen lyijykynällä lautaan, joka hänellä oli polvillaan. Silloin kuului askeleita ulkoa, ja joku astui sisään ja tervehti. Otte ei kiirehtinyt nostamaan katsettaan.

Tulija oli Ola Håberg, lukkari. Otte laski käsistään laudan, katseli ympärilleen ja oli aikeissa hypätä alas penkiltä.

»Ole hyvä ja — —»

»— jää seisomaan!»· Ola nauroi hiljaista, hyvää naurua nähdessään, miten hämillään toinen oli; sillä muuta istuinpaikkaa ei todellakaan ollut. Hyväntahtoisuus väreili hänen kasvojensa kaikissa hienoissa kurtuissa ja silmät olivat kirkkaat kuin nuorella pojalla. — Vai tähän siis profeetta on pystyttänyt majansa? Jumala varjelkoon minua istumasta, enhän minä toki ole niin häpeämätön. Mutta miten olisikaan — hän hypähti höyläpenkille — anna kun koettelen sinun nojatuoliasi! Vai tässä sinä istut ja suunnittelet uutta rakennustasi. Siitä tulee varmaan erilainen kuin kaikkien muiden, sen minä arvaan.»

Otte punastui, mutta ei sanonut mitään: Lieden laidalla porisi liimakattila ja sen vieressä kahvipannu. Ola haisteli. — Eikö minun nenäni ollutkin oikeassa; se tuntee jo kaukaa kahvin hajun, siitä minä voin lyödä vaikka vetoa.

Otte tuli yhä enemmän hämilleen. Lukkari oli omituisin ja tutkimattomin ihminen, mitä hän tunsi, ja eikö täällä haissutkin kahville niin, jotta ihan hävetti. Päivän kuluessa hän kiehautteli sitä itselleen tuontuostakin. — En minä sentään tuntenut sitä vielä kotoa lähtiessäni. Minä tulin vain katsomaan suotani; me kaksi olemme olleet naapurukset jo monta vuotta. Me olemme samaa maata, yhtä yksinäiset kumpikin, varsinkin minä. Tänä iltana maa on koristanut itsensä lumihiutaleilla — puolen penikulman päähän ei näe

muuta kuin ruskeata ja valkoista. Ja tähdet vilkuttavat aivan kuin lapset, jotka eivät muista lähteä kotiin. Ja joskus pysähtyy Jumalakin katsomaan niitä.

Hän istui vähän aikaa pitäen silmällä kahvipannua. — Ja sinä taidat olla yhä entinen uskonnonperustaja? Profeetta omalla maalla? — Minä? En. Minä olen vain puuseppä. Ja minä uskon mitä uskon, mutta oleskelen mieluimmin yksikseni. Toiset saavat juosta omia teitään. — Niin, anna heidän vain juosta ja puskea poikki sarvensa. — Sitä minäkin tarkoitan. Olen vahvistunut yhä enemmän siinä uskossa, että se on parasta. — Niin. Mutta minä en nyt sentään ole ihan samaa mieltä. Sinun pitäisi vähän enemmän hätyyttää heitä, eikä olla niinkuin — niinkuin minä — aivan oikein. Sinä näytät hymyilevän ja ajattelevan, ettei kenenkään suinkaan pidä olla samanlainen kuin lukkari. Ei, ei ainakaan sinun. Menetteleehän sekin, että kääntää päin toisenkin poskensa sen jälkeen kuin on saanut lyönnin toiselle, mutta lopulta siitä tulee *litteäksi*. Arveluttavan litteäksi, eikö totta?

Otte istui ääneti, eikä tiennyt minne katsella. — Uskokoot minun puolestani mitä tahansa, jupisi hän itsekseen. Tulipalostakin, lisäsi hän, katsoen ylös.

Ola tuli nyt vuorostaan vähän hiljaiseksi, ja Ottea hymyilytti. — »Olen nyt oikeastaan tullut tänne Odinin, sen poikaviikarin tähden», sanoi Ola, läimäyttäen kädellään polveensa; »hänen taitaisi olla parasta päästä pois näiltä mailta, lähteä tuulettamaan itseään. Eikö Ottekin ole samaa mieltä?»

»Vai niinkö?» sanoi tämä, sivellen partaansa.

»Niin, sillä muuten hänestä tulee *ihminen* — ymmärräthän sinä, mitä minä tarkoitan?»

Ola katsoo häneen kiinteästi, aivan kuin astuu esiin sumusta, leikki ja tosi mielessä. Hän on paljas nulikka,

Jumalan kiitos, mutta hän ei jaksa pitää puoliaan ajanpitkään, pelkään minä. Pitäjä syö hänet elävältä. Hän ei ole mikään juvikilainen, sen hän on ehtinyt ravistaa päältään jo Kjelvikassa, ainakin minun ymmärrykseni mukaan; hän on ollut hyvässä opissa, usko pois!

»Ehkä.»

»Niin, helkkarissa, hän on ollut kauempana kuin Amerikka? Hän on *elänyt* seitsemän sukupolvea seitsemässä vuodessa. Vielä hänessä on sentään hituinen juvikilaista nytkin — semmoista runoilijan ainesta, näetkö. Ja kenessä sitä ei ole, häntä minä en ota lainkaan lukuun. Hänestä ei ole mihinkään.»

Nyt hyppäsi Ola alas penkiltä ja lähti tutkimaan astiahyllyä, löytäen sieltä kahvikupit, sokeria ja kermaa. — Minulle tuli niin kahvinälkä; minä näet puhun aina suoraan niitä ajattelen. Ottekin kapusi alas penkiltään, mutta ei oikein tiennyt mihin ryhtyä. Ola kaasi hänelle kahvia, ja he joivat. — Huonoako? kysyi Ola, katsoen Ottea kasvoihin. Tämä on profeetallista juomaa! Mutta mitäs me teemme sille poikalurjukselle? Sillä nyt se alkaa. Ja siihen on hypättävä päistikkaa, siihen nimittäin, mitä me sanomme elämäksi. Ja siitä voi tulla kylmä kylpy. Tuosta tyttöasiasta minä en piittaa paljoa, mutta jos hän teki tuon tempun Iverin varsalle, niin s e oli ruma kepponen. Siinä ei ollut mitään järkeä. Panna nyt hevonen kiinni ojan laidalle — se oli tyhmyrin teko! Lukkari katsoi Otteen kuppinsa yli.

»Odinko? Mitä sinä nyt höpiset? Odinko muka? Äläpä nyt!» — Otte alkoi kiireesti kaivella sisätaskuaan, haki ja penkoi, tuijottaen tiukasti höyläpenkkiin, kunnes viimein löysi jonkin paperilapun. »Katso — tämän minä sain eilen Odinilta. *Hän* kysyy, olenko *minä* tehnyt sen.»

»Sinä? Mitä joutavia? Sehän on kuin akkain puhetta.»

»Uskotaanko sitten niin?»

Ola nauroi niin että hytkyi.

»Kysy mieluummin, *mikä* syy heillä olisi olla sitä uskomatta!»

Ottekin hymyili ja istahti jälleen höyläpenkille. Ja sitten hän alkoi kertoa, miten se asia todella oli: Hän oli käynyt Håbergissa ja kuullut siellä, että poika pääsee ripille; siksi hän oli rohjennut mennä Vennestadiin tapaamaan häntä. Mutta siellä ei oltu kotona, ja hänen täytyi lähteä takaisin tyhjin toimin. Silloin hän huomasi varsan seisovan tiepuolessa sotkeutuneena liekaansa niin pahasti, että se tuskin pääsi kääntymään. Minä menin ja muutin sen toiseen paikkaan — eihän *eläimiä* voi jättää oman onnensa nojaan. Mutta minä varmaankin sidoin sen hullusti; en huomannut ojaa; taisi jo olla hiukan hämäräkin.

Nyt hän katsoi taas lukkariin, ja hänen silmäkulmansa ja otsansa nytkähtelivät.

»Nyt sinä sen tiedät, kuten muuten olet tiennyt koko illan, että *minä* olen syyllinen.»

»Vai sillä lailla», sanoo Ola, joka on punastunut korviaan myöten.

»Ja nyt minä lähden Vennestadiin vielä tänä iltana kertomaan, miten asia on.»

»Sieltä sinut ajetaan heti ulos ovesta . . . Se on minunkin nähtävä.» Ja sittenhän me voimme samalla puhua pojasta, jos nimittäin meitä käsketään istumaan, hän lisäsi. He voivat lähettää hänet yhteisesti jonnekin, kouluun tai mihin tahansa. — Niin, vastasi Otte. — Onhan Segelsundissakin koulu, tai paremmin sanoen: oli ennen vanhaan. Arthur pani sen hyvään alkuun, mutta sinne ei mennyt kukaan. Se oli ainoa, mitä hän ei ollut ottanut lukuun. Ja samapa tuo taisi ollakin. Antaa lasten lähteä kauemmas kotoa. Siihen oppiin, mitä he saavat, minä en tosin paljon luota, mutta sitä tietä heidän kai on mentävä, ja on hyvä

puskea sarvensa johonkin. Sillä pois maailmalle heitä vetää, kauas, kauas; ja nyt on Odinin aika. Tunnethan sinäkin sen asian, eikö totta? Ja tiedät, että hänen voi käydä sekä niin että näin; hän on vaarallinen naskali? Sinä olet velvollinen tuntemaan sen itsessäsi, sillä ei ole mikään pikkuasia olla isä. Siihen asemaan minä en ole uskaltanut milloinkaan ruveta.

Heidän ollessaan lähdössä katselee Ola ympäri tupaa. Mutta entä tuo tulipalo? Sinä kai annat heidän uskoa, mitä tahtovat? — Niin, mitä minä muutakaan voin tehdä. Kyllä totuus viimein tulee ilmi. — Soo, vai niin. Minä olen kuullut tuon saman lauseen ennen; se taitanee olla vanha viisaus. Kunhan se vain ei olisi liian vanha. Vaikka niinhän on, että sinä olet maan suola, ja meidän sukumme on aina pitänyt suolasta — kaikki muut paitsi minä. Mutta me kaksi, Otte Setran, me olemme hylkytavaraa, sukumme hylkytavaraa. Ja minusta tuntuu siltä kuin suurin osa ihmisiä tässä pitäjässä ja koko maassa olisivat samanlaisia; — vaikka tiedänhän minä, ettei niin ole. Mutta olipa todella kummallista, että sinun talosi piti syttyä tuleen — että Jumala teki sinulle semmoisen tempun. Ja nyt sinä tapaat Iverin, niinkuin sanoit.

II.

Vennestadissa istutaan parhaillaan ilta-aterialla, kun he saapuvat sinne.

Iver ja Elen vilkaisevat ylös, kohtaavat tulijain katseet ja silmäilevät sitten ympärilleen, missä olisi vieraille istuinpaikkaa. Odin luovuttaa tuolinsa, mutta Ola on jo keksinyt puulaatikon, ja Iver pyytää Ottea istumaan penkille muiden viereen. Odin jättää tuolinsa tyhjäksi ja jää seisomaan pöydän ääreen.

Iver syö otsansa hiessä, kuten hänen tapansa on; hikipisarat välkkyvät hänen tukanrajassaan. Hän ei yleensä milloinkaan puhu syödessään. Elen joutuu pian valmiiksi ja häviää kamariin pienokaisen luo.

Odin vetää tuolinsa seinän viereen ja käy yhä miettiväksi. Vähän väliä hän katsoo Iveriin. Ola Håberg puhuu ilmasta, niinkuin hänen tapansa on ihmisiin tullessaan, mutta vakavammin kuin kukaan muu; kuitenkin niin, ettei kukaan tuohon vakavuuteen usko.

Sitten sanoo Otte: »Minä tulin tänne puhumaan siitä sinun varsastasi, Iver.»

Iver laskee kädestään puurolusikan — jo se nyt saa riittää. — Vai minun hevosestani? kysyy hän ihmeissään.

— Niin, sinun varsastasi. Minä muutin sen sinä iltana toiselle kulmalle ja katsoin sille vielä hyvän syöntipaikankin. Mutta en minä nähnyt siinä mitään ojaa tai hiekkakuoppaa, usko minua, Iver!

Odin katsoo hellittämättä isäpuoleen, hymyn yrittäessä esiin ja heti taas kadotessa ja pilkistäessä esiin yhä uudelleen. Mitä Iver nyt mahtaa sanoa? Tämä vain katsoo permantoon.

»Niin, minun täytyi tulla puhumaan sinun kanssasi, Iver, jotta et epäilisi ketään muuta.»

»Ei siitä kannata puhua. Sehän oli pelkkä onnettomuus.»

Elen on tullut takaisin tupaan. Hän katsoo Iveriä ja hänen kasvonsa kirkastuvat yhä enemmän. Kohta hän varmaankin menee kuivaamaan hien Iverin kasvoilta, ajattelee Ola itsekseen.

»Minä teen aina kaikki hullusti», jatkaa Otte, katsoen toisesta toiseen hymyillen. »Minä olen nyt kerta kaikkiaan sellainen!»

»Ja sinä, Odin, sinähän olet aikamies», pistää Ola väliin.

Toiset eivät jaksaneet seurata tätä uutta puheenaiheen käännettä, mutta Eleniin se koski, ja hän alkoi penkoa ompelupussiaan.

»Ja se hevonen oli sitäpaitsi huono», virkkoi Iver. »Ei puhuta siitä enää.»

»Jos minä saan maksaa sen, niin kyllä maksan.»

Iver naurahti:

»Emmehän me nyt sentään ole nälkään kuolemassa!»

»Otte on hyvissä rahoissa», pisti Ola väliin. »Hän saa pian vakuutusmaksun talostaan.»

Nyt tuntui kuin jokainen tuvassaolija olisi hätkähtänyt, ja Odinin poskia alkoi kuumottaa. Mutta Otte vain nauroi.

»Jaa'a, sehän on hyvä, mutta en minä tahdo hänen rahojaan», sanoi Iver.

Otte nauroi uudelleen, ja nyt hän katsoi Olaan:

»Ja nyt minä sanon jotakin sinulle, Ola Håberg: Sinä tulit tänä iltana minun luokseni epäluulo mielessäsi; sinä näet epäilit minua sekä hevosen että taloni hävittäjäksi, eikö totta?»

Olan naama venähti vähän pitkäksi, sen kaikki huomasivat. Ja Odin istui jäykkänä tuolillaan.

»Profeetta, profeetta!» sanoi Ola. — Mutta se, mitä minä uskon, ja se, mitä ihmiset uskovat, ne ovat kaksi eri asiaa. Minä olin tullessani niinkuin ihmiset yleensä, kuten esimerkiksi nuo Iver ja Elen ja kaikki muut. Mutta Odinistahan meidän piti puhua tänä iltana. Hän on nyt täysi mies, ja jos hänellä on siivet, niin hän lentää pois. ,Et suinkaan sinä ole aikonut jäädä tänne kotiin hyville päiville koko eliniäksesi, vai mitä?

Kukaan ei virkkanut mitään, ja Olan täytyi jatkaa. Hän kertoi, mitä he olivat tuumineet Otten kanssa.

Iver yskäisi pari kertaa. — Minä olen ajatellut samaa; ja jos aika on tullut, niin täytyy kai ryhtyä asiaan. Minä koetan auttaa häntä, minkä jaksan. Semmoinen on tarkoitus.

Elen katsoo onnellisena miehestä mieheen. Otte ei tiedä, miten olla, ja Odinin otsaan ilmestyy pari syvää vakoa, mutta

hän pysyttelee jäykkänä. Ola taas puolestaan on niinkuin ei olisi nähnyt eikä kuullut mitään.

Pari vuotta koulussa tai opissa, sanoi Iver tuumineensa. Senhän nyt aina jaksaa kestää, vaikka töiden puolesta onkin vaikeata tulla toimeen ilman häntä. Pojasta alkaa jo olla hyötyä. Olisivatpa he vain nähneet sinä iltana, kun se karhu oli liikkeellä! Sitä olisi sietänyt katsella. Heidän täytyi lähteä pojan kanssa metsään pilkkosen pimeässä, ja sitten he olivat ajaneet lampaat kotiin ihan karhun nenän edestä — kuulivat vain miten se mörisi pimeässä; olimme ehkä olleet sen mielestä *liian* nenäkkäitä. Odin oli juossut edellä koko ajan ja olisi varmasti antanut pedolle potkun vasten kuonoa, jos olisi tarvittu. Semmoinen poika hän on!

»Tapahtuiko se lauantai-iltana?» kysyi Ola.

»Ihan paikalleen.»

»Silloin karhu oli jo hengetön.»

»Hengetön? Oliko se ammuttu?»

»Ei, mutta se oli seivästetty kuoliaaksi. Se näet oli Segelsundin koira — se kuului olleen aika peto. Se oli repinyt *yhden* lampaan — loput olivat ihmiset keksineet. Varo sinäkin heitä, Otte!»

»Koirako se olikin? Ja koko juttu oli siis pelkää lorua?»

Nyt remahti Odin nauramaan, ja koko tuvassa tuntui keveämmältä. Viimeiseksi yhtyi nauruun Iver. Eihän hänkään muuta mahtanut.

»Me *uskoimme*, että se oli karhu», sanoi Odin, aivan kuin lohdutellen isäpuoltaan.

Ola katsoi häneen vakavasti:

»Niin, uskoa yleensä juuri tarvitaan. Paina mieleesi se seikka!»

»Mutta minä en halua lähteä mihinkään kouluun, että sen tiedätte!» Odin katsoi heihin iloisesti.

»Sitä kannattaa vielä miettiä», arveli Iver kuivasti.

Hän, Odin, oli jo miettinyt. Ja se tuntui mahdottomalta.

Äiti katsoi häneen nurkastaan, ja Odin huomasi, miten iloiseksi hän tuli.

»Minä tahdon puusepän oppiin», sanoi hän, luoden nyt äitiinsä tuiman katseen.

Vielä kerran tuntui kuin tupa olisi ollut kallellaan.

»Kuten tahdot», sanoi Iver ja nousi mennäkseen talliin. »Minä kustannan sinut matkaan, kuten sanottu.»

»Mutta — eikö *sinulla* ole tilaa minulle?» sanoi Odin, kääntyen isänsä puoleen.

»Minullako?» Otte tuli kerrassaan merkillisen näköiseksi. Sitten hän hymyili heikosti ja epäuskoisesti, aivan kuin kerjäläinen, jolle tarjotaan setelirahaa. »Onko se oikein sinun tarkoituksesi?»

»Kyllä, aivan varmasti.»

»Ethän sentään lähde, Odin!»

Nämä sanat tulivat Elenin suusta, ja jokainen tunsi säpsähtävänsä.

»Kyllä vain, äiti. Niin sen nyt täytyy käydä, sillä minä en pelkää häntä itseään enkä hänen rahojaan; oli miten oli, ja sitäpaitsi — —»

»Odin, sinä et voi lähteä minun luotani — *nyt?*»

Odin jäi istumaan katsoen häneen, mutta toiset huomasivat, ettei hän näyttänyt muuttavan mieltään.

»Ei sinulla ole enää mitään hätää tästä lähtien», sanoi Odin hiljaa. Ja hän viittasi päällään Iveriin päin.

»No niin», sanoi Otte. »Ei minulla suinkaan ole mitään sitä vastaan.»

»Minä tulen sitten aivan ensi tilassa. Mutta huomenna minä lähden markkinoille.»

»Markkinoille? Sinä?» Häneen tuijotettiin joka puolelta.

»Niin. Olisiko sinulla lainata minulle kymmenen kruunua?» kysäisi Odin Olan puoleen kääntyen.

»Varmasti. Ja lähde sinä vain; kyllä minä sinut tunnen.»

Iver oli mennyt ulos, ja kun hän palasi, tekivät vieraat jo lähtöä. Odin saattoi heitä portaille, ja Ola otti esiin kymmenkruunusen. Otte olisi tahtonut antaa hänelle toisen samanlaisen setelin, mutta sitä hän ei ottanut vastaan. Kyllä minä pidän itse huolen itsestäni, sanoi hän. Odottakaahan, kunhan saan perintöni Kjelvikasta tai keksin jonkin toisen keinon.

Sinä iltana Odin makasi kauan valveilla. Huomenna kello yhdeksältä saapuisi laiva Segelsundin laituriin, ja sillä hän päätti lähteä suoraapäätä markkinoille. Sinne oli jo mennyt venekunta toisensa jälkeen ja huomenna lähtisivät loput sekä hän heidän mukanaan. Odin käänsi kylkeä ja tahtoi nukkua; hän oli kääntänyt maailman ylösalaisin ja se saisi nyt odottaa niin kauan kuin hän nukkui.

Ulkona oli niin hiljaista; rakennusten nurkissa ja kaikkialla; sen saattoi aivan erottaa korvillaan; ja kauempana humisi meri, ja vielä kauempana uinui Kjelvika ja koko se aika, joka jo oli hänen takanaan.

Aina välistä hän katsoi eteensä pimeässä. Ja sitten taas ikkunaan. — Kohta hän ei ollut enää täällä.

Nyt joku tarttui oveen. Mutta haka oli päällä tänään. Kristine ei päässyt markkinoille tänä vuonna, sillä ukko oli sängynomana. Hän seisoi nyt siellä ulkona, mutta sitä ei voinut auttaa, sillä Odin ei huolinut häntä sänkynsä laidalle tämän koommin; kaikkein vähimmin tänä iltana. Hän oli kylläkin pehmoisin olento, mitä käsissään voi tuntea tai ajatella saattoi, mutta ellei hän lähtenyt tässä paikassa, hyppäisi hän ylös ja ajaisi hänet tiehensä. Hän teki mitä tahtoi, eikä kysynyt lupaa keneltäkään, ja hän myöskin saattoi tehdä *mitä pahaa tahansa* ja milloin vain. Mutta jokin sanoi hänelle, että hän oli Odin, ja hän oli ylpeä itsestään. Tuntui melkein kuin hän olisi katsonut Åsel Håbergia silmiin. Vaikka vähät

Odin välitti hänestäkään, ja sen hän aikoi sanoa Åselille ensi kerralla kun tapaisi. Hän oli Juvikin vaarien sukua, vaikka hän ei ollutkaan semmoinen tomppeli kuin he.

Mutta nyt kopsahti säppi pois sijaltaan ja ovi lennähti auki. Kristine oli avannut sen hiusneulallaan ja asteli nyt hiljaa Odinin sänkyä kohti. Kun tyttö oli istunut siinä hyvän aikaa ravistellen häntä ja kutittaen hänen kasvojaan hiuksillaan, kääntyi Odin viimein ja kysyi, mitä hän tahtoi? — Tahtoiko? — Ei tietysti mitään. Mutta oliko totta, että Odin aikoi lähteä pois? — Entä sitten? — Ei juuri mitään. Mutta saattoiko hän jättää äitinsä?

Odin makasi ääneti. Hän ei vastannut tuommoisiin kysymyksiin. Mutta sitten hänen mieleensä muistui ilta tuvassa, ja sitten hän kuitenkin kertoi yhtä ja toista, mitä mieleen sattui. Minun isäni on merkillinen otus. Hän on hienompaa ainesta kuin muut; siksi kaikki raastavat häntä. Jospa minä olisin tiennyt sen, hitto viekööń! Ja äiti, kysyt sinä. Hänellähän on Iver, ja Iver on tuhat kertaa mukavampi kuin minä ensin luulinkaan. Minä istuin niinkuin olisin odottanut jotakin, kaukaa mereltä tai metsästä tai menneisyydestä, odotin jotakin nykäystä. Ja se tuli. Niin, *sinä* et tätä ymmärrä, eikä ole tarviskaan. Molemmat ovat oikeassa. Maailma on sellainen luullakseni — jos rupeaa sitä pohtimaan, voi mennä kerrassaan pyörälle päästä. Mutta minä lähden isän luo. Ja nyt sinä voit mennä nukkumaan; et sinä kuitenkaan saa jäädä tänne.

Siihen tyttö ei vastannut sanaakaan. — Nyt Odin oikein ihmetteli, ja hänestä alkoi tuntua pahalta. Ja kun tyttö kumartui suutelemaan häntä, kiersi hän kätensä hänen kaulaansa ja antoi ne jäädä siihen vähäksi aikaa. Sitten hän työnsi tytön luotaan ja pyysi häntä menemään; ja nyt Kristine totteli. — Sillä minä tahdon olla vapaa mies, mutisi Odin. Ja tällä hetkellä hän ajatteli sekä äitiä että Karen-Annaa. Ja siihen hän nukahti.

III.

Aamulla oli mitä kirkkain ilma; suon reuna oli hienossa huurteessa sekä vuonon ja rantojen yllä väreili auringonpaiste. Joka puolella leijui herääväå siintoa, aivan kuten Odin oli odottanutkin.

Kesti vähän aikaa, ennenkuin äiti oli saanut hänet matkakuntoon, sillä äiti tahtoi, että hän olisi hyvässä kunnossa, ja hänen ajatuksensa tahtoivat seisahtua vähän väliä. Iver pisti hänen kouraansa kaksi kymmenkruunusta, ihka uutukaista, keltaista seteliä, ja hän ja äiti saattoivat häntä pihalle. Siellä äiti tarkasteli häntä vielä viimeisen kerran, oli tyytyväinen ja toivotti onnea matkalle. Ja onnestaan Odin olikin ihan varma.

Yht'äkkiä hänen teki kovasti mieli juosta, mutta hän asteli vain harvakseen ja pitkin askelin, sillä eihän markkinamiesten ole tapana juosta.

Segelsundin mutkassa hän pysähtyi kuuntelemaan, joko laiva oli tulossa, ja päästyään parhaiksi hyvään kävelyvauhtiin huomaa hän edellään rattaat ja niissä istuvan naisihmisen, joka seisottaa hevosen ja koettaa saada sitä kääntymään tielle, mutta turhaan, sillä toinen pyörä on jäänyt erään koivun taa. Se on Skaren muhkea ruuna, ja ajaja on siis luultavasti Serina, talon emäntä, joka on ollut kyyditsemässä markkinoille aikovia.

Hevonen oli pillastunut metsälintua ja oli ollut vähällä kaataa rattaat maantienojaan. Ja nyt oli pyörä tarttunut kiinni eikä päässyt minnekään, sillä takana oli iso kivi ja edessä koivu, ja eukko odotti nyt Odinia apuun. Tämä aikoi ensin pyyhkäistä sivu, mutta eihän se käynyt päinsä, sillä aisat olivat pahassa asennossa ja hevonen oli rauhaton ja reuhtoi edestakaisin. Kivi oli niin lujassa kuin se olisi ollut maahan juurtunut, ja kun Odin koetti kohottaa rattaita, ei

pyörä hellinnyt koivun takaa. Hän koetti sittenkin ponnistaa, sillä jotakin täytyi tehdä, sillä hevonen saattoi lähteä karkuun millä hetkellä hyvänsä ja kaataa rattaat ojaan. Ja hän nosti niin, että silmissä musteni. Silloin toinen aisa rusahti, ja samassa hevonen hypähti syrjään ja aisat menivät poikki ja hevonen lähti kiitämään päättömästi ojan yli suohon. Siinä oli pohjaton vetelikkö, ja elukka vajosi heti vatsaansa myöten liejuun ja sitten yhä syvemmälle, ollen sotkea Odininkin allensa. Vihdoinkin hän sai irroitetuksi molemmat aisanpäät, ja nyt oli hevonen hiljaa. Odin mietti vähän. Edessä oli selvä lieju. Serina itki ja tahtoi lähteä hakemaan ihmisiä, mutta Odin huomasi sen olevan turhaa. *Hänen* täytyi saada hevonen ylös ja keksiä jokin keino.

Tuossa oli heinäsäkki.

Hän otti säkin, kiskoi irti istuinlaudan, pani sen hevosen eteen suohon ja tarttui suitsiin. — Jos sinä autat minua nyt, saneli hän mielessään, — jos sinä autat minua nyt, niin — —.

Ympärillä oli hiljaista; hänestä tuntui kuin hän olisi ollut ihan yksin. Serina seisoi niin kaukana, toisella puolen ojan, odottaen ihmettä.

»No, Rusko!»

Ja ylös se pääsi, miten lienee päässyt; se ponnisti etujalat heinäsäkille ja istuinlaudalle ja oli seuraavassa silmänräpäyksessä ojan reunalla, missä kanervamätäs kantoi jonkin verran, ja siitä ojan yli tielle. Ja siinä hevonen nyt seisoi kiskoen ohjaksia; taisipa se jo ajatella rehevää nurmeakin.

»Nyt on ruuna turvassa», sanoi Odin Serinalle.

Tämä hymyili, vaikka oli vieläkin pelosta jäykkänä. — Akkaväki joutuu aina heti suunniltaan, kun eläimelle sattuu jotakin. Ja Odin, hän keksi senkin, että hänen olisi pitänyt ihan ensiksi ottaa pyörä irti. Lasten leikkiä koko homma. Mutta kävipä se hyvin näinkin, sanoi hän hymyillen.

Nyt olivat rattaat tiellä ja aisankappaleet sidotut niin, että ne kestivät kotiin asti. Mutta siinä silmänräpäyksessä tuntui kuin jokin olisi polttanut häntä: Oliko se laivan vihellys, jonka hän oli kuullut äsken? Ääni kuului hänen korvissaan uudelleen; se aivan kuin palasi takaisin. Ja nytkös hän lähti livistämään. Ja hän juoksi niin, että korvissa suhisi, hyppäsi yli aidan ja saapui mäelle. Silloin hän näki laivan viilettävän Segelsundin nurkan takaa ja suuntaavan kulkunsa merelle. Siinä se mennä meurusi pitkänä ja siniseksimaalattuna, veden kuohuessa edessä ja perässä ja savun kieriessä mahtavina tupruina takana. Ja kansi oli pakaten täynnä markkinaväkeä.

»Oletko sinä järjiltäsi?» aikoi hän huutaa. Mutta hän hillitsi itsensä. Hän oli nähnyt niin kummia asioita vast'ikään.

Tuossa nyt menivät markkinat myttyyn.

Hän ei voinut olla hymyilemättä seisoessaan siinä. Hän oli näkevinään itsensä tulossa tietä pitkin vähän etukumarassa, kyynärpäät ulkona, silmät tiukasti ja luottavasti eteenpäin suunnattuina, matkalla maailmaan, läpi Kjelvikan metsien ja pitäjän sekä edelleen tänne. Yhä uudestaan hänen täytyi jäädä ihmettelemään, yhä uudestaan tapahtui jotakin ihmeellistä.

Ja taas hän lähti liikkeelle. Miksi hän oli pulikoinut Kjelvikassa? tuli hän ajatelleeksi. Kaipa sitä varten, ettei pelästyisi merta, jos joskus maailmassa joutuisi sen kanssa tekemisiin.

Hän astui oikopäätä Segelsundiin ja kysyi, saisiko hän lainata venettä. Hän tapasi itse rouvan, Minan. Hänellä oli silmälasit nenällä ja näytti vähän mahtavalta; mutta kun Odin kysyi uudestaan, vastasi hän sentään. Hän tahtoi tietää, kuka Odin oli, ja sen kuultuaan hän heti lupasi veneen. Vai hänkö oli Odin? Mutta jaksoiko hän todella soutaa niin kauas? Hän lähetti paimenpojan mukaan työntämään

venettä vesille. Sitten hän jäi miettimään jotakin ja käski hänen odottaa. Sattui näet niin hassusti, sanoi hän melkein nauraen, että täällä oli toinenkin, joka oli myöhästynyt laivalta. Ja hän huusi ylös parvelle jollekin, jonka nimi oli Ingrid, ja hetken kuluttua sieltä tuli alas Odinin ikäinen tyttö, pieni hentoinen raukka, joka puhui pohjoista murretta. Hän sai lähteä mukaan. Hän osasi soutaakin, ilmoitti rouva. Tyttö oli varmaan heidän kasvattinsa, mahtoi olla heille sukuakin.

Nyt alkoi soutu, ja se kävi alussa hyvin. Tyttö istui alahangoissa ja hänellä oli keveämmät airot, eikä hän hullummin soutanutkaan. Mutta maatuuli, jonka Odin oli kuullut puhaltavan selällä, ennenkuin he lähtivät rannasta, muuttuikin navakaksi ja puuskaiseksi, ja sitäpaitsi toi laskuvesi mukanaan vastavirran. He soutivat mantereen suojassa lahdesta niemelle asti, mutta siinä alkoi aava, leveä selkä, joka kuohui hyrskynä heitä vastaan. Molemmat kastuivat, ja päivä kului, ja Odin huomasi nyt, kuinka hento ja voimaton tuo tyttönen sentään oli; hän oli kuin pienen pieni eläyä, ja hän ponnisti, minkä jaksoi, mutta mikään ei auttanut aaltoja vastaan; tämä oli jo kuin eläinrääkkäystä. Tyttö sai uuden pärskeen ylitseen, ja sitten vielä toisen, niin että vesi valui pitkin hänen niskaansa ja selkäänsä.

Silloin Odin ymmärsi, ettei hänelle ollut sallittu tällä kertaa joutua markkinoille. Hänen oli käännyttävä ja vietävä tyttö hengissä kotiin. Tämä hymyili ja veti henkeä, kun Odin puhui siitä.

»Älkää suinkaan palatko takaisin minun tähteni», sanoi hän.

Ei, ei, mutta nyt oli niin sopiva purjetuuli takaisinpäin. — Osasiko hän purjehtia? Tällaisessakin tuulessa? Odin ei vastannut mitään, mutta hän näki tytön luottavan häneen.

Veneessä olisi tosin saanut olla yksi kivi enemmän; purje ei ollut uusinta tekoa, mutta hän nosti sen kuitenkin.

Vähän matkaa vene kiisi kuin lintu aallolta aallolle, ikäänkuin pakoon seuraavaa; ja Odin oli oikein mielissään saadessaan taas kerrankin kiitää kunnolla. Mutta vene oli liian kevyt totellakseen peräsintä ja purje oli liian levällään. Odin veti nuoraa, mutta purje ei tullut alas. Hän tarttui rakkiköyteen, mutta sekään ei totellut. Nyt hän heittäytyi riippumaan koko painollaan sen varaan ja silloin köysi meni poikki; se oli läpimätä.

Ja tuuli yltyi. Vene keikkui sinne tänne; se ei välittänyt enää purjeesta, vaan pinkaisi eteenpäin kuin ukkosen säikyttämä vuohi, tietämättä minne mennä. Tyttökin kiskoi sitä ja samoin Odin yhä edelleen, mutta rakki oli kuin naulattu mastoon.

Nyt Odin muisti, kuinka hän äsken ollessaan pulassa maalla oli rukoillut apua, ja silloin myös sitä saanut, ja sehän oli ollut vain lapsenleikkiä tähän verraten. Nyt oli tosi kysymyksessä. Hän saattoi yrittää vielä muuatta keinoa: kääntää vene heti tuulen suuntaan, niin kauan kuin oltiin aavalla. Jos se silloin kestäisi pystyssä, niin he olisivat pelastetut. Tyttö katsoi häneen sellaisin silmin, kuin hän olisi odottanut kuolemaa, mutta luotti häneen sittenkin.

Nyt hän sen teki. Jos Jumala tahtoi auttaa ihmisiä, niin tulkoon nyt avuksi. Monen monta oli aikaisemmin ollut samanlaisessa hädässä, eivätkä he olleet tienneet muuta kuin turvata häneen. Mutta ennenkuin hän ehti ajatella loppuun asti, kallistui vene itsestään ja vuorenkorkuinen aalto syöksähti sisään suojan puolelta. Ja kun Odin tuli tajuihinsa, oli hän vedessä jalusnuora kädessään, aaltojen lyödessä yhtämittaa hänen päänsä yli.

Hän pääsi nousemaan kölille. Ympärillä raivosi ja

kohisi meri. Tällaiselta siis tuntui olla yksin. Ilman apua. Ja nyt vasta hän muisti tytön. Tuossa hän oli, hän ilmestyi näkyviin keulanpuolelta, koetti tarttua kiinni laitaan, mutta aallot pyyhkäisivät hänet pois.

Vihdoinkin Odin sai hänet pelastetuksi ja hän piteli kiinni koko hyvin. Odin aikoi huutaa, mutta jätti sen tekemättä; hän ei saanut ääntä suustaan. Silloin hän näki erään veneen pyrkivän vastatuuleen Segelsundin puolelta ja toisen olevan tulossa vastarannalta.

— — — Hän oli aikonut mennä suoraapäätä sisään Mina-rouvan luo niin märkänä kuin olikin, mutta tämä tulikin häntä vastaan jo pihalla.

Rouva kysyi, oliko Odin todella järjiltään, eikö hän lainkaan tiennyt, mitä oli olla merellä?

Odin kertoi, miten heidän oli käynyt, mutta hänestä oli yhdentekevää, mitä he sanoivat tai uskoivat.

»Minä luotin siihen, että Jumala auttaisi minua», sanoi hän, katsoen rouvaa silmiin.

»Eikö hän sitten auttanutkin?»

»Ei. Ei ollenkaan. Hän ei ollut siellä — minä tunsin sen.»

Toinen aikoi antaa hänelle aika läksyn, mutta ei kuitenkaan antanutkaan; jäi vain seisomaan katsoen häneen syrjittäin ja melkein ajatuksissaan. Sitten hän pyysi Odinia tulemaan sisään ja muuttamaan kuivat vaatteet ylleen. Mutta Odin tahtoi lähteä heti, ja hän sanoi hyvästi.

Elen pysyi tyynenä, katsoi vain häneen mietteissään ja kääntyessään mutisi, että ihminen saa kiittää Jumalaa monesta asiasta.

»Niin», sanoi Odin, »kyllä kai hän on hyvä olemassa hätävarana, vaikka hän ei kuullutkaan minua heti paikalla. *Uskonhan* minä häneen», lisäsi hän kuin itsekseen. »Täytyyhän hänen olla olemassa?»

Palatessaan alas luhdista hänellä oli kimpsunsa kainalossaan ja hän sanoi nyt lähtevänsä. Äidin kasvot kalpenivat.

»Joko nyt?»

»Jo.»

»Ihanko totta, Odin?»

»Ihan totta. En minä ymmärrä sitä itsekään. Eikä se myöskään ole kauniisti tehty. Mutta minä koetan tulla vakavammaksi. Hyvästi nyt sitten vain ja kiitoksia paljon.»

Iver ja Elen seisoivat molemmat hiukan noloina. Vasta nyt Odin tunsi, että he olivat kunnon väkeä ja mitä se merkitsi. Ja se oli niin lämmin ja voimakas tunne, hyvä lahja matkalle..

Sitten hän kääntyi heistä poispäin ja lähti.

Tuuli ulvoi vielä, mutta oli kuitenkin kirkas päivänpaiste, ja Odinista tuntui, kuten varhain aamulla kotoa lähtiessään, että hän nyt oli jättänyt jälkeensä hämärän ja huonelämpimän ja oli menossa kirkasta päivää kohti. Tuntui niin oudolta kulkea ihan yksin tuntematonta tietä. Samaa hän oli kokenut joskus lapsena ollessaan. Tuntui siltä kuin hänen olisi ollut vaikea uskoa sitä, mitä hän näki. Mutta se oli silti yhtä ihmeellistä. Ja *yksi* asia oli kuitenkin varma: ihmisen on hyvä olla yksin.
